

(Stat)

Ahakahäk

Anututä yäputpenpäñ imaka imaka täñpäñ penkuko, ba ämawebe inita yämagutta tawañ penkuko unitño manbiñam

Anututä kunum kome pewän ahäñkumäno unitño manbiñam

1 ¹Yäput penpäñ Anututä kunum kenta kome pewän ahäñkumän.
²Täñpäkañ kome u täñkuräk-kuräk ikek, jopitä parirän bipmäj
uranitä uwäk täñkuk. Täñpäñ gwägu pähap terak uwä Anutu täño
Munapiktä punin jop kuñatkuk.

³“Täñpäkañ Anututä yäñkuk; Yäñewän! Yäwänä yäñeñkuk.

⁴Yäñeñirän Anututä peñyäñek u kawän tägañkuk. Kawän
tägawäpäñ bipmäj urani ba peñyäñek yäpmäj daniñpäñ inigän
inigän yepmañkuk. ⁵Ude yäpmäj daniñpäñ peñyäñek täño wäpi
Kepma yäñ iwetkuk. Täñkañ bipmäj urani täño wäpi Bipani
yäñ iwetkuk. Eruk, kome bipmäñpäñ yäñeñirän edap kubä u
täreñkuk.

⁶^bEdap kubä u täreñirän, eruk Anututä yäñkuk; Ume bämopiken
baga kubä ahäñpäñ ume yäpmäj daniwän! ⁷Ude yäwänä ume
bämopiken бага kubä ahäñpäñ ume yäpmäj daniñkuk. Yäpmäj

^a 1:3 2Ko 4:6 ^b 1:6-8 2Pi 3:5

danijpāj punin kubā tāṅkuko gubam. Tāṅkaṅ kome terak umeinik. Ude tāṅjirān punin inigān, kome inigān tāṅkuk. ⁸Ude ahāṅjirān Anututā бага unitāṅo wāpi Kunum yāṅ iwetkuk. Eruk, kome āneṅi bipmāṅpāj yāṅeṅjirān edap yarā u tāreṅkuk.

⁹ Edap yarā u tāreṅjirān, eruk Anututā yāṅkuk; Kunum gāmoriken ume kubākengān it moreṅjirā kome kawuki ahāwān! Ude yāwānā ahāṅkuk. ¹⁰Tāṅpājā Anututā kome kawuki tāṅo wāpi Kome yāṅ iwetkuk. Tāṅpāj ume kubākengān it moreṅkuṅo unitāṅo wāpi Gwāgu Pāhap yāṅ iwetkuk. Ude ahāṅjirān Anututā kawān tāgaṅkuk.

¹¹ Ude tāṅkaṅ Anututā yāṅkuk; Imaka yeri-yeri kome terak tādorut! Ketem mujipi nitek mebāri mebāri ba pāya mujipi nitek mebāri mebāri tādorut! Ude yāwānā udegān ahāṅkuṅ. ¹²Kometā towijirā ketem mujipi nitek doni iniken iniken terak, ba pāya mujipi nitek doni iniken iniken terak ahāṅkuṅ. Ahāwākaṅ Anututā yabāwān tāgaṅkuṅ. ¹³Eruk, kome āneṅi bipmāṅpāj yāṅeṅjirān edap yarākubā u tāreṅkuk.

¹⁴ Edap yarākubā u tāreṅjirān, eruk Anututā yāṅkuk; Kunum terak kepma ba bipani yāpmāṅ danikta topān ahāwut! Unitā iwān kadāni, edap kadāni, orekirit kadāni api yāṅahāk tāneṅ. ¹⁵Tāṅpāj kunum tāṅo topān u ahāṅpāj kometa peṅyāṅek imut. Yāwānā udegān ahāṅkuk. ¹⁶Anututā ude yāṅpāj topān pāhap yarā pewān ahāṅkumān. Kubā taṅi uwā kepma watāni itta, kubā tāpuri uwā bipani watāni itta u yepmaṅkuk. Tāṅkaṅ guk bok pewān ahāṅkuṅ. ¹⁷⁻¹⁸Pewān ahāṅkuṅo uwā kometa peṅyāṅek imikta, bipani kepmata watāni itta, ba bipmāṅ urani ba peṅyāṅek yāpmāṅ danikta u Anututā kunum gānaṅ yepmaṅkuk. Ude yepmaṅpāj Anututā yabāwān tāgaṅkuṅ. ¹⁹Eruk, kome āneṅi bipmāṅpāj yāṅeṅjirān edap yarābok-yarābok u tāreṅkuk.

²⁰ Edap yarābok-yarābok u tāreṅjirān, eruk Anututā yāṅkuk; Ume gānaṅ tom bumtainik, jiraṅ ahāwut! Tāṅkaṅ barak punin terak piāṅ kuṅarut! Ude yāwānā udegān ahāṅkuṅ. ²¹Anututā gwāgu tom taṅi pāhap ba imaka kuṅat-kuṅat ikek mebāri mebāri, wareṅ tāṅpani mebāri mebāri gwāgu gānaṅ kuṅat tākaṅ, ba barak mebāri mebāri pewān ahāṅkuṅ. Pewān ahāṅkuṅo u yabāwān tāgaṅkuṅ. ²²Tāṅpākaṅ Anututā man yeri nitek ṅode yāwetkuk; In bāyaṅ weṅpāj gwāgu tokṅewut, ba barak imaka, bāyaṅ weṅpāj kome tokṅewut! ²³Eruk, āneṅi bipmāṅpāj yāṅeṅjirān edap ket kukṅi kudup u tāreṅkuk.

24 Edap ket kukŋi kudup u tāreŋirān Anututā yāŋkuk; Kome terak tom ŋode ahāŋpāŋ ini-ini bāyaŋ wewut; Tom yepmāŋ towikta yāwani ba tom āgwāri ba gāmok kejima mebāri mebāri udegān bāyaŋ wewut! Ude yāwānā udegān ahāŋkuŋ. 25 Anututā tom āgwāri ba yepmāŋ towikta yāwani mebāri mebāri ba gāmok gwakgwak mebāri mebāri ude u pewān ahāwāpāŋ yabāwān tāgaŋkuŋ.

26 ^eUde tāŋkaŋ Anututā yāŋkuk; Eruk, ninin bumik āma pena ahāwut yāk. Ude tāŋitna āma unitā gwāgu tom ba barak ba tom yepmāŋ towikta yāwani ba kome terak iroŋāŋ kuŋarani, u kuduŋtagān kaŋ yabāŋ yāwarut. 27 ^dUde yāŋpāŋ Anututā ini bumik āma pewān ahāŋkuŋ. Āmani peŋ webe peŋ tāŋkuk. 28 Tāŋpāŋ man yeri nitek ŋode yāwetkuk; Intā kome māhem tāŋpāŋ bāyaŋ wewāpāŋ kome tokŋewut. Tāŋpāŋ tom gwāgu gānaŋ nanik ba barak ba imaka imaka kome terak kuŋarani u kuduŋtagān kaŋ yabāŋ yāwarut. 29 Anututā ude yāŋpāŋ yāwetkuk; Ketem imaka yeri nitek kudup ba pāya muŋipi nāŋpani kudup u nakjinta peŋ tamitat. 30 Tāŋpāŋ tom kejima, barak kejima ba imaka gwakgwak kome terak kuŋarani unitā nakta tokān peyat.

31 Tāŋpākaŋ Anututā imaka kudup tāŋpewān ahāŋkuŋo u yabāwān tāgagāmāninik tāŋkuŋ. Eruk, kome āneŋi bipmāŋpāŋ yāŋeŋirān edap 6 u tāreŋkuk.

2 ¹Eruk, kunum kome yarā ukāt āboriye pāhap pewān ahāŋ moreŋkuŋo unitāŋo manbiŋam uba. 2 ^{e f}Tāŋpākaŋ edap 7uken Anututā piāni tāŋkuko u tāreŋirān edap uken itpāŋ-nadākta orek itkuk. 3 Anututā edap 7u ini kon tāŋ imiŋpāŋ ini pārik, kudupi api irek yāŋ yāŋkuk. Imaka kudup ahāŋ morewāpāŋ itpāŋ-nadāk tāŋpa yāŋpāŋ orek itkuko unita edap u ini pārik, kudupi peŋkuk.

Adam kenta Iv tāŋo manbiŋam

4-5 ŋowā kunum kome pewān ahāŋkuŋo unitāŋo manbiŋam. Yawe Anututā kunum kome pewān ahāŋkuŋo kadāni uken pāya ba ketem imaka mebāri mebāri kome terak nāmo ahāwani. Yawe Anututā iwān takta nāmo nadāŋ imiŋkuk. Ba piāni tākta āma kubā nāmo itkuk. 6 Tāŋpākaŋ woŋ taŋi kome gānaŋ naniktā ahāŋpāŋ kome pāhapta ume imiŋkuk. 7 ⁸Tāŋpākaŋ Yawe Anututā komepāŋ āma kubā gatāŋpāŋ iŋami gānaŋ irit tāŋo woŋ piāŋ iwatkuk. Piāŋ iwat-pewān āpmonjirān āma u imaka irit ikek ahāŋkuk. 8 Ude tāŋpāŋ Yawe Anututā edap abani kāda ketem piā kubā Iden komeken tāŋkuk. Piā u tāŋpāŋ āma gatāŋkuko u Iden piā uken teŋkuk. 9 ^hTeŋpāŋ

^c 1:26 1Ko 11:7 ^d 1:27 Mat 19:4; Mak 10:6; Stt 5:1-2 ^e 2:2 Hib 4:4, 10 ^f 2:2-3 Kis 20:11
⁸ 2:7 1Ko 15:45

Yawe Anututä päya mebäri mebäri kaŋgärip ikekät mujipi ätu täga nakta bok pewän ahänkuŋ. Täŋkaŋ piä u bämopiken päya kubä wäpi Irit päya, kubäwä wäpi Waki ba Täga täŋo Mebäri Nadäwani päyatä itkumän.

¹⁰Täŋpäkaŋ Iden kome bämopiken naniktä ume taŋi kubä piäta gakŋi imikta kuŋkuk. Kuŋkaŋ yäpmäŋ daniŋpäŋ ume yaräbok-yaräbok ini-ini kuŋkuŋ. ¹¹Ume kubä wäpi Pison, unitä Havila kome kudupken kuŋat moreŋkuk. Kome uken gol mobä kome gänaŋ itkuk. ¹²(Gol mobä uken nanik gwäki ärowani. Täŋpäŋ ukengän päya kubä umumi kábäŋi säkgämän ikek itkuk, ba mobä kaŋgärip ikek wäpi Kanilian imaka itkuk.) ¹³Täŋpäkaŋ ume kubä wäpi Gihon, unitä Kus komeken kuŋat moreŋkuk. ¹⁴Täŋ, ume kubä wäpi uwä Taigris. Unitä Asiria kome edap abani käda u kuŋkuk. Täŋ, ume kubä wäpi Yufretis.

¹⁵Täŋpäkaŋ Yawe Anututä äma gatänkuko u yäpmäŋpäŋ Iden piä uken piä täkta, ba watäni irekta teŋkuk. ¹⁶Teŋkaŋ äma u man kehäromi ŋode iwetkuk; Gäk piä ŋo gänaŋ päya mujipi nitek it yäpmäŋ kukaŋ unitäŋo mujipi täga api näŋpen. ¹⁷Upänkaŋ Waki ba Täga täŋo Mebäri Nadäwani päya unitäŋo mujipi nämoinik näŋpen! U naŋpäŋä kumäkinik api täŋpen. U jop nämo gäwetat yäŋ iwetkuk.

¹⁸Täŋpäkaŋ Yawe Anututä yänkuk; Äma u inigän irirän nämo tägatak. Ini bumikgän not täŋkentäki kubä gatäwa!

¹⁹Eruk, Yawe Anutu u tom mebäri mebäri, barak punin nanik komepäŋ täŋkuko u kudup äma unitä wäp yämikta iŋamiken yäpmäŋ äbuk. Yäpmäŋ äbänjirän äma unitä yabänpäŋ wäp ini-ini yämiŋkuk. Wäpi yämiŋkuko uwä wäpi ubayäŋ. ²⁰Äma unitä ude täŋkuko uwä tom yepmäŋ towikta yäwani, barak ba tom ägwäri u kuduŋtagänta wäpi yämiŋkuk.

Ude täŋkuko upänkaŋ täŋkentäki ini bumik kubä nämo kaŋ-ahänkuk. ²¹Unita Yawe Anututä äma u täŋpewän dāpmon patguŋ taŋjirän äma unitäŋo jārapi kujat kubä dātpäŋ toharipäŋ äneŋi täŋpipiŋkuk. ²²Ude täŋkaŋ Yawe Anututä jārapi kujat yäpuko upäŋ webe kubä täŋpäŋ äma uken imagut yäpmäŋ kuŋkuk. ²³Imagut yäpmäŋ kuŋjirän äma unitä kaŋpäŋ yänkuk;

Wisik! ŋowä kujatnek kubägän, tohatnek kubägän.

ŋowä ämaken nanik yäpuni unita wäpi webe yäŋ api iwetneŋ.

²⁴ⁱ Eruk mebäri unita ämatä miŋi nani yepmaŋpeŋ webeni kentänjirän gupi tohari kubägän api tädeŋ.

²⁵Täŋpäkaŋ yanäpi yarä u moräŋ bok itpäŋ mäyäkät nämo itkumän.

Äbek ora waŋkumäno unitäŋo manbiŋam

3 ^{1j} Eruk, Yawe Anutu u tom ägwäri pewän ahänkuŋo upänkaŋ gämok täŋo yänjikat mantä ärokinik täŋpäŋ tom päke u yärepmittuk.

ⁱ 2:24 Mat 19:5; Mak 10:7-8; 1Ko 6:16; Efe 5:31 ^j 3:1 Rev 12:9, 20:2

Tänpäkan gämok u webe ñode iwet yabänkuk; Anututä piä gānañ päya kuduptagān mujipi nämo nakta täwetkuk ba jide? ²Yāñirān webetä gāmok u iwetkuk; Nek piä gānañ päya kuduptagān tāño mujipi täga nädeñ yāñ niwetkuk yäk. ³Tāj, päya kubä piä bāmopiken itak unitāño mujipi uwä Anututä iñitta ba nakta yājiwätükuk. Ude tänpāñä kumäkinik api tädeñ yāñ niwetkuk yäk. ⁴Yāwānä gāmoktä webe iwetkuk; Ude nämo! Nämo api kumden! ⁵U Imata, Anututä ñode nadāñpāñ täwetkuk; Ek mujipi u nañirān dapunjek ijiwān kwāpāñ ek Anutu ini bumik tänpāñ kädēt täga ba waki unitāño mebāri api nadāwān täreneñ yāñ nadāñkuk yäk.

⁶Gāmoktä ude iwerānpāñ webetä päya u kañpāñ ñode nadāñkuk; Päya unitāño mujipi kañgārip ikek. U täga nañpet. U nañpāñ nadäk-nadäk kañ-ahäk ikek yāñ nadāñpāñ gāripi nadāñkuk. Ude nadāñpāñ mujipi u dätpāñ nañkañä moräki äpita imān nañkuk. ⁷Nañpāñä yarä u nadäk-nadäki pirāreñirān morāñ kuñatkumāno u kawān täreñkuñ. Unita gupi täñpipikta pähām tañi ätu yāpmāñkañ bipumān.

⁸Tāñkumāno kome komkom täñirān Yawe Anututä piä gānañ kuñarirān yanāpi yarä u māmāni nadāñkumān. Nadāñpāñä umuntañpāñ päya jopāniken kābop itkumān. ⁹Kābop irirān Yawe Anututä äma unita gera yāñkuk; Adam, gäk de? ¹⁰Yāñirān iwetkuk; Nāk gākä piä gānañ kädēt kuñariri māmāka nadāñpāñ morāñ kuñatat unita umuntañpāñ kābop itat yäk. ¹¹Yāwānä Anututä iwetkuk; Morāñ kuñatan u netä gāwerak? Gäk päya mujipi nañpentawä yāñ gāwetkuro u kubä nan ba? ¹²Ude yāwānä äma unitä yāñkuk; Ude nämo! Webe näkkät itta namiñkuno unitä päya mujipi u namān nat yäk.

¹³^k Ude yāñirān Yawe Anututä webe iwetkuk; Imata ude tän? Ude yāwānä webe unitä iwetkuk; Nāk nämo! Gāmoktä yāñnākñat-pewān nat yäk. ¹⁴Yāwānkañ Yawe Anututä gāmok u ñode iwetkuk; Gäk ude täno unita tom towiwani ba ägwāri päke u täga bumik irirä, tagwān gākä terakgān peyat. Gäk kome terak irojāñ kuñatpāñ kāpāpok nañ yāpmāñ api kwen. ¹⁵^l Tänpāñ gäkkät webekät iwan pähap täñ yāpmāñ api kudeñ. Gäkño kodakikayekät webe täño kodakiniyekät iwan pähap api täñ yāpmāñ kuneñ. Tänpāñ ukät nanik kubätä gwākka api yeñ jakñirek. Täñirān kowatawä kuroñiken api iwen yäk.

¹⁶Ude yāñpāñ Anututä webe uwä ñode iwetkuk; Nanak kok itkañ kuñariri komi bumta api gamet. Täñira komi nadāñpāñ nanak api bāyawen. Tänpāñ äpkata gāripi nadāñiri, unitä intājukun api it gamek yäk.

¹⁷^m Ude yāñpāñ Adam ñode iwetkuk; Gäk webe täño man buramiñpāñ päya mujip nämo nakta gāwetkuro u nano unita kome terak tagwān peyat. Gäk komi piä tärek-täreki nämo api nadāwen. Komi piä tänpāñ

^k 3:13 2Ko 11:3; 1Ti 2:14 ^l 3:15 Rev 12:17 ^m 3:17-18 Hib 6:8

ketemka api yabāḡ ahāwen. ¹⁸Tāḡiri dārāk-dārāk ba mup waki ātu piākaken kurāk ahāḡirā uken nanik ketem naḡpāḡ kaḡ kuḡat! ¹⁹Komi nadāḡopāḡ woḡ imātpāḡ ketem u muḡipi naḡ yāpmāḡ kuḡtāḡḡān kumāḡpāḡ ḡāk kome ḡānaḡ āneḡi āyāḡutpeḡ api āpmoḡpen, ḡāk komepāḡ tāḡpani unita. ḡāk komepāḡ tāḡpaniḡān unita kumāḡpāḡḡā kome ḡānaḡ āneḡi api āpmoḡpen.

²⁰Eruk, Adam webeni unitā āmawebe kuduḡtagān tāḡo miḡi intāḡukun yāput peḡkuk. Unita Adamtā webeni wāpi Iv yāḡ iwetkuk.

²¹Tāḡpākaḡ Yawe Anututā tom gupipāḡ tekta bipmāḡpāḡ Adamkāt webenikātta tāḡ yāmiḡkuk. ²²ⁿ Tāḡpāḡ Yawe Anututā ḡode yāḡkuk; Apīḡo āma ḡo ninin bumik āworetak. Waki ba tāḡa unitāḡo mebāri nadāwani. Unita āma u Irit pāya unitāḡo muḡipi yāpmāḡpāḡ nakta бага peḡ imine. U naḡpāḡ paot-paori nāmo irek. ²³Ude yāḡpāḡ Yawe Anututā Adam yanāpi Iden piāken itkumānopāḡ yāwat kireḡkuk. Yāwat kireḡpāḡ bibikpāḡ Adam gatāḡkuko unita bibik iḡit-iḡit epān tāḡpāḡ naḡpeḡ kuḡatta yepmaḡkuk. ²⁴Ude yāwat kireḡpewān kuḡirān, Anututā aḡero ātu ba, pāip pāraḡi, kādāp mebet ikek āyāḡutpāḡ āyāḡutpāḡ tāḡpani Iden piā yāmaniken yepmaḡkuk. Ude tāḡpāḡ Irit pāya tāḡo kāderi tāḡpipiḡkuk.

Kein kenta Abel tāḡo manbiḡam

4 ¹Tāḡpākaḡ Adamtā webeni Ivkāt yanāpi tāḡpāḡ kuḡarirān nanak kok itpāḡ nanak wāpi Kein bāyaḡkuk. Bāyaḡpāḡ yāḡkuk; Yawetā tāḡkentāḡ namiḡirān nanak kubā bāyatat yāk. ²Tāḡpāḡ māden monāni Abel bāyaḡkuk. Bāyaḡkuko tāḡaḡpāḡ Abeltā sipsip watā āma ude kuḡat tāḡkukonik. Tāḡ Keintā ketem piā tāk tāḡkukonik. ³Tāḡpāḡ ittāḡḡān kepma kubāta Keintā piāniken nanik ketem ātu yāpmāḡ ābāḡpāḡ Anututa biḡam peḡkuk. ⁴^o Tāḡirān Abeltā udegān tom intāḡukun ahāwani uken nanik ātu dāpmāḡpāḡ madāḡpāḡ ḡakḡi yāpmāḡ ābā Anututa biḡam peḡkuk. Tāḡirān, Yawetā Abel ini ba tom peḡkuko unita nadāḡirān tāḡa tāḡkuk. ⁵Tāḡ Kein ini ba ketem yāpuko unitawā nadāḡirān ḡāripi nāmo tāḡkuk. Anututā ude nadāḡirān Keintā bānepi wawāpāḡ iḡami dapun āpuiḡkuk.

⁶⁻⁷Ude tāḡirān Yawetā Kein iwetkuk; Imata bānepka wawāpāḡ āpuitan? ḡāk kudān siwoḡi tāḡpeḡ kuḡariri uyaku not api tāḡ gamet. Upāḡkaḡ kādet tāḡa nāmo iwareno uwā wakitā kābop itpāḡ ḡāk gabāḡ ḡāwarek. Waki uwā gepmāḡjitta ḡāripi nadātak upāḡkaḡ ḡāk kehārom tāḡpāḡ kaḡ irepmit.

⁸^p Eruk, Anututā ude iwerānā Keintā monāni Abel iwetkuk; Nek piāken kuda yāḡ yāwānā piāken kuḡkumān. Kuḡpāḡḡā Keintā Monāni

ⁿ 3:22 Rev 22:14 ^o 4:4 Hib 11:4 ^p 4:8 Mat 23:35; Luk 11:51; 1Jo 3:12

Abel iñitpāñ kumāñ-kumāñ utkuk. ⁹Tāñirān Yawetā Kein ñode iwetkuk; Monāka Abel de? Iwerānā Keintā iwetkuk; Nāk nāmo nadātat. Nāk notnapak tāño watā āma ba? ¹⁰⁹ Yāwānā Yawetā iwetkuk; Gāk imapāñ tān? Monāka tāño nāgāt kome terak piwān kuño unitā nākken gera yāñirān nadātat yāk. ¹¹Unita tagwān gākā terak pewa ārotak. Tāñpāñ kome ño meni añejirān monāka tāño nāgāt ketkaken nanik yāpmāñpāñ nako uken nanikpāñ yāñ-gāwatat. ¹²Eruk apiñonitā pāñku ketem piā tāñjiri ketem bureni ket nāmo api ahānej. Tāñkañ gāhā kuñat-kuñatgān api tāñpen.

¹³Yāwānā Keintā Yawe iwetkuk; Kowata namitan u bārāpiinik. Nākā u tāga kotanañi nāmo. ¹⁴Gāk apiño piā tāñpāñ nakna komeken nanik yāñ-nāwatan unita nāk iñamkaken nanik api paoret. Paot pāñku uken irit api tāñtāñ kuñaret. Tāñjira, āma kubātā nabāñ ahāñpāñ kumāñ-kumāñ api nurek yāk.

¹⁵Yāwānā Yawetā iwetkuk; Ude nāmo! Āma kubātā Kein utpāñ kowata ārowaniinik api yāpek yāk. Ude yāñpāñ āma kubātā Kein kañ-ahāñpāñ kumāñ-kumāñ nāmo urekta Yawetā Kein gupi terak wāren tāñkuk. ¹⁶Ude tāñpāñ Keintā Yawe iñamiken nanik āmet pāñku kome kubā wāpi Kuñat-kuñatgān uken itkuk. Kome u edap ābani kāda, Iden kome gāgāniken itak.

¹⁷Tāñpākañ Keintā webeni yāpmāñpāñ kuñattāñgān webeni nanak kok itkuk. Nanak kok itpāñ nanaki Enok bāyañkuk. Kadāni uken Keintā yotpārare kodaki kubā tāñ irirān nanaki ahāñkuko unita yotpārare u wāpi Enok yāñ iwetkuk. ¹⁸Tāñpākañ Enok u tāgañpāñ nanak kubā wāpi Irat bāyañkuk. Tāñpāñ Irattā nanaki wāpi Mehujael bāyañkuk. Tāñkañ Mehujaeltā Metusael bāyañkuk. Tāñkañ Metusael tā Lamek bāyañkuk.

¹⁹⁻²⁰Tāñpākañ Lamek uwā webe gwarāp yāpuk, kubā wāpi Ada, kubā wāpi Sira. Tāñkañ Adatā nanaki Jabal bāyañkuk. Jabal uwā āma bipiken yottaba gānañ itkañ tom towik tākañ unitā intājukun tāñkuk. ²¹Tāñ monāni wāpi Jubal u kap tektek tāño tuñum mebāri mebāri u yāput peñkuk. ²²Eruk, Lamek tāño webeni kubā wāpi Sira unitā nanak kubā bāyañpāñ wāpi Tubalkein yāñ iwetkuk. Āma unitā kome ānek-ānek tāño tuñum ainpāñ tāñpani unitāño intājukun tāñkuk. Tubalkein unitāño wanori wāpi Nama. ²³Tāñpākañ kadāni kubā Lamektā webeniyat ñode yāwetkuk;

Webenayat Ada, Sira, ek juku peñpāñ nākño man ño nadāwun. Āma kubātā ābā nāgāt urānkañ nākā akuñpāñ kowata kumāñ-kumāñ utkut.

Ba āma gubañi kubātā komi namiñkuko unita kowata utpewa kumbuk.

⁹ 4:10 Hib 12:24

^{24 r} Äma kubätä Kein utpäjä, kowata tañi käwep nadäwek.

Upäñkañ äma kubätä näk nutpäjä, kowata ärowaniinik api imet.

²⁵ Täñpäkañ Adamä webenikät kuñatgän nanak kok äneñi itkuk. Nanak kok itpäñ nanak kubä bäyañpäñ ñode yäñpäñ wäpi Set iwetkuk; Keintä Abel utkuko unitäño komenita Anututä nadäñ naminñrän nanak kubä ahäñ namitak yäk. ²⁶ Eruk Set uwä tägañpäñ nanak kubä bäyañpäñ wäpi Enos yäñ iwetkuk.

Täñpäkañ kadäni ukengän ämawebetä Anutu wäpi yäñpäñ kuñat-kuñat uken yäput peñkuñ.

Adam äboriye täño wäpi tawañ

5 ^{1 s} Adam äboriye täño wäpi tawañ ñode kudän täwani; Anututä ämawebe pewän ahäñkuño uwä Anutu ini bumik gatäñkuk. ^{2 t} Ämani bok webe bok gatäñpäñ man yeri nikek yäwetpäñ wäpi tañi Äma yäñ yäwetkuk.

³ Täñpäñ Adamtä obañ 130 irirän nanaki gweki wäpi Set ahäñkuk. Set u nani ini iñami dapun bumik ahäñkuk. ⁴⁻⁵ Set ahäwänkañ, nani Adam äneñi obañ 800 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 930 ude täreñirän kumbuk. ⁶ Adam nanaki Set unitä obañ 105 täreñirän nanaki tuäni wäpi Enos ahäñkuk. ⁷⁻⁸ Nanaki Enos u ahäwänkañ, nani Set uwä äneñi obañ 807 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 912 ude täreñirän kumbuk.

⁹ Täñpäñ Enos unitä obañ 90 täreñirän nanaki tuäni wäpi Kenan ahäñkuk. ¹⁰⁻¹¹ Kenan u ahäwänkañ nani Enos uwä äneñi obañ 815 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 905 ude täreñirän kumbuk.

¹² Täñpäñ Kenan unitä obañ 70 täreñirän, nanaki tuäni wäpi Mahalalel ahäñkuk. ¹³⁻¹⁴ Mahalalel u ahäwänkañ nani Kenan uwä äneñi obañ 840 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 910 ude täreñirän kumbuk.

¹⁵ Täñpäñ Mahalalel unitä obañ 65 täreñirän, nanaki wäpi Jaret ahäñkuk. ¹⁶⁻¹⁷ Jaret u ahäwänkañ nani Mahalalel uwä äneñi obañ 830 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 895 ude täreñirän kumbuk.

¹⁸ Täñpäñ Jaret unitä obañ 162 täreñirän, nanaki tuäni wäpi Enok ahäñkuk. ¹⁹⁻²⁰ Enok u ahäwänkañ nani Jaret uwä äneñi obañ 800 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 962 ude täreñirän kumbuk.

²¹ Täñpäñ Enok unitä obañ 65 täreñirän, nanaki tuäni wäpi Metusela ahäñkuk. ²²⁻²³ Metusela u ahäwänkañ Enoktä Anutukät kentäñpäñ obañ 300 u bämopiken äperiye nanak ätu ahäñ yäpmäñ kuñirä obañ 365

^r 4:24 Mat 18:22 ^s 5:1-2 Stt 1:27-28 ^t 5:2 Mat 19:4; Mak 10:6

ude tāreñirān kumbuk. ²⁴ u Enok uwā Anutukāt kentānpāṅ kuṅattāṅgān paotkuk. Paotkuko uwā Anututā ini komegup ikek imagutkuk.

²⁵ Tānpāṅ Metusela unitā obaṅ 187 it yāpmāṅ āronirān nanaki tuāni Lamek ahāṅkuk. ²⁶⁻²⁷ Lamek u ahāwānkaṅ nani Metusela uwā āneṅi obaṅ 782 u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāṅ yāpmāṅ kuṅirā obaṅ 969 ude tāreñirān kumbuk.

²⁸ Tānpāṅ Lamek unitā obaṅ 182 tāreñirān nanaki tuāni ahāṅkuk. ²⁹ Nanaki tuāni ahāñirān wāpi Noa yāṅ iwetpāṅ ṅode yāṅkuk; Anututā kome terak tagwān peṅkuko unita komi piā, butewaki piā pāhap tānpāṅ kuṅaritna nanak ṅonitā api niniṅ kawatāwek yāk. ³⁰⁻³¹ Noa u ahāwānkaṅ Lamek uwā āneṅi obaṅ 595 u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāṅ yāpmāṅ kuṅirā obaṅ 777 ude tāreñirān kumbuk.

³² Tānpāṅ Noa unitā obaṅ 500 tāreñirān nanaki yarākubā ahāṅkuṅ. Kubā wāpi Siem, kubāwā Ham, kubāwā Jafet.

Anututā āmawebe tāṅo irit kuṅat-kuṅat kañirān wakiinik tāṅkuk

6 ¹⁻² v Eruk āmatā kome terak māyap ahāṅ yāpmāṅ ābuṅ. Tāṅkaṅ āperiye bāyaṅkuṅo u Anutu tāṅo nanakiyetā iṅami dapun yabāṅgārip tānpāṅ iniken iniken gāripi terak webeniyeta yāpuṅ. ³ Tāñirā, Yawetā yāṅkuk; Āmawebe u paotpaot ikek yāk. Kadāni kāronita nāmo api tāṅkentāṅ yāmet yāk. Nākṅo Munapiktā āmaken nāmo it yāpmāṅ āronirān obaṅ 120 udegān itpāṅ api kumneṅ yāṅ yāṅkuk.

⁴ w Tānpākaṅ Anutu tāṅo nanakiyetā kome āma tāṅo āperiye ukāt nādapi tāñirā nanakiye ahāṅkuṅ. Uwā ābot biani, inide kubā, āmik tākta kehāromi nīkek. Āmawebetā ābot unitāṅo kudān pāhap kaṅpāṅ biṅam pāhap yāk tāṅkuṅonik. Tānpāṅ wāpi Nefirim yāṅ yāwet tāṅkuṅonik. U kadāni uken, ba kāmi imaka, kome terak it tāṅkuṅonik.

⁵ x Tānpāṅ āmatā kome terak wakiinik mebāri mebāri tāñit bānepiken nanik nadāk-nadāk wakigān nadāṅ yāpmāṅ ābāñirā Yawetā yabāṅpāṅ-nadāṅkuk. ⁶ Yabāṅpāṅ-nadāṅkaṅ imata āmawebe u gatānpāṅ kome terak peṅkut yāṅ nadāṅpāṅ bānepiken jāgāmiinik nadāṅkuk. ⁷ Jāgāmi nadāṅpāṅ yāṅkuk; Āma nākṅa kome terak pewa ahāṅkuṅo u kuduṅtagān kome terak nanik kaṅ awāhut morewa! yāk. Bānepna jāgāmi tāyak unita āmawebe ukāt tom ba gwak ba barak bok, kuduṅtagān api dāpmāṅ morewet yāṅ yāṅkuk. ⁸ Tānpākaṅ Yawetā Noata nadāñirān tāgaṅkuk.

u 5:24 Hib 11:5; Jud 14 v 6:1-4 Jop 1:6, 2:1 w 6:4 Nam 13:33 x 6:5-8 Mat 24:37; Luk 17:26; 1Pi 3:20

Noa täño manbiḡam

⁹Y Tänpäkaḡ Noa täño manbiḡam ḡode; Noa uwä siwoḡi kuḡat täḡkuḡonik. Ämawebe ätu päke u bä mopiken, Noa-tägän kuräki, momini nämo, kuḡat täḡkukonik. Täḡkaḡ Anutukät kentäḡpän kuḡat täḡkukonik. ¹⁰Tänpäkaḡ unitäño nanaki yarä kubä. Kubä wäpi Siem, kubä Ham, kubä Jafet.

¹¹Eruk, komeḡ äma kudup Anutu iḡamiken waḡ moreḡirä kome terak ämik kädet mebari mebari bumta tokḡeḡkuk. ¹²Tokḡeḡirän Anututä kome kaḡirän wakiwakitä komeḡ äma täño irit kuḡatkuḡari u täḡpän wakiniḡ täḡkuk. ¹³Täḡpän wakiniḡ täḡirän Anututä Noa ḡode iwetkuk; Näk komeḡ äma api däpmän paoret. Unitäño ämik kädettä kome terak tokḡetak unita däpmän paorayän. Näk bureni yäyat, ämawebe bok kome bok api awähuret. ¹⁴Ude täḡpayän täro unita gäk päya kehäromi kehäromi madäḡpän upän gäpe kubä kaḡ tä. Täḡpän gäpe gänaḡ täḡkireki täḡkireḡpän täḡkireḡpän kaḡ pe yäk. Täḡpän gupiken kukḡi kukḡi nämäkpän kaḡ urumänpipi. ¹⁵Täḡpän ḡode kaḡ tä; Järapita 140 mita, keräpinita 23 mita, käroḡinita 13 mita ude kaḡ tä. ¹⁶Täḡkaḡ puḡiḡi peḡpän, järepi täḡpipiḡ yäpmän äroḡiri mäniḡ kädetta bäḡup jopi haf mita ude piri gämoriken jop kaḡ irän. Täḡpänjä järepi bä mopiken yäma kubä kaḡ tä. Täḡpän bukä yarä punin täḡkaḡ kubä gänaḡ umude kaḡ tä.

¹⁷Anututä ude yänpän iwetkuk; Nadätan? Näk kome terak, ämawebe ba imaka irit kuḡat-kuḡat ikek kudup däpmän morewa yänpän ume gwäḡu taḡi api pewa ahäwek. Tänpäkaḡ imaka kudup kome terak itkaḡ u api paotneḡ. ¹⁸Upänkaḡ gäkkät topmäk-topmäk kubägän täḡjira gäpe gänaḡ äroḡpän api iren. Täḡkaḡ u gäkḡagän nämo. Gäk ba nanakaye webeka ba äbekaye uwä gäkkät gäpe gänaḡ äro api itneḡ. ¹⁹⁻²⁰Täḡpän tom mebari mebari kudup yarä-yarä, ämani webeni gäkken äbänjirä gäpe gänaḡ kaḡ yepmaḡ. Barak mebari mebari, tom mebari mebari, gämok mebari mebari ba gwakgwak mebari mebari u yarä-yarä gäkkät bok nämo paotneḡtä äroḡpän kaḡ irut. ²¹Ketem mebari mebari in ba barak tom unitä nak täkaḡ u kämi nakta yäpmänpän gäpe gänaḡ pewi ärowut yäk.

²²z Tänpäkaḡ Noatä Anututä man iwetkuko udegän buramiḡpän täḡ moreḡkuk.

Noatä tom mebari mebari yämagutkuk

7 ¹Eruk Yawetä Noa ḡode iwetkuk; Gäk äma äbot ḡo bä mopiken siwoḡi kuḡariri gabäwa tägatak unita gäkkät äbotkaye in kudup gäpe gänaḡ äroḡ morewut! ²Gäpe gänaḡ ärowayänjä tom nakta nämo yäjiwäranani mebari mebari ämani 7, webeni 7 ude kaḡ yäpmän äro. Ba

tom nāmo nakta yājiwārani mebāri mebāri āmani yarā webeni yarā kaŋ yāpmāŋ āro. ³Tāŋkaŋ barak mebāri mebāri udegān, āmani 7 webeni 7 ude yāpmāŋpāŋ pewi gākkāt bok gāpe gānaŋ kaŋ āroŋ morewut. Imaka mebāri mebāri irit kuŋat-kuŋat ikektā nāmo paotneŋta ude kaŋ tā. ⁴Kepma 7 tāreŋirān nākā yāŋira iwān pāhap api tawek. Kome terak iwān taŋ yāpmāŋ kuŋtāyon kepma bipani 40 ude api tārewek. Iwān ude taŋirān imaka irit kuŋat-kuŋat ikek kome terak pewa ahāŋkuŋo u kuduŋtagān api dāpmāŋ morewet.

⁵Ude iwerānkaŋ Noa Yawetā man iwetkuko uwā buramiŋpāŋ tāŋ moreŋkuk.

⁶Tāŋpānkaŋ Noa tāŋo obaŋ 600 ude tāreŋirān gwāgu pāhap kome terak tokŋeŋkuk. ⁷^a Tāŋirān Noa ume tokŋeŋkuko u irepmitta webeni nanakiye ba ābekiye kudup yāŋ-yākŋat yāpmāŋ gāpe gānaŋ āroŋ moreŋkuŋ. ⁸⁻⁹Tāŋirān tom nakta nāmo yājiwārani ba nāmo nakta yājiwārani ba barak, gāmok, gwakgwak imaka mebāri mebāri āmani bok webeni bok Noaken ābuŋ. Ābāŋirā Anututā Noa iwetkuko udegān yāŋ-yākŋat yāpmāŋ gāpe gānaŋ āroŋkuk.

Kome terak gwāgu pāhap tokŋeŋkuk

¹⁰Gāpe gānaŋ ārowākaŋ kepma 7 tāreŋirān kome terak gwāgu pāhap tokŋeŋkuk.

¹¹^b Noa tāŋo obaŋ 600 unitāŋo komepak yarā kepma 17 kadāni uken gwāgu pāhap kome gānaŋ naniktā ume dapuri uken bārāŋeŋ ahāŋirā kunum gānaŋ nanik iwān pāhap taŋkuk. ¹²Taŋ yāpmāŋ kuŋtāyon kepma bipani 40 ude tāreŋkuk.

¹³Tāŋpākaŋ kepma iwān pāhap yāput peŋpāŋ taŋkuko ugān Noa, webeni nanakiye Siem, Ham, Jafet ukāt webeniyekāt kudup gāpe gānaŋ āroŋkuŋ. ¹⁴Tāŋpāŋ tom āgwāri ba yepmāŋ towiwani mebāri mebāri ba gāmok gwakgwak mebāri mebāri ba barak mebāri mebāri ba imaka piri nitek u kuduŋtagān bok āro itkuŋ. ¹⁵Bureni, imaka irit kuŋat-kuŋat ikek mebāri mebāri kudup, yarā-yarā Noaken ābāŋpāŋ gāpe gānaŋ āroŋkuŋ. ¹⁶Anututā Noa iwetkuko udegān āroŋ moreŋkuŋ. Āmani bok, webeni bok āroŋkuŋ. Āroŋ moreŋirā Yawetā gāpe tāŋo yāma tāŋpipiŋpāŋ tāŋkehārom taŋkuk.

¹⁷Tāŋpānkaŋ kepma 40 udetā gwāgu kome terak tokŋeŋ yāpmāŋ āroŋirān gāpe u punin oraŋ yāpmāŋ āroŋkuk. ¹⁸Bureni, kome terak ume umuri pāhap tokŋeŋirān gāpetā gwāgu terak kuŋ abāŋ tāŋkuk. ¹⁹Gwāgu uwā kome terak bumta tokŋeŋpāŋ pom kāroŋi kāroŋi kuduŋtagān umetā uwāk tāŋkuk. ²⁰Ume gwāgutā pom miŋgupi 7 mita ude irepmitkuk. ²¹Ude tāŋpāŋ imaka kome terak itkuŋo u kuduŋtagān paot moreŋkuŋ.

^a 7:7 Mat 24:38-39; Luk 17:27 ^b 7:11 2Pi 3:6

Barak, tom yepmänj towiwani ba ägwäri, gwak, gämok ba ämawebe u kuduptagän kumänj moreŋkuŋ. ²²Yarägän nämo paotkuŋ. Nämo, imaka mänit yäpmäk-yäpmäk ikek kuduptagän-inik kome terak kuŋarani u paotkuŋ. ²³Burenì, Anututä imaka irit kuŋat-kuŋat ikek kome terak irani kuduptagän, äma ba tom, gwak kejima, barak u kudup awähutkuk. Noakät gäpe gänäŋ itkuŋo ugänpäŋ yepmaŋkuk.

²⁴Täŋpäkaŋ ume gwägu pähap kome punin terak tokŋeŋ irirän kepma 150 ude täreŋkuk.

Ume gwägutä wädän äpäŋirän kome keke yäŋkuk

8 ¹Täŋpäkaŋ Anututä Noakät tom ägwäri ba towiwani päke ukät gäpe gänäŋ itkuŋo unita kudup nadän yämiŋkuk. Nadän yämiŋpäŋ mänit pähap iniŋ kireŋpewän piäŋirän gwägu pähap äpuk. ²Täŋpäŋ ume bian kome gänäŋ nanik abuŋo u kawuk taŋkuŋ. Ba iwän taŋkuko u imaka, däkŋeŋkuk. ³⁻⁴Täŋpäŋ gwägu taŋi u äneŋi kwikinik kwikinik wädän äpmoŋkuk. Kepma 150 ude täreŋirän ume gwägutä ätu wädän äpmoŋirän gäpe u Ararat Pom terak döpän yewäpäŋ itkuk. Kadäni gäpetä pom terak itkuko u komepak 7 unitäŋo kepma 17. ⁵Irirän ume gwägu pen wädän äpmoŋirän komepak 10 unitäŋo kepma 1 kadäni uken pom miŋgupi kwawak pat yäpmänj kuŋkuŋ.

⁶Eruk äneŋi kepma 40 ude täreŋirän Noatä gäpe täŋo mänit kädet bian taŋkuko u dätükuk. ⁷Dätpäŋ Noa barak kubä yägu bumik pewän uken-uken piäŋ kuŋat irirän ume gwägu kawuk taŋkuk. ⁸Täŋpäkaŋ Noatä kome terak ume itak ba nämo itak yäŋ kaŋpäŋ nadäkta känäram kubä tewän kuŋkuk. ⁹Tewän päŋku känäram u maŋira yäŋkaŋ gwägu pen parirän täŋpän waŋkuŋ. Täŋpän wawäpäŋ äneŋi äyänjutpeŋ Noaken äbuk. Äbäŋirän Noatä ket kewarirän kerì terak maŋitkuk. Maŋiränkaŋ yäpmänj gäpe gänäŋ äbuk.

¹⁰Täŋpäŋ kepma 7 itkaŋ känäram u äneŋi tewän kuŋkuk. ¹¹Tewän yäpmänj päŋku kuŋattängän bipäda äneŋi äyänjutpeŋ äbäŋirän kaŋkuk; Olip päya pähämi kodaki kubä meniken irirän kaŋkuk. Ude kaŋpäŋä Noatä ŋode nadänkuk; Ume wädän äpmoŋirän kome kwawak itak yäŋ nadänkuk. ¹²Täŋpäŋ kepma 7 itkaŋ känäram u äneŋi tewän kuŋkuk. Eruk tewän kuŋkuko uwä äneŋi nämo äbuk.

¹³Noa obaŋ 601 unitäŋo komepak kubä täŋo kepma 1 täŋirän kome terak ume kawuk taŋkuk. Täŋpäŋ Noatä gäpe täŋo medäp däraŋmutpäŋ kaŋkuk; Kome terak ume kawuk taŋirän. ¹⁴Ätukät itpänjä komepak yarä unitäŋo kepma 27 täŋirän okä kudup kawuktaŋ moreŋpäŋ patkuk.

¹⁵Kometä ude kawuk taŋirän Anututä Noa iwetkuk; ¹⁶Gäk, webeka ba nanakaye äbekaye gäpe gänäŋ naniktä yäman aput. ¹⁷Tom, barak, gämok, gwakgwak u imaka yepmaŋpi äput. Yepmaŋpi äpäŋpäŋ bäyaŋ weŋpäŋ kome tokŋewut yäk.

¹⁸Ude iwerirān Noakāt webeni nanakiye äbekiye äpuŋ. ¹⁹Ba tom kome terak kuŋarani kudup, barak, gämok, gwakgwak u kuduŋtagän gäpe gānaŋ naniktä äbot ini-ini tawaŋ äpuŋ.

²⁰Äpäŋ moreŋpäŋä Noatä Yawe iniŋ oretta mobä bukä kubä täŋpäŋ tom ba barak nakta nämo yäjiwārani kudup ukät nanik ätu yäpmäŋpäŋ ijiŋ imiŋkuk. ²¹Ijiŋ imiŋirān Yawetä kábäŋi säkgämān nadäŋpäŋ bānepitā ŋode nadäŋkuk; Ämata yäŋpäŋ kome terak tagwän wari nämo api täŋpet. Äma nanakinik kentä bānep nadäk-nadäki wakigän api täŋ yäpmäŋ kuŋatneŋo upäŋkaŋ täŋkuro udegän näk imaka imaka kuŋat-kuŋat ikek kuduŋtagän äneŋi nämoinik api ädäpet.

²²Nämo!

Kome täŋo kadäni it yäpmäŋ ärowayäŋ täyak udegän piŋpäŋ naknak, mäniŋ ba komi,
iwän ba edap kadäni, kepma bipani
u pen api it yäpmäŋ ärowek.

Anututä Noakāt topmäk-topmäk täŋkuk

9 ^{1c} Täŋpäŋ Anututä Noakāt nanakiye man yeri nitek ŋode yäwetkuk; In nanak weŋbäyak täŋirä kome kaŋ tokŋewän. ²Täŋpākaŋ tom ägwäri, barak, gämok gwakgwak kome terak kuŋat täkaŋ u ba gwägu tom u kuduŋtagän in ketjinken peyat. Ude täŋira inta umun pähap nadäŋpäŋ api kuŋatneŋ. ³Imaka irit kuŋat-kuŋat ikek u nakta tamitat. Bian tokän peŋ tamŋkuro udegän apiŋo imaka imaka kudup nakta tamitat.

^{4d} Upäŋkaŋä tom nägäri nämo piwä kwani u nämo näneŋ, nägät u irit täŋo kehäromi nitek unita. ⁵Nadäkaŋ? Nägät pikpik täŋo kowata u näkä api däpmäŋ tärewet. Äma kubätä noripak kubä ureko uwä kowata näkä bureni-inik api täŋpet. Ba tom kubätä äma kubä ureko uwä kowata udegän näkä api däpmäŋ tärewet.

^{6e} U imata, äma kubä täŋo iŋam dapun nämo.

Anutu näkŋa bumik täŋpani unita äma kubätä noripak kubä utpewän nägäri piwän kuneneŋo unitäŋo kowata äma-tägän udegän äma u utpewän nägäri api piwän kuneneŋ.

^{7f} Täŋpākaŋ Noa, intäwä yeri nitek täŋpäŋ bäyaŋ weŋirä kome kaŋ tokŋewän.

⁸Anututä ude yäŋpäŋ Noakāt nanakiye ŋode yäwetgän täŋkuk; ⁹Näkä apiŋo in ba yerijiyekät bok, topmäk-topmäk täyat. ¹⁰Täŋpäŋ imaka kome terak irit kuŋat-kuŋat ikek inkät penta gäpe gānaŋ naniktä äpuŋo, barak, tom ägwäri ba yepmäŋ towiwani u kudup inkät topmäk-topmäk täyat

^c 9:1 Stt 1:28 ^d 9:4 Wkp 7:26-27, 17:10-14; 19:26; Lo 12:16, 23, 15:23 ^e 9:6 Stt 1:26; Kis 20:13 ^f 9:7 Stt 1:28

yāk. ¹¹Nāk inkät topmāk-topmāk täyat uwä ume putputtä imaka kome terak kuṇat täkaṇ ba kome ini äneṇi nämoinik api awähuret.

¹²Anututä ude yänpäj äneṇi kubä ṇode yäwetgän täṅkuk; Nāk inkät imaka kuṇat-kuṇat ikek kuduptagän inkät bok it täkaṇ, ba imaka kuduptagän kämi ahäkta yäwanikät bok, topmāk-topmāk täyat unitäṇo kudän ṇode; ¹³Näkṇo gämok wära kudän gubam terak peyat. Peyat u kaṅkaṇ topmāk-topmāk komekät täṅkuro unita kaṇ juku piwut. ¹⁴⁻¹⁵Näkä täṅpewa gubam gwägätpäṇ gämok wära ahäṇirän näkä inkät ba imaka irit kuṇat-kuṇat ikek mebäri mebäri ukät topmāk-topmāk täṅkuro u api nadäwet. Nadäṇira ume putputtä kome terak imaka irit ikek kudup wari nämo api däpek. ¹⁶Täṅpäṇ gubam terak gämok wära parirän kaṅpäṇ kome terak imaka irit kuṇat-kuṇat ikek inkät topmāk-topmāk tärek-täreki nämo täṅkuro u api nadäwet. ¹⁷Anututä ude yänpäj Noa ṇode iwetkuk; Kome terak imaka irit kuṇat-kuṇat ikek in kuduptagänta topmāk-topmāk täyat unitäṇo kudän u api kak täneṇ.

Noa nanakiye täṇo manbiṇam

¹⁸Noa nanakiye gäpe gänaṇ naniktä äpuṇo unitäṇo wäpi Siem, Ham, Jafet. Täṅkaṇ Ham uwä Kenan täṇo nani. ¹⁹Noa nanakiye yaräkubä uken naniktä komen äma äbori äbori ahäṇ patpat täṅpäṇ komeni komeni it yäpmäj kuṅkuṇ.

²⁰Noa uwä ketem piä täkta, äma ude itkuk. Täṅpäṇ Noa u yäput peṅpäṇ päya kubä wäpi wain, u piä täṅkuk. ²¹Täṅpākaṇ kämiwä wain ume yäpmäṅpäṇ naṅkaṇ täṅguṅguṇ täṅpäṇ yottaba gänaṇ moräṇ patkuk. ²²Moräṇ parirän Kenan täṇo nani Ham unitä nani Noa moräṇ parirän kaṅpäṇ noripakiyat äpmo biṇam yäwetkuk. ²³Yäweränkaṇ Siem kenta Jafet tek kubä yäpmäṅpäṇ mädeni käda ämetpäṇ yäpmäṅkaṇ nan moräṇ parirän käde yäṇ nadäṅpäṇ mäde kädagän päro ämet imiṅkumän.

²⁴Täṅpäṇ Noa u waintä urirän patkuk kädagän akuṅpäṇ nanaki gweki Hamtä imaka täṅ imiṅkuko unita nadäṅpäṇ ṇode yäṅkuk;

²⁵Tagwäntä Kenan terak kaṇ ärowän!

U äpaniiniik itkaṇ noriye täṇo piä täṅ yämiktagän.

²⁶Ude yänpäj äneṇi ṇode yäkgän täṅkuk;

Yawe, Siem täṇo Anutu u iniṇ oretna!

Täṅkaṇ Kenan u Siem täṇo piä täṅ imiktagän.

²⁷Täṅpākaṇ Anututä Jafet täṅkentäj imiṇirän komeni taṇigän kaṇ pipiyäwän.

Täṅirän Jafet täṇo yeriniyekät Siem täṇo yeriniye bok kaṇ irut.

Täṅpākaṇ Kenan täṇo uwä piä täṅ imiktagän.

²⁸Täṅpākaṇ gwägu pähaptä paorirän Noa uwä äneṇi obaṇ 350 ude it yäpmäj kuṅkuk. ²⁹Kuṇarirän obaṇ 950 ude täreṇirän kumbuk.

Noa ābeki oraniye tājo manbiḡam

10 ¹Gwāgu pāhaptā paorānkaḡ u punin terak Noa nanakiye Siem, Ham, Jafet unitājo nanakiye ahāḡkuḡ. Āma yarākubā unitājo manbiḡam ḡode;

²Jafet tājo nanakiye wāpi ḡode; Gome, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek ba Tiras.

³Gome tājo nanakiye wāpi ḡode; Askenas, Rifat, Togama.

⁴Javan tājo nanakiye wāpi Elisa, Tasis. Tāḡkaḡ āmawebe Saipras kenta Dodan komeken nanik u imaka, Javantā ābotken nanik. ⁵Tāḡkaḡ ābot u bāyaḡ weḡirā ābot māyap ahāḡ yāpmāḡ kuḡkuḡ. Ābot māyap unitājo komeni ba mani kotāk inigān inigān. U ini buap-buap gwāgu dubiniken ba kome kubākubā gwāgu bāmopiken ittāḡ kuḡkuḡ.

⁶Ham tājo nanakiye wāpi ḡode; Kus, Isip, Libia, Kenan.

⁷Kus tājo nanakiye wāpi ḡode; Seba, Havila, Saptā, Rama, Saptēka. Rama uwā nanakiyat wāpi Seba kenta Dedan.

⁸Kus uwā Nimrot tājo nani. Nimrot u tāgaḡpāḡ āma kehāromi, wāpi biḡam nīkek tāḡkuk. ⁹Yawetā tāḡkentāḡ imiḡirān tom dāpmākta intājukun āmata itkuk. Mebāri unita āma kehāromi ātuta U Nimrot bumik, Yawetā tāḡkentāḡ imiḡirān tom dāpani ārowani itkuko u yāḡ yāwet tākaḡ.

¹⁰Tāḡpāḡ Nimrot unitā Babilonia kome taḡiken yotpārare māyap tāḡkuk. Intājukunā yotpārare ḡode tāḡkuk; Babel, Ereḡ, Akat, Kalne.

¹¹Eruk, Babilonia kome peḡpeḡ Asiria komeken kuḡkuk. Kome uken yotpārare wāpi Ninive, Rehobot, Kala, Resen tāḡkuk. ¹²Resen yotpārare uwā Ninive Kala yotpārare bāmopiken itak. U yotpārare pāhap.

¹³Isip tājo yeri ābot-ābot ḡode ahāḡkuḡ; Lidia nanik, Anam nanik, Leahap nanik, Naptu nanik, ¹⁴Patarus nanik, Kaslu nanik, Krit nanik. Krit naniktā Filistia nanik ahāḡ patpat tāḡkuḡ.

¹⁵⁻¹⁸Kenan nanaki wāpi Saidon intājukun ahāḡkuk. Saidon ahāḡkuko u punin terak Kenan tājo yeri ābot ātu wāpi ḡode ahāḡkuḡ; Hit, Jebus, Amo, Gilgas, Hivi, Alka, Sini, Alvat, Semar, Hamat. Ābot ude ahāḡ yāpmāḡ kuḡkuḡ.

Kadāni u punin terak Kenan nanakiye tājo ābori ābori uken-uken kuḡtāḡpā kuḡkuḡ. ¹⁹Kuḡ tāḡpā kuḡkuḡo unita Kenan nanakiye ābori āboritā kome taḡi tokḡeḡ moreḡkuḡ. Kome taḡi tāḡpāḡ Saidon komētā pāḡku kome ban ātu unitājo бага terak tāreḡkuk. Kome ban u wāpi ḡode; Geral, Gasa, Sodom, Gomora, Atma, Seboim, Lasa u tāreḡkuk.

²⁰Eruk tawaḡ it yāpmāḡ ābākaḡ u Ham nanakiye. Unitājo buap, mani kotāk, komeni, ābori u wāpi wāpi terak tawaḡ pewani.

²¹Jafet monāni wāpi Siem u imaka, nanakiye ātu ahāḡkuḡ. Siem u Ebe nanakiye tājo orani.

²² Siem nanakiye wäpi ɲode; Elam, Asu, Apaksat, Lidia, Aram.

²³ Aram nanakiye uwä ɲode; Us, Hul, Geta, Mas.

²⁴ Apaksat uwä Sela täño nani. Selawä, Ebe täño nani.

²⁵ Ebe täño nanaki yarä ahänkumän. Kubä wäpi Pelek. Unitäño kadäniken ämawebetä äma äbot-äbotta kome yäpmän daniŋkuŋo unita nanitä wäpi Pelek yän iwetkuk. Monäni wäpi Joktan.

²⁶⁻²⁹ Joktan unitäño nanakiye wäpi ɲode; Almodat, Selep, Hasamawet, Jera, Hadoram, Usal, Dikla, Obal, Abimael, Seba, Ofi, Havila ba Jobap. Äma u kudup Joktan nanakiye.

³⁰ Siem äboriye unitäño kome pom-pom ikek, edap dapuri abani käda itkuk. Mesa kome yäput penpäñ päñku Sefa täretak. ³¹ Tawaŋ it yäpmän abäkaŋ u Siem nanakiye. Unitäño buap, mani kotäk, komeni, äbori u wäpi wäpi terak tawaŋ pewani.

³² Äma tawaŋ it yäpmän äpäkaŋ ɲo u Noa nanakiye äbori äbori ahänkuŋo udegän. Gwägu pähap paotkuko u punin terak äbot u naniktä äbori äbori ba kome deken deken kuŋtäñpä kuŋkuŋ.

Man kotäk yäpmän daniwani täño manbiŋam

11 ¹ Kadäni uken ämawebe komeni komeni man kotäk kubägän yäk täñkuŋonik. Ba imaka wäpi wäpi uwä kudup kubägän yäk täñkuŋonik. ² Täñpäñ ämawebe kome dapuri äpmonpanikentä bäyaŋ weñtäñ äbänkä awaŋ kubä wäpi Babilonia kome ahänpäñ uken yotpärare täñpäñ itkuŋ.

³ Täñpäñä yot täna yänkaŋ yänpäñ-nadäk ɲode täñkuŋ; Eruk, gänpäñ täñpena kwäkä yäwäkaŋ kädäpken ijiñpena kehärom tawut yäk. Ba gän kehärom täwani yäpurärätpän däpmän gataкта kome yäpmäki kome gänaŋ nanik upän kaŋ däpmän gatäna yäk. Ude täñkuŋo uwä äma kome ätuken naniktä yot mobäpäñ täk täñkuŋo u nämo täñkuŋ. Ba mobä yäpurärätpän däpmän gataкта gänpäñ täk täñkuŋo u nämo täñkuŋ.

⁴ Täñpäkaŋ äma unitä yänpäñ-nadäk ɲode täñkuŋ; Eruk yotpärare tañi kubä täna. Täñkaŋ yotpärare u bämpiken yot käroni kubä yäpurärätpän täñtäñ äronitna miŋgupitä kunum kaŋ yäpurän! Ude täñitna wäpnin biŋam nitek itpäñ komeni komeni kuŋtäna kuneŋtawä yäk.

⁵ Ude yänpäñ yotpärare pähap ba yot käroni u täñ irirä Yawetä yabäwayän äpuk. ⁶ Päpä yabänpäñ Yawetä yänkuk; Bureni, ɲowä äma äbot kubägän, mani kotäk kubägän unita yot käroni ɲo täñpäñä mäden imaka imaka täna yänkaŋ tägagän api täneŋ. ⁷ Eruk, nin äpmonpäñ man kubägän yäk täkaŋ u awähutpena manta täñguŋguŋ kaŋ tañput yäk.

⁸ Yawetä ude yänpäñ äma äbot pähap u yäpmän daniñpäñ yepmañpäñ yotpärare pähap täñ itkuŋo u penpen komeni komeni kuŋtäñpä kuŋkuŋ. ⁹ Täñpäkaŋ Yawetä kome uken mani kotäk kubägän yäpmän daniñpewän imätpen komeni komeni kuŋ moreñkuŋo unita kome, yot käroni täñkuŋo unitäño wäpi Babel yän iwetkuk. Babel mebäri u yänuruk-uruk pähap.

Siem nanakiye tājo wāpi tawaŋ

- ¹⁰Siem tājo ābekiye oraniye tājo manbiŋam ŋode;
 Gwāgu pāhap paorānkaŋ obaŋ yarā tāreŋirān Siem uwā obaŋ 100 tāŋkuk. Obaŋ 100 tāŋirān unitājo nanaki tuāni Apaksat ahāŋkuk.
- ¹¹Apaksat ahāwānkaŋ obaŋ 500 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ¹²Apaksat uwā obaŋ 35 tāreŋirān nanaki tuāni Sela ahāŋkuk. ¹³Sela ahāwānkaŋ Apaksat u obaŋ 403 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ¹⁴Sela uwā obaŋ 30 tāreŋirān nanaki tuāni Ebe ahāŋkuk. ¹⁵Ebe u ahāwānkaŋ Sela u obaŋ 403 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ¹⁶Ebe uwā obaŋ 34 tāreŋirān nanaki tuāni Pelek ahāŋkuk. ¹⁷Pelek ahāwānkaŋ Ebe u obaŋ 430 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ¹⁸Pelek uwā obaŋ 30 tāreŋirān nanaki tuāni Reu ahāŋkuk. ¹⁹Reu ahāwānkaŋ Pelek u obaŋ 209 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ²⁰Reu uwā obaŋ 32 tāreŋirān nanaki tuāni Seruk ahāŋkuk. ²¹Seruk ahāwānkaŋ Reu u obaŋ 207 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ²²Seruk uwā obaŋ 30 tāreŋirān nanaki tuāni Naho ahāŋkuk. ²³Naho ahāwānkaŋ Seruk u obaŋ 200 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ²⁴Naho uwā obaŋ 29 tāreŋirān nanaki tuāni Tera ahāŋkuk. ²⁵Tera ahāwānkaŋ Naho u obaŋ 119 it yāpmāŋ āroŋirān u bāmopiken āperiye nanak ātu ahāŋkuj.
- ²⁶Tera uwā obaŋ 70 tāreŋirān nanakiye ŋode ahāŋkuj; Abram, Naho, Haran. ²⁷Eruk Tera tājo manbiŋam ŋode; Tera nanakiye Abram, Naho, Haran ahāŋkuj. Tāŋpāŋ Haran tājo nanaki Lot ahāŋkuk. ²⁸Haran nani wāpi Tera u pen irirān Haran uwā ini ahāwani yotpārare wāpi Ur uken kumbuk. Ur u Kaldia komeken itak. ²⁹Tāŋpāŋ Abram kenta Naho webe yāpumān. Abram webeni wāpi Sarai yāpuk. Tāŋpāŋ Naho webeni wāpi Mīlka yāpuk. Naho webeni u Haran tājo āperi. Haran uwā āperiyat Mīlka kenta Iska. ³⁰Tāŋpāŋ Abram webeni Sarai āruŋ itkuk.
- ³¹Tāŋpāŋ Teratā nanaki Abram, Abram webeni wāpi Sarai, orani Haran tājo nanaki wāpi Lot, u kudup yāŋ-yākŋat yāpmāŋ Kenan komeken kuŋkuŋ. Kome it tāŋkuŋo u wāpi Ur, Kaldia kome bāmopiken itak u penpen kādet morāki yāput penkuŋ. Kuŋkā kādet bāmopiken Haran komeken ahāŋpāŋ itkuŋ.
- ³²Tāŋpākaŋ Tera u obaŋ 205 it yāpmāŋ āroŋpāŋ Haran komeken kumbuk.

Anututä Abram inita biñam yäpmänj daniñkuk

12 ^{1s} Eruk Yawetä Abram ñode iwetkuk; Gäk komeka, notkaye, äbotkaye u yepmanjiri kome gäwoñärewayänj täyat uken päñku kañ it.

² Täñpän näkä iron täñ gaminjira äbotkayetä äbot pähap api itneñ. Ude täñ gaminjira gäkä wäpka biñam ikek itkañ ämawebe mäyap api täñkentänj yämen.

^{3 h} Äma iron täñ gaminayänj täkañ uwä näkä udegän iron api täñ yämet.

Tänj kubätä gäk waki täñ gameko uwä näkä udegän waki api täñ imet. Täñpäkañ gäkä terak ämawebe äbori äbori komeni komeni kuduhtagantä iron pähap api yäpneñ.

⁴⁻⁵ Eruk Abram obañ 75 täreñirän Yawetä iwetkuko ude man buraminpänj komeni wäpi Haran peñpeñ kuñkuk. Inigän nämo kuñkuk. Webeni Saraikät gweki täño nanaki Lot ba piä ämaniye tuñumi Haran itkañ yäpuño päke u kudup yän-butuwänkañ Kenan kome tañi u kuna yänpänj komeni Haran peñpeñ kuñkuñ. Kädet käronji kuñtängän kome tañi Kenan uken ahänkuñ.

^{6-7 i} Abram Kenan kome kuñtängän kome täpuri kubä wäpi Sekem uken ahänkuñ. Kome uken päya tañi kubä äma kubä wäpi Moretä bian piwani itak. Kadäni uken ämawebe Kenantä äbotken nanik uken itkuñopänj Yawetä Abram ahänj iminpänj iwetkuk; Nanakjiye ba äbekjiye orajiyeta kome ño api yämet yäk. Man ude iwetkuko unita Abramtä Yaweta yänpänj mobä bukä kubä täñkuk, Yawetä ahänj iminukuko unita.

⁸ Ude täñpänj Sekem kome u peñpeñ äneñi kuñtängän edaptä äbani käda pom u dubiniken yottaba täñpänj itkuk. Betel kome edaptä äpmonpani käda, Ai kome edaptä äbani käda u bämpipiken itkuk. Täñpänj kome uken Yaweta yänpänj mobä bukä kubä täñpänj Yaweken yänapiñkuk. ⁹ Täñpänj äneñi akumañ Negev komeken kuñkuk.

Abram Isip komeken kuñkuk

¹⁰ Eruk kadäni uken kome Abramtä itkukken uwä nakta jop itkuñ. Ketem nämoinik unita Isip komeken itpäñ-nadäktä kuñkuk. ¹¹⁻¹² Eruk Isip kome keräp täñpänj webeni Sarai ñode iwetkuk; Nadätat yäk. Gäk webe säkgämän gabätat unita Isip ämatä gabänpänj api yäneñ; Ai, ño webeni yän nadänkañä näk kumänj-kumänj nutkañ gäk api gabänj koreneñ. ^{13 j} Ude api yäneño unita ñode kañ yäwet; Näk unitäño wanori yän kañ yäwet yäk. Gäk ude yäweriwä gäka yänpänj näk nabänj korenpänj täga käwep api täñ namineñ yäk.

^s 12:1 Apos 7:2-3; Hib 11:8 ^h 12:3 Gal 3:8 ⁱ 12:7 Apos 7:5; Gal 3:16 ^j 12:13 Stt 20:2, 26:7

¹⁴Ude yānpān kuṅtāngān Abram Isip komeken ahāṅkuk. Ahāṅirān Isip āmatā Sarai u sākāmāninik kaṅkaṅ kaṅgārip tāṅkuṅ. ¹⁵Tānpākaṅ Isip tāṅo intājukun āma Fero unitāṅo piā āmaniye ātutā Sarai u kaṅkaṅ pāṅku Fero biṅam iwetkuṅ. Ude iwerāwā Ferotā yāwerān Sarai imagut yāpmāṅ Ferotā ini yotken āroṅkuṅ. ¹⁶Ferotā yotken āroṅirān kaṅpāṅ Saraita yānpāṅ Ferotā Abram iron tāṅ imiṅkuk. Sipsip, bulimakau, doṅki āmani webeni, epān āmawebekāt kamel ātu ude imiṅkuk.

¹⁷Upāṅkaṅ Abram webeni Saraita yānpāṅ Yawetā Ferokāt āboriye kāyām wakiwaki pewān ahāṅ yāmiṅkuṅ. ¹⁸Ude ahāṅ yāmiṅirān Ferotā Abramta yānpewān ābānpāṅ ṅode iwetkuk; Wa! Abram, jide tāṅ namin? ṅo webena yāṅ imata nāmo nāwetkuk? ¹⁹Imata ṅo wanotna yāṅ nāwetpewi webenata yāput? Eruk, webeka ṅo imagut yāpmāṅ ku! ²⁰Tānpāṅā Ferotā piā āmaniye yāwet-pewān ābā Abram iwetkuṅ; Webeka tuṅumka kudup yāṅporiṅ yāpmāṅ ku! yāṅ iwetkuṅ. Iwerāwā kuṅkuṅ.

Abram Lot ini-ini kuṅkumān

13 ¹Tānpāṅ Abramtā webeni, Lot ba tuṅumi kudup yāṅ-butuwānkaṅ Isip kome peṅpeṅ Negev komeken āneṅi āroṅkuṅ. ²(Abram u Isip kome itkukken tom towiwani, golkāt siliwa moneṅ māyap yāpmāṅpāṅ tuṅum āma tāṅkuk.)

³⁻⁴Eruk, Negev kome u peṅpeṅ kuṅtāngān Betel kome bian itkukken u ahānpāṅ itkuk. Betel kome, Ai kome bāmopiken bian yottaba tāṅpāṅ mobā bukā tāṅkukken u kuṅpāṅā Yawe iniṅ oretkuk.

⁵Tānpākaṅ Lot Abramkāt kuṅatkuṅmāno u imaka, sipsip, bulimakau ba yot tom gupipāṅ tāṅpani māyap it imiṅkuṅ. ⁶Tānpāṅ Abram kenta Lot bok ude irirān yawakiye māyapinik ahāṅirā tomṭā nakta ketemta wāyākṅeṅkuṅo unita bok itnaṅi nāmo tāṅkuk. ⁷Ude tānpāṅ Abram tāṅo piā āmaniyekāt Lot tāṅo piā āmaniye bāmopiken yāṅwawak pewā ahāṅkuk. (Tānpākaṅ kadāni uken Kenan tāṅo āboriyekāt Peres tāṅo āboriyetā kome māhem tānpāṅ itkuṅ.)

⁸Yāṅwawak yāṅtāko Abramtā Lot ṅode iwetkuk; Nek ba piā āmaniye bāmopninken āmik man ahāṅirān nāmo tāgatak. Nek yanani. ⁹Eruk kāyan? Kome pāhap pātak u! Unita yāpmāṅ danida yāk. Gākā bure kāda kwayāṅ nadāwiwā nākā kāpmāk kāda api yāpet. Tāṅ gākā kāpmāk kāda kwayāṅ nadāwiwā nākā bure kāda api yāpet yāk.

¹⁰^k Eruk Lot dapun iṅṅpewān kwāpāṅ Jodan awaṅ pāhap, ume tāga nitek. Kome uwā Iden piā Yawetā piwani ude bumik, ba Isip kome tāga, Soa kome kāda itak u bumik. (Kadāni uwā Yawetā Sodom Gomora yotpārare u nāmo dāpukken Jodan kometā ude itkuk.) ¹¹Tānpāṅ Lottā Jodan awaṅ pāke u inita korekta yāṅkuk. Ude yānpāṅ edap ābani kāda

^k 13:10 Stt 2:10

u kuŋkuk. Ude täŋkuko uwä Abram kenta Lot ini-ini päŋku itkumän. ¹²Täŋpäkaŋ Abram Kenan komeken pen irirän Lottä Jodan kome täŋo yotpärare itkuŋo u kubäwä wäpi Sodom u dubiniken kuŋpäŋ yot täŋpäŋ itkuk. ¹³Sodom uwä mähemiwä wakiinik. Imaka Yawetä momi yän nadänjkuko u bumta täŋtäŋ kuŋat täŋkuŋonik.

¹⁴Eruk Lot Abram teŋpeŋ kuŋirän Yawetä Abram ŋode iwetkuk; Gäk bämop ŋo itkaŋ kome ŋo ijin pärewat. ¹⁵¹ Kome kudup käyan u gäka ba gäŋŋo äbotkaye mäden ahänayän täŋo unita biŋam. ¹⁶Näkä yänpewa äbotkaye keŋkeŋ jiraŋ ude api ahäneŋ. Äma kubätä keŋkeŋ jiraŋ täga daniweko uwä äbotkaye mäden ahänayän täŋo u imaka, täga daniwek. Upänkaŋ täga nämo, u jiraŋinik api ahäneŋ. ¹⁷Eruk akumaŋ päŋku kudup yabän yawattän ku. Kome päke ŋo gäkagän ganiŋ kiretat yäk.

¹⁸Yawetä Abram ude iweränkaŋ tuŋumi kuduŋtagän yäpmänkaŋ kuŋtäŋgän Hebron kome päya äma kubä wäpi Mamretä piwani u dubiniken päŋku ugän itkuk. Päŋku u itkaŋ Yaweta yänpäŋ möbä bukä kubä täŋkuk.

Iwantä Abram gweki täŋo nanaki Lot topmäŋpäŋ yäpmän kuŋkuŋ

14 ¹⁻⁷Kadäni uken äma Sodom, Gomora, Atma, Seboim ba Soa komeken naniktä Elam kome täŋo intäjukun äma wäpi Kedolaomi unitäŋo gämoriken obaŋ ¹²ude it yäpmän äbänkä eruk obaŋ ¹³uken gaŋani pähap nadänpäŋ intäjukun ämaniye wäpi Bela, Bisa, Sinap ba Semebetä bänep kubägän täŋpäŋ Kedolaomi, komi piä täŋ yämiŋkuko ukät ämik pewä ahäkta yänpäŋ-nadänkuŋ.

Ude täŋirä obaŋ ¹⁴uken Kedolaomi, Elam kome täŋo intäjukun äma unitä kome ätu täŋo intäjukun ämakät äboriyeta gera yänpewa ämikken täŋkentän imikta äbuŋ. Täŋkentän imikta äbuŋo u Babilonia, Elasa ba Goim kome unitäŋo intäjukun äma wäpi Amrafel, Ariok, Tidal. Eruk intäjukun äma ukät äboriye äbäkaŋ pengän kome ätukät ämik täŋpäŋ kehäromini yäpmän äpuŋ. Äma äbot-äbot kehäromini yäpmän äpuŋo u wäpi Refa, Sus, Em, Hol. Täŋkaŋ kome ŋodeken ämik täŋkuŋ; Asterot-Kanaim, Ham, Save-Kiriataim, ba Sei kome täŋo pomkentä päŋku Elparan, kome jopi dubiniken itak u. Täŋpäkaŋ äbot ätu u kehäromini yäpmän äpäŋkaŋ eruk äyänut päŋku Enmispat kome, wäpi kubä Kades u kuŋkuŋ. Kuŋpäŋ uken Amalek äbot kuduŋtagän däpmänpäŋ yawat kireŋkuŋ. Ude täŋkaŋ Amo äbotken nanik Hasason-Tama komeken irani u däpuŋ.

⁸⁻⁹Eruk ude täŋirä Sodom, Gomora, Atma, Seboim ba Soa kome täŋo intäjukun ämaniyeät äboriyetä Sidim Awaŋ, Kumbani Gwägu dubiniken itak u kuŋpäŋ Kedolaomi, Tidal, Amrafel ba Ariok ukät ämik pewä

¹ 13:15 Apos 7:5

ahāŋkuŋ. Ämik pewā ahāŋkuko uwā kome 5 tāŋo intājukun ämatā kome 4 tāŋo intājukun ämakāt ämik pewā ahāŋkuŋ.

¹⁰Tāŋpākaŋ Sidim Awaŋ uken gwāgu kārōŋi okā nābā nīkek bumta itkuŋ. Tāŋkaŋ iwaniyetā Sodom Gomora tāŋo äma ärowanikāt äboriye kudup yāwat kireŋirā metāŋpeŋ kuŋpāŋ ätu okā gwāgu u gānaŋ äpmonpāŋ paotkuŋ. Tāŋirā ätu metāŋpeŋ pāŋku pom terak äronpāŋ kābop itkuŋ. ¹¹Ude tāŋirā iwaniye kome 4 uken nanik unitā Sodom, Gomora yotpārare uken pāŋku u nanik tāŋo tuŋum ketem kudup yāyomāgatkuŋ. ¹²Abram gweki tāŋo nanaki Lot Sodom yotpārare itkuko u imaka, inŋipāŋ tuŋumi bok yāpmāŋ kuŋkuŋ.

¹³Ämik tāŋirā Sodom nanik kubātā metāŋpeŋ pāŋku Abram u imaka ahāŋkuko unitāŋo biŋam iwetkuk. (Abram unita äma ätutā Hibru äbotken nanik yāŋ yāk tāŋkuŋonik. U päya äma kubā wāpi Mamretā bian piwani u dubiniken it tāŋkukonik. Mamre uwā Amotā äbotken nanik. Unitāŋo noripakiyat Eskol kenta Ane. Äma yarākubā ukāt Abramkāt bānep kubāgān tāŋpāŋ itkuŋ.)

Abramtā Lot iwan keriken nanik imagutkuk

¹⁴Eruk, Abramtā nanaki topmāŋpāŋ yāpmāŋ kuŋkuŋo unitāŋo manbiŋam nadāŋpāŋ ŋode tāŋkuk; Inikāt nanik ämik tāŋpāŋ nadāwani ämaniye yarāgān 318 ude yāmagutkuk. Yāmagurānpāŋ iwan yāwat yāpmāŋ kuŋtāŋgān Dan yotpārareken ahāŋkuŋ. ¹⁵Ahāŋpāŋ bipani ugān Abramtā ämaniye yāpmāŋ daniŋpāŋ ini äbot-äbot yepmaŋpāŋ yāwerān pāŋku iwaniye ahāŋ yāmiŋkuŋ. Ahāŋ yāmiŋpāŋ dāpmāŋpāŋ yāwat kireŋtāŋ kuŋtāŋgān Hoba yotpārare Damaskus guno kāda uken ahāŋkuŋ. ¹⁶Uken ahāŋpāŋ tuŋum iwantā yāyomāgat yāpmāŋ kuŋkuŋo u kuduŋtagān äneŋi yāpuŋ. Tāŋpāŋ Abram gweki tāŋo nanaki Lotkāt Lot tāŋo tuŋum, ukāt webe ba ämawebe ätu iwantā kubota tāŋkuŋo u äneŋi yāmagutkuŋ.

¹⁷Tāŋkaŋ Abram Elam tāŋo intājukun äma Kedolaomi ukāt intājukun äma noriye dāpmāŋpāŋ yāwat kirewā kuŋirā eruk äyāŋutpāŋ komeniken kuŋkuk. Kuŋirān Sodom tāŋo intājukun äma Abram kāwayāŋ Save Awaŋ komeken ahāŋ imiŋkuk. (Save Awaŋ kome u wāpi kubā Intājukun äma tāŋo Awaŋ.)

¹⁸^m Tāŋpākaŋ Salem tāŋo intājukun äma wāpi Melkisedek u imaka, äbā Abram ahāŋ imiŋkuk. (Melkisedek uwā Anutu Ärowaniinik unitāŋo bāmop äma epān tāk tāŋkukonik.) Eruk, ahāŋ imiŋpāŋ kārāga kenta wain ume Abramtā imiŋkuk. ¹⁹Imiŋpāŋ kon man ŋode iwetkuk;

Abram, Anutu Ärowaniinik kunum bibik gatāwanitā imaka tāgatāga tāŋ gamiton!

²⁰ Tāŋkaŋ Anutu Ärowaniiniktā iwankaye ketkaken yepmaŋkuko unita wāpi iniŋ oretsi!

^m 14:18-20 Hib 7:1-10

Ude iweränā Abramtä tuḡum iwan keriken nanik yäyomäгатkuko ukät nanik ätu buḡät imiḡkuk.

²¹Ude täḡ imiḡkaḡ ätu nanak kuḡirän Sodom täḡo intäjukun ämatä Abram ahän imiḡpäḡ ḡode iwetkuk; Ämawebenaye nomäгатkuḡo u äneḡi naniḡ kire. Täḡ, tuḡumä gäkḡata it gamikot yäk. ²²⁻²³Yänjirän Abramtä Sodom täḡo intäjukun äma u iwetkuk; Yawe Anutu Ärowaniinik, kunum kome täḡkuko u wäpi terak man kehäromi ḡode gäwetat; Näk tuḡum täpuri-inik u ba u ketkaken nanik kubä nämoinik yäpayän. Imata, gäkä ḡode yäwenta; Näkä Abramtä tuḡum mäyap imiḡjira tuḡum äma täḡkuk yän yäwenta yäk. ²⁴Tänḡpäkaḡ ketemka täpuri ämanayetä kädet miḡin naḡo unita täga naḡ yän nadäsi yäk. Ba äma näkkät ämikta kuḡkumäḡo wäpi Ane, Eskol, Mamre, tuḡum unitä täga yäpnaḡi nadän yämiḡiri yäpüt yäk.

Anututä Abramkät topmäk-topmäk kubägän täḡkuk

15 ¹Ude täḡpäḡ mäden Yawe täḡo mani kotäktä Abram ayäbu ahän imiḡpäḡ iwetkuk;

Abram, umun täwentawä!

Näkḡagän gäkḡo kurepä ude api it yäpmän ärowet!

Tänḡkaḡ näkḡawä gwäki ärowani ude api it gamet.

²Yäwänä Abramtä iwetkuk; Ekäni Yawe, gäk imatäken kubä namayän yänḡpäḡ yäyan? Näk kadäni käroḡi it yäpmän äbätat upänkaḡ nanakna kubä nämo. Näkḡo kome ba tuḡum piä ämana Damaskus komeken nanik wäpi Eliesa unita biḡam api täneḡ yäk. ³Nadätan? Gäk nanak kubä nämo namiḡkun! Unita epän ämana kubätä näkḡo kome ba tuḡum api korewek yäk.

⁴Ude yäwänä Yawe täḡo mani kotäktä ḡode ahän imiḡkuk; Äma wäpi yäyan unitä gäkḡo kome ba tuḡum nämo api korewek. Nämo, gäkḡaken nanaka ahäwayän täyak unitä gäkḡo tuḡum api korewek. ⁵ⁿ Ude iwetpäḡä yänikḡat päḡku yäman umu ḡode iwetkuk; Gäk doränḡpäḡ kunum terak iḡḡepewi ärowän. Iḡḡepewi ärowänpäḡ guk täga daninaḡi täḡpäwä, eruk dani! Ude yänḡpäḡ iwetkuk; Nanakaye ahänayän täḡo yabätan udegän api ahän yäpmän kuneḡ yäk.

⁶^o Täḡḡpäkaḡ Abram Yawetä iwetkuko u nadäkinik täḡkuko unita äma siwoḡi yän yänḡtäreḡ imiḡkuk.

⁷Tänḡkaḡ ḡode iwetgän täḡkuk; Näk Yawe, kome ḡo ganiḡ kirewa gäkḡata biḡam täkta Ur yotpärare Kaldia komeken nanik gämagut yäpmän äburo u. ⁸Ude iweränkaḡ Abramtä iwetkuk; Ekäni Yawe, jide täḡpäḡ kome ḡo näkä bureni korewetta yän nadäwet?

⁹Yäwänä ḡode iwetkuk; Bulimakau gubaḡi kubä, meme kubä ukät sipsip ämani kubä, obaḡ yaräkubä tärewani ukät känäram kubä notek

ⁿ 15:5 Rom 4:18; Hib 11:12 ^o 15:6 Rom 4:3; Gal 3:6; Jem 2:23

kubā u yāpmān nākken ābi. ¹⁰Ude yāwānā Abram udegān tān̄kuk. Yāpmān pān̄ku kwāk duŋpān̄ kuk̄n̄i ini terak, kuk̄n̄i ini terak tawaŋ peŋkuk. Barakā kumān ikek peŋkuk, kwāk nāmo duŋkuk. ¹¹Ude peŋjirān barak taŋi ātutā tom madān̄ peŋkuko u nānayān̄ āpān̄jirā Abramtā tān̄-yāwat̄kuk.

¹²^p Eruk edap āpmon̄payān̄ tān̄jirān Abram patguŋguŋ tān̄jirān bipmān̄ urani umuri pāhap kubātā uwāk tān̄kuk. ¹³^q Tānpākaŋ Yawetā Abram iwet̄kuk; Bureni-inik gāwera nadā; Kāmiwā, ābotkaye kāmi ahānayān̄ tākaŋ uwā kome kudupiken pān̄ku irirā kome unitān̄o māhemtā komi piāken api yepmanēŋ. Obaŋ 400 udetā komi piāken itkaŋ āma kerī terak komi bumta api nadāneŋ. ¹⁴^r Upān̄kaŋ komi piā tān̄ yāminayān̄ tān̄o unita kowata nākā api yāmet. Tānpākaŋ kāmiwā ābotkaye komi piāken nanikpān̄ tuŋum ārowani nīkek api āpāmaŋ kunēŋ. ¹⁵Gāk̄n̄a uyaku tāgawani tān̄pān̄ kumān̄pān̄ ābekaye oraŋkaye tān̄o itpān̄-nadāk komeken api āpmon̄pen yāk. ¹⁶Tān̄pān̄ Amo tān̄o āboriye unitān̄o waki-wakini yāpurārātpān̄ yāpurārātpān̄ tān̄ yāpmān̄ āron̄jirā obaŋ 400 bumik tārewān̄kaŋ Amo āboriye dāpmān̄pān̄ yāwat kireŋjira ābotkaye āneŋi āyān̄utpeŋ api āmneŋ yāk.

¹⁷Yawetā ude iwerirān kome dapuri āpmon̄pān̄ bipmān̄ urirān kādāp gāyākkāt topān mebet ahān̄pān̄ tom duŋpān̄ peŋkuko u kuk̄n̄i kuk̄n̄i irirān bāmopgān̄ kuŋkumān̄. ¹⁸⁻²¹^s Kepma ukengān̄ Yawetā Abramkāt topmāk-topmāk tān̄pān̄ iwet̄kuk; Kome n̄o gāk̄n̄o ābotkayeta yāmikta yān̄kehārom tāyat. Kome uwā Isip tān̄o ume wāpi Nail unitā pān̄ku Yufretis ume u tāretak. U Ken, Kenas, Katmon, Hit, Peres, Refaim, Amo, Kenan, Gilgas, Jebus unitān̄o komeni gāk̄n̄o ābotkayeta api yāmet.

Abramtā Haga webenita yāpuk

16 ¹Tānpākaŋ Abram tān̄o webeni Sarai u nanak kubā nāmo bāyaŋkuk. Tān̄jirān Sarai tān̄o piā watā webe Isip nanik kubā itkuko u wāpi Haga. ²Irirān Saraitā Abram n̄ode iwet̄kuk; Nadātan, Yawetā nadān̄jirān āruŋ itat unita watā piā webena ukāt pāt̄kon. Parirān webe uterak nanak ātu kāwep ahān̄ nimek yāk. Ude iwerānā Abramtā Sarai tān̄o man buramiŋkuk. ³Eruk, Abramtā Kenan komeken obaŋ 10 ude irān tāreŋjirān, Saraitā Isip nanik watā piā webeni wāpi Haga u api Abram webenita iniŋ kireŋkuk. ⁴Iniŋ kirewān bok parirān nanak kok itkuk. Tān̄pān̄ Haga nanak kok itat yān̄ nadān̄pān̄ Saraita nadāwān āpani tān̄kuk. ⁵Ude tān̄kuko unita Saraitā āpi Abram n̄ode iwet̄kuk; Nākā māyāk nadātāt uwā gāka biŋam tāyak yāk. Nākā watā webena gamiŋpān̄ kupān̄ka terak peŋkut. Tān̄pān̄ unita Hagatā nanak kok

^p 15:12 Jop 4:13, 14 ^q 15:13 Kis 1:1-14; Apos 7:6 ^r 15:14 Kis 12:40-41; Apos 7:7

^s 15:18 Apos 7:5

itat yäj nadänpäj näka nadänjirän äpani täyak yäk. Unita gäkkät nek bämopnekken man pätak u Yawe ini-tägän yäpmäj daniwän yäk.

⁶Ude yäwänä Abramtä iwetkuk; Ude nämo! Piä watä webe u mäheми gäkä täyan. Unita u ba u täj ima yänpäjä täga api täj imen yäk. Yäwänä Saraitä Hagata iwan täj imiñtäyon metänpej kuñkuk.

⁷Haga metänpej päñku Su kädet kuñtängän kome äma nämo iraniken ume täpuri kubäken ahänpäj itkuk. Uken irirän Yawe täjo ajero ahäj imiñkuk. ⁸Ahäj imiñpäjä ñode iwetkuk; Haga, Sarai täjo watä webe, gäk de naniktä äbätan? Ba de kwayäj? Yäwänä Hagatä iwetkuk; Intäjukun webe Sarai kañumuntañ äbätat yäk.

⁹Ude iweränä Yawe täjo ajero unitä ñode iwetkuk; Gäk intäjukun webeka äneji kuñkañ mani kañ burami yäk. ¹⁰Nadätan? Näkä täñpewa gäkño äbekaye orañkaye bumta, ämatä daninañi nämo ude api ahänej yäk. ¹¹Ude yänpäj Yawe täjo ajero unitä ñode iwetgän täñkuk;

Nadätan? Gäk nanak kok itan. Nanak ämani u bäyañpäjä wäpi Ismael kañ iwet, Yawetä konäm butewaki täñiri nadänkuko unita yäk.

¹²Tägañpäj tom ägwäri udewani api irek yäk.

Nanaka uwä ämata iwan täj yämiñirän ämatä udegän api täj iminej.

Noriye kuduptagänta iwan täj yämiñtäñ api kuñarek yäk.

¹³Ude iwetkuko unita Haga bänepitä ñode nadänkuk; Nabänpäj-nadäwani unitä kwawak ahäj namiñirän karo unita Yawe täjo wäpi ñode iwetat; Gäk Yawe nabänpäj-nadäwani u yäk. ¹⁴Mebäri unita ume terak itkuko u wäpi ñode yäk täkañ; Irit mäheми nabänpäj-nadäwani unitäjo ume dapuri. Ume u Kades yotpärare, Beret yotpärare bämopiken pen itak.

¹⁵^tEruk, kadäni täreñirän Hagatä Abramta nanak kubä bäyañ imiñkuk. Bäyawänä Abramtä nanak wäpi Ismael yäj iwetkuk. ¹⁶Tänpakañ Abram täjo obañ 86 täreñirän Hagatä nanaki Ismael bäyañ imiñkuk.

Anututä Abramkät topmäk-topmäk täñkuko unitäjo kudän

17 ¹Abramtä täjo obañ 99 täreñirän Yawetä ahäj imiñpäj ñode iwetkuk; Näk Anutu kehäromi mäheми yäk. Gäk gämotnaken itkañ siwonjigän kuñat täyi yäk. ²Tänjiri näkä gäkkät topmäk-topmäk täñpäj äbotkaye mäyap api pewa ahäj gaminej.

³Ude iweränä Abramtä iñami kome terak yäpän äpmonpöpäj parirän Anututä iwetkuk; ⁴Nadätan? Näk gäkkät topmäk-topmäk täyat uwä ñodeta; Gäk äma äbori äbori unitäjo nani api täñpen. ⁵^uTänkañ wäpka Abram uwä wari nämo api gäweret. Nämo, gäk äma äbori äbori unitäjo

^t 16:15 Gal 4:22 ^u 17:5 Rom 4:17

nani yāŋ nadāŋ gamiŋira kuŋarayāŋ tāno unita wāpka Abraham api gāweret yāk. ⁶Tāŋkaŋ nākā tāŋpewa nanakaye māyapinik api ahāneŋ. Ahāŋpāŋā ātutawā intājukun āma irit piā api tāneŋ. Nanakaye māyap ahānayāŋ tāŋo unitā ābori ābori komeni komeni api it yāpmāŋ kuneŋ. ⁷v Topmāk-topmāk gākkāt tāyat ŋonitā gāk ba nanakayetā ābotkentā ābekiye oraniyeken tārek-tāreki nāmo, api pat yāpmāŋ kwek. Tāŋirān nāhā gāka ba ābekaye oraŋkaye kāmi-kāmi ahānayāŋ tāŋkaŋ unitāŋo Anutu api iret yāk. ⁸w Apiŋo Kenan komeken itan ŋowā ābani ude itan upāŋkaŋ kome ŋo gāk ba ābekaye oraŋkaye kāmi-kāmi ahānayāŋ tākaŋ unitā māhemi tārek-tāreki nāmo tāneŋta api taniŋ kirewet. Tāŋpāŋ ābotkaye unitāŋo Anutu api iret yāk.

⁹Ude iwetpāŋ Anututā Abraham ŋode iwetgān tāŋkuk; Gāhāwā topmāk-topmāk gākkāt tāyat unitāŋo kāderi iwat yāpmāŋ kaŋ kuŋat. Tāŋiri ābekaye oraŋkaye kāmi ahānayāŋ tākaŋ u udegān kaŋ iwat tāŋput. ¹⁰⁻¹³x Topmāk-topmākna tāŋo kudān ŋode; Nanak āmani ahāŋpāŋ kepmā 8 ude tāreŋirān gupi morāk madāŋ yāmik tāneŋ. Nanak āmani kuduptagān apiŋotā kāmi ahānayāŋ tāŋo uwā udegān kaŋ tāk tāŋput. Inā ude tānayāŋ tāŋo uwā nākā gākkāt topmāk-topmāk unitāŋo kudān ude api irek. Tāŋpākaŋ nanakayetagān nāmo yāyat. Gākŋo piā āmakaye tāŋo nanak ba kome kubāken nanik moneŋpāŋ suwawani unitāŋo nanakiye udegān gupi morāk madāŋ yāmineŋ. Tāŋkaŋ topmāk-topmāk nākā inkāt tāyat uwā tārek-tāreki nāmo api it yāpmāŋ ārowek. ¹⁴Tāŋpākaŋ āma kubā gupi morāk nāmo madāweko uwā āma uwā āboriken nanik iwat kirewākaŋ inigān api kuŋarek, āma uwā nākŋo topmāk-topmāk yāpmāŋ dākŋewayāŋ tāko unita.

¹⁵Ude yāŋpāŋ Anututā Abraham āneŋi kubā ŋode iwetgān tāŋkuk; Webeka Saraita gāwera; U wāpi Sarai yāŋ nāmo api iweren. Nāmo, Sara yāŋ kaŋ iwet. ¹⁶Bureni-inik, nākā iron tāŋ imiŋira Saratā koki itpāŋ nanak kubā api bāyaŋ gamek. Saraken nanik āma ābori ābori api ahāneŋ. Ba uken nanikgān ātu uwā ābot tāŋo intājukun āma api ahāŋ yāpmāŋ kuneŋ.

¹⁷Anututā ude iwerānā Abraham kome terak iŋami yāpān āpmonpāpāŋ patkaŋ ārāpi nadāŋpāŋ ŋode nadāŋkuk; Wāra! Āma kubā obaŋ 100 tārewani nāk udewanitā nanak kubā tāga pewān ahāwek? Ba webena Sara obaŋ 90 tārewānkaŋ nanak kubā tāga bāyawek? Nāmoinik! ¹⁸Ude nadāŋpāŋ Anutu iwetkuk; Nanakna Ismael bian bāyaŋkuro unitā gākŋo iron terak tāga itnaŋi nāmo?

¹⁹Yāwānā Anututā iwetkuk; Ude upāŋkaŋ webeka Saratā nanak kubā bāyaŋ gamānkaŋ wāpi Aisak yāŋ kaŋ iwet. Ahāŋpāŋ tāgawānkaŋ ukāt topmāk-topmākna api tāŋpet. Tāŋpāŋ āboriyekāt udegān, topmāk-topmāk uwā tārek-tāreki nāmo api it yāpmāŋ kwet. ²⁰Tāŋ Ismaelta yāno u nadāŋ

v 17:7 Luk 1:55 w 17:8 Apos 7:5 x 17:10 Apos 7:8; Rom 4:11

gamiŋpāŋ iron tāŋ imiŋpewa āboriye māyap api ahāŋ imineŋ. Tāŋpāŋ nanakiye 12tā wāpi biŋam ikek itkaŋ yabāŋ yāwat piā api tāneŋ. Tāŋkaŋ nākā tāŋkentāŋ imiŋjira nanaki ahāŋ yāpmāŋ kuŋtāko ābot taŋi kubā api tāŋpek. ²¹Upāŋkaŋ Ismael ukāt topmāk-topmākna nāmo api tāŋpet. Nanaka Aisak ukāt uyaku api tāŋpet. Tāŋkaŋ nanak uwā Saratā obaŋ kubā gunonita api bāyaŋ gamek yāk. ²²Eruk, Anutu Abrahamkāt man yāŋtāreŋpāŋ Abraham teŋpeŋ āroŋkuk.

²³Teŋpeŋ āroŋkuko kepma ugān Abrahamtā Anutu tāŋo man buramiŋpāŋ nanaki Ismael gupi morāk madāŋ imiŋkuk. Nanaki Ismaelkāt piā āmaniye inikāt irani ba kubāken nanik suwawani u āmani kudup gupi morāk madāŋ yāmiŋkuk. ²⁴Tāŋpākaŋ Abraham ini uwā obaŋ 99 tārewānkaŋ gupi morāk madāŋ imiŋkuŋ. ²⁵Tāŋ nanaki Ismael uwā obaŋ 13 tāreŋirān nanitā gupi morāk madāŋ imiŋkuk. ²⁶Bureni, kepma ugān, Abrahamkāt nanaki Ismael gupi morāk madāŋ yāmiŋkuŋ. ²⁷Tāŋkaŋ Abraham tāŋo piā āmaniye, ini ugān bāyawani ba kome kubāken nanik moneŋpāŋ suwawani u imaka, kuduŋtagān gupi morāk madāŋ yāmiŋkuŋ.

Anututā Abraham ahāŋ imiŋkuk

18 ¹Kadāni uken Abrahamtā pāya, āma kubā wāpi Mamre unitā piwani u dubiniken it tāŋkukonik. Tāŋpāŋ kadāni kubā, kepma bāmopiken Abraham yottaba yāman maŋit irirān Yawetā ahāŋ imiŋkuk. ²Abraham maŋit ittāŋgān ijiwān kwāpāŋ yabāŋkuk; Āma yarākubā iŋamiken kāroŋ wādāŋ irirā. Yabāŋpāŋ dubiniken bārāŋeŋ kuŋkaŋ oraŋ yāmikta gwājiŋ āpmonpāŋ yāwetkuk; ³Ārowaninaye, in nāka tāga nadāŋ namiŋpāŋ piā āmajin nāk, nāmo nāreŋmitneŋ yāk. ⁴Nākā yāŋpewa ume yāpmāŋ ābāpāŋ kuroŋjin ārutkaŋ pāya ŋo āyuŋken itpāŋ-nadāk tākot. ⁵Tāŋjirā ketem ātu tama naŋ tāpāneŋkaŋ kuna yāŋpāŋ kukot yāk. Nākā yotken ābāŋo unita nadāŋ namiŋjirā ude tāŋkentāŋ tama! Yāwānā iwetkuŋ; Tāga, yāyan ude tāyi yāk.

⁶Tāga yāŋ iwerākaŋ Abrahamtā yot gānaŋ āro webeni Sara iwetkuk; Eruk, plaua ātu bumik gwetkaŋ awāhutpāŋ kārāga sākgāmān ātu bārāŋeŋ ijiŋ yāmisi yāk. ⁷Iwetpāŋā Abraham bārāŋeŋ pāŋku bulimakau nanaki sākgāmān kubā yāpmāŋ pāŋku piā āmani kubāta imānkaŋ bārāŋek madāŋpāŋ ijiŋkuk. ⁸Tāŋjirān bulimakau nonoŋ umeni ba gākŋikāt bulimakau madāŋpāŋ ijiko u penta yāpmāŋ pābā yāmiŋkuk. Yāmān naŋ irirā iniwā pāya āyuŋken kāroŋ wādāŋ itkuk.

⁹Kāroŋ wādāŋjirān iwet yabāŋkuŋ; Webeka Sara de? Yāwāwā yāwetkuk; Yot gānaŋ itak yāk. ¹⁰Yāŋjirān Yawetā iwetkuk; Apiŋo kadāni itkamāŋ ŋodeken obaŋ kubā gunonita nāk āneŋi api ābet. Āneŋi ābāŋjira Saratā nanak kubā api bāyawek yāk. Tāŋpākaŋ Sara āma itkuŋo

u mädeniken yot yämaken itkaŋ man yänkuŋo u nadänkuk. ¹¹ Abraham kenta Sara uwä tågawaniinik täŋkumän. Täŋpän Saratä nanak bäyananŋi nämo täŋkuk. ¹² ^a Unita Saratä ŋode nadänpän mägayänkuk; Näk gupna tepmom ikek. Äpna u imaka, tågawanigän unita bok patpän jide täŋpän gäripi nadäwet?

¹³ Sara ude nadänjirän Yawetä Abraham ŋode iwet yabänkuk; Sara imata näk webe pähap täyat ŋopän nanak täga nämo bäyawet yän nadänkaŋ mägayätäk? ¹⁴ ^b Yawetä imaka u ba u kubä täŋpayänä täga nämo täŋpän wanen. Nämoinik! Obaŋ kubä gunonita, kadäni gäweraro udeken äneŋi äbänjira Sara nanak api bäyawek. ¹⁵ Yawetä ude yänjirän Sara umuntanpän äwo yänpän yänkuk; Näk nämo mägayät yäk. Yäwanä iwetkuk; Mägayänopän jop yäyan yäk.

Abrahamtä Sodom yotpärareta Anutuken konäm butewaki täŋkuk

¹⁶ Äma yaräkubä Abrahamkät itkuŋo u akumaŋ kuna yänkaŋ Sodom yotpärare etä päpmo kaŋkuŋ. Täŋjirä Abrahamtä kädet miŋin yepmaŋpa kut yänkaŋ bok kuŋkuŋ. ¹⁷ Kuŋkaŋ Yawe nadäk-nadäki-ken ŋode nadänkuk; Jide täkta nadätat uwä Abrahamta käbop nämo peŋ imet. ¹⁸ Nadän imiŋjira Abraham täŋo oraniyetä bureni-inik äbot taŋi ba kehäromi niked api täneŋ. U wäpi terak täŋkentän yämiŋpewa ämawebe kuduŋtagän uken-uken nanik iron pähap api ahän yämineŋ. ¹⁹ Abrahamtä nanakiye ba oraniye äbekiye näkŋo kädet yäwoŋäreŋpewän näkŋo man buramiŋpän kuŋat-kuŋat siwoŋi iwatpän täneŋta unita näk Abraham näkŋata yäpmän daniŋkut. Ude täŋjirä näk Yawetä imaka Abrahamta biŋam yänkehärom taŋpän iwetkuro unitäŋo bureni näk täga api pewa ahän imineŋ yäk.

²⁰⁻²¹ Ude nadänpän Yawetä Abraham iwetkuk; Sodom Gomora yotpärareken nanik täŋo irit kuŋatkuŋari wakiinik täŋpewä jukunaken yänkuruk-kuruk bumta ahätäk unita yabänpän-nadäkta kwa yäk. Yänkuruk-kuruk nadätat uwä bureni ba jop käwep yäk.

²² Täŋpän äma yarä u Abraham teŋpeŋ Sodom käda kuŋkumänopän Abraham Yawekät itkumän. ²³⁻²⁴ Ittäŋgän Abrahamtä Yawe iŋamiken kuŋpän butewaki man ŋode iwetkuk; Bureni? Gäk äma waki ba äma siwoŋi bok api däpmän paoren? Iŋode täga nämo täŋpen? Ämawebe siwoŋi kuŋarani 50 ude itneŋo uwä yotpärare kudup täŋpi wanenŋawä. Äma siwoŋi kuŋarani 50 unita yänpän päke u täga nämo yabän korewen? ²⁵ Ämawebe siwoŋi bok waki täŋpani bok däpayän täno uwä imaka tänanŋi nämopän täŋpen. Gäkŋo mebärika nadätat. Gäkä äma waki täŋpani ba äma siwoŋi kuŋarani yäpmän daniŋpän kudän siwoŋi täk täyan unita äma täga ba waki bok u däpnaŋi nämo yäk.

^a 18:12 1Pi 3:6 ^b 18:14 Luk 1:37

²⁶Yäwänä Yawetä iwetkuk; Sodom ämawebe siwoŋi kuŋarani 50 ude yabäŋpänjä unita yäŋpän ämawebe kudup api yepmaŋpet yäk. ²⁷⁻²⁸Yäwänä Abrahamtä iwetkuk; O Ekäni, gäk ärowani. Näk äma äpani upänkaŋ näk nämo mäyäk taŋkaŋ äneŋi gäwetat. Näk 50ta yäropän siwoŋi äma 45 ude itneŋowä gäk täga yepmaŋpen? Yäwänä Yawetä iwetkuk; Ämawebe siwoŋi 45 ude yabäŋpänjä yotpärare u nämo yäpa waneŋ. ²⁹Ude yäwänä Abrahamtä äneŋi iwetgän täŋkuk; Ämawebe 40gän ude yabäŋpän däpen ba? Yäwänä iwetkuk; Eruk ämawebe 40 unita yäŋpän kudup yabä kätäwet yäk. ³⁰Iweränä Abrahamtä yänjuk; O Ekäni äneŋi gäwetat unita nämo nebewen! Ämawebe siwoŋi kuŋarani 30gän ude iräwä jide api täŋpen? Api däpen ba nämo api däpen? Yäwänä Yawetä iwetkuk; Ämawebe siwoŋi kuŋarani 30 unita yäŋpän nämo api däpet yäk.

³¹Yäwänä äneŋi Abrahamtä iwetgän täŋkuk; O Ekäni, näk nämo mäyäk taŋkaŋ äneŋi gäwetat. Ämawebe siwoŋi 20gän itneŋo uwä däpen ba nämo däpen? Yäwänä Ekänitä iwetkuk; Ämawebe 20 ude itneŋo unita yäŋpän kudup yepmaŋpet yäk.

³²Ude yäwänä Abrahamtä yänjuk; O Ekäni, nämo nebewen! Kubäkät yäwayän; E, ämawebe 10gän iräwä jide täŋpen? Yäwänä Ekänitä yänjuk; Ämawebe siwoŋi kuŋarani 10 ude iräwä yotpärare u nanik kuduŋtagän api yabän korewet yäk.

³³Eruk Yawetä Abrahamkät ude yäwän tärewän kuŋirän Abraham äneŋi äyänutpän yotken kuŋkuk.

Sodom naniktä wakiwaki täk täŋkuŋo unitäŋo manbiŋam

19 ¹Eruk bipäda ugän Lottä Sodom yotpärare täŋo kädet moräkiken irirän aŋero yarä ukeŋo ahän imiŋkumän. Ahän imiŋirän yabäŋpän pänku iŋami yäpän äpmonpän yäniŋ oretkuk. Yäniŋ oretpän yänjuk; ²Ärowaninayat, näkä yotken äbänirän täŋkentän tama! Näk kuroŋjek ärutpän bipani ŋo itpän pätna yänewänkaŋ kaŋ kun yäk. Ude yäwänä iwetkumän; Nämo, yotpärare täŋo käbeyä bägupken jop pätdayän yäk.

³Jop uken pätdayän yäwänä man kehäromigän yäntäyon Lottä yotken kuŋkuŋ. Kuŋpän yot gänaŋ äro irirän Lottä käräga yiskät nämo awähurani u ba ketem tägatäga ätukät iŋiŋ yämän naŋkuŋ. ⁴Naŋkaŋ döpmon pätnayän täŋirä Sodom nanik äma ekäni gubaŋi päke u kudup Lot täŋo yot u it äyänutkuŋ. ⁵^c It äyänutpän Lot gera täŋpän iwetkuŋ; Äma yarä gäkken äbämäno ukeŋo de itkamän? Äma yarä u yän-yäkŋat yäpman ninken äbi yäk. Yarä u yäpman ninken äbikaŋ yäjitna yän nadäkamän yäk.

⁶Ude yäwäwä man yäna yänkaŋ Lot yäman äpmonpän yäma ukät yäwatkuŋ. ⁷Yäma ukät yäwatpän yäwetkuk; O notnaye, wakiwaki

^c 19:5-8 Het 19:22-24

tänayän nadäkaŋ u nämo täneŋ yäk. ⁸Nämo, näk äpetnayat gubaŋi yarä ŋo ämakät nämo pärani unita yarä u yäpmänj äbä tamakaŋ ukät jide tänayän nadäkaŋ uwä takot yäk. Täŋ äma yarä ban naniktä näkken äbumäno uwä näkä watäni it yämitat unita waki täŋ yäminero!

⁹Ude yäwänä iwetkuŋ; Kewenŋ nimi! Gäk kome mähem nämo unita kädet udewanita gäkä man täga nämo niweren yäk. Nadätan? Yarä unita täŋ yäminayän takamänj uwä irepmitpäŋ gäka waki-inikinik api täŋ gamine! yäk. Ude yänpäŋ Lot pimij iwat-pewä kwänpäŋ yäma däpmänj eränayän täŋkuŋ.

¹⁰Tänjirä äma yarä yot gänaŋ itkumäno u bäräneŋ päbä yäma dätpänj Lot kerigän inŋitkaŋ wädän yäpmänj yot gänaŋ ärowänkaŋ yäma ukätkumän. ¹¹^d Täŋpäŋ äma yarä unitä täŋpewän äma yäman itkuŋo uwä dapuri bipmänj utkuŋ, äma ekäni bok, gubaŋi bok. Dapuri bipmänj uräpäŋ yämata puŋ ijinŋkuŋ.

Lotkät äboriye Sodom yotpärare peŋpeŋ kuŋkuŋ

¹²Eruk äma yarä unitä Lot iwetkumän; Gäk nanakaye äpetkaye yepmaŋkaye ba nägät moräkaye ätu yotpärare ŋoken iräwä kuduŋtagän yäwetpäŋ yämagurikaŋ yotpärare ŋo peŋpeŋ kut yäk. ¹³Nek yotpärare ŋo däpmänj moredayän nadäkamäk. Yotpärare ŋonitäŋo waki mebäri mebäritä yänŋukuruk-kuruk pähap ude Yawe jukuniken äpmonŋkuko unita peŋ niwet-pewän yotpärare ŋo däpmänj morekta äbumäk yäk.

¹⁴Lottä man iwetkumäno u nadänpäŋ päŋku yepmaniyat, äperiyatta iwoyäwani u yäwetkuk; Oi, bäräneŋ! Yawetä kome ŋo däpmänj morewayän täyak yäk. Yäweränkaŋ Lot jop yänŋnikŋatak yän nadänkaŋ mani nämo buramiŋkumän.

¹⁵Eruk yänewänä tamimaŋ bipani aŋero yarä ukeŋonitä Lot peŋ iwetkumän; Bäräneŋ bäräneŋ! yäk. Webeka ba äpetkayat ŋo yän-yäkŋat yäpmänj ku yäk. Ude täŋpayän täno uyaku inä yotpärare ŋokät bok nämo paotnayän yäk.

^{16-17^e} Täŋpäkaŋ Lot kwikinik kwikinik täŋjirän Yawetä butewaki nadän yämiŋpäŋ aŋero ukeŋo yäwet-pewän nädamiŋi-nani kerigän yepmäŋitpäŋ yän-yäkŋat yäpmänj yotpärare gägäniken kuŋpäŋ aŋero kubätä yäwetkuk; Bäräŋekinik kukot! Äyänutpäŋ ijik ba awaŋ uken itpäŋ-nadäk nämo täneŋ. Bäräneŋ kumaŋ pom uduken kaŋ kut. Uyaku nämo api kumneŋ yäk.

¹⁸Ude iweränä Lottä yänŋkuk; Ärowanina, ude nämo! yäk. Ude täga nämo täŋpet. ¹⁹Gäk iron taŋi täŋpäŋ oraŋ namiŋjirän nämo kumaro upänkaŋ pom udu baninik itkaŋ unita waki ahäwayän täyak unita pom uken nämo ahänkaŋ bämopiken paoret yäk. ²⁰Yotpärare täpuri udu ka!

^d 19:11 2Kn 6:18 ^e 19:16 2Pi 2:7

U täpuri, ei yäj? U uyaku tuän bumik yäk. Uken nepmaņpi yäpmäj kwayäj täro uyaku nämo paoret yäk.

²¹⁻²²Ude yäwänä iwetkuk; Eruk yäyan unita täga nadätat yäk. Yotpärare gäkä yäyan u nämo däpayäj upäņkaņ bäräņeņ metäņpeņ kut yäk. Yotpärare uken ahäwikaņ uyaku kome ŋo täga täņpa wanayäj yäk. (Yotpärare u Lottä täpuri yäj yäņkuko unita wäpi Soa yäj yäk täkaņ. Soa u nininken man terak täpuri.)

²³Kuņtäyon edap dapuri äbäņirän Lot yotpärare täpuri Soa uken ahäņkuk. ^{24-25^f}Ahäņirän Yawetä täņpewän iwän kädäkut mebet ikek Sodom Gomora yotpärare terak äpuk. Iwän kädäkut mebet ikek äpuko u Sodom Gomora nanik ba awaņ pähap uken nanik ämawebe ba ketem imaka imaka u kudup ijiņ moreņkuk. ^{26^g}Täņirän Lot webeni kuņtäņgän äneņi äyäjutpäņ Sodom yotpärare kaņpäjä bewe äworeņkuk.

²⁷⁻²⁸Täņpäkaņ patkuko kome yäņe-yäņeta Abraham akumaņ kumaņ päņku kome bian Anutu iņamiken itkukken uken ahäņkuk. Päņku ahäņpäņ kaņkuk; Sodom Gomora ba kome awaņ pähap uwä gupe kädäp mebet ikek bumik akuņirän.

²⁹Yawetä Sodom Gomora awaņ pähap Lottä iraniken u nanik kudup däpmäj moreņkuko upäņkaņ Abrahamta nadäņpäņ Lot uken nanik imagut yäpmäj kuņkuk.

Lot kenta äperiyat täņo manbiņam

³⁰Täņpäņ Lot u Soa yotpärare täpuri uken itta umuntaņpäņ äperiyat yäwän yäpmäj pomken kuņkaņ mobä käwut kubäken it täņkuņonik. ³¹⁻³²Eruk kadäni kubäken Lot äperi mokitä wenäni iwetkuk; E, nek täņo nannek tägawani täyak yäk. Täņirän ämawebe komeni komenitä täk täkaņ ude äma nek yäpmäņpäņ nektä nanak bäyakta nämoinik itkaņ unita wain mujipi täņo ume täkätpäņ nanta imida naņpäņ täņguņ tawänpäņ ukät patkaņ nanak kok ikek kaņ itda. Ude täņitda nan täņo nägät moräk api it yäpmäj ärowek yäk.

³³Eruk bipani ugän wain ume imän naņpäņ täņguņ takinik täņpäņ nämo nadäņirän äperi moki nanikätkumän.

³⁴Täņpäņ äneņi patkuņo yäņewänkaņ mokitä wenäni iwetkuk. Näkkät uku kwep bipani päramäko u yäk. Unita apiņo äneņi wain ume imida naņirän gäkkät bipani kaņ parun yäk. Ude täņpäņ uyaku nek bok nannektä nanak kaņ nimän yäk. ³⁵Eruk bipani ugän nanita wain ume imän naņpäņ täņguņ takinik täņpäņ nämo nadäņirän äperi wenänikätkumän.

³⁶Täņpäņ Lot äperiyat nanikätk ude täņpäņ nanak kok itkumän. ³⁷Ittäņgän mokitä nanak ämani bäyaņpäņ wäpi Moap yäj iwetkuk.

^f 19:24-25 Mat 10:15, 11:23-24; Luk 10:12, 17:29; 2Pi 2:6; Jud 7 ^g 19:26 Luk 17:32

Apiño Moap äbot itkañ uwä Moap, Lot äperi mokitä bäyañkuko u täño orani pähap. ³⁸Täñpäkañ wenänitä udegän nanak ämani bäyañpäñ wäpi Benami yäj iwetkuk. Apiño Amon äbot itkañ uwä Benami, Lot äperi wenänitä bäyañkuko u täño orani pähap.

Abraham kenta Abimelek täño manbiñam

20 ¹Abrahamtä Mamre kome peñpeñ kome tañi kubä wäpi Negev uken kuñkuk. Negev kome u Kades Su kome bämopiken uken. Täñpäñ Abrahamtä yotpärare kubä wäpi Gera uken itkuk. ²^h Itkañ webeni Sarata u wanotna yäj yäñkuk. Biñam u nadäñpäñ Gera yotpärare täño intäjukun äma Abimelektä yäñpewän Sara yäjikñat yäpmäj päñku imä webenita yäpuk.

³Täñpänkañ bipani kubäken Anututä Abimelek dämpmonken ahän imiñpäñ iwetkuk; Gäk webe ño äpi nikekpäj gäkñata yäpuno unita kumbayäj yäk. ⁴Ude iweränä Abimelektä iwetkuk; Näk Sarakät bok nämo päramäk. Ekänina, näk äma siwoñi! Unita näkkät äbotnayekät nämo nidäpen yäk. ⁵Abrahamtä ini-tägän wanotna yäj yäjirän webeni Saratä Abrahamta udegän wanotna yäj yäñkuk yäk. Näk bänep siwoñina terak täñkuro unita näkken waki kubä nämo pätak yäk.

⁶Yäweränä Yawetä iwetkuk; Bänep siwoñi terak täñkuno u bureni nadätat. Unita webe u injirenta бага peñ gamiñpäñ täñkentäj gamiñjira waki kubä nämo täñkun yäk. ⁷Eruk, gäk webe u äpiken iniñkire. Abraham uwä profet kubä unita gäka yäñpäñ näkken yäñapiñirän gäk nämo api kumben. Täñ webeni nämo imayäj täno uwä gäk ba äbotkaye bureni-inik api kumäj moreneñ.

⁸Eruk patkuño kome api yäñeñirän Abimelek akuñpäñ piä ämaniye änok yepmañpäñ man dämpmonken nadäñkuko u yäwerirän umun pähap nadäñkuñ. ⁹Ude täñkañ Abimelektä Abraham yäñpewän äbänkañ ñode iwet yabäñkuk; Gäk jide täñ nimiñkun? Näk waki kubä jide täñ gamiñkutta kowata komi näk ba äbotnaye terak peñ nimiñkun? Ude uwä nämo tänañipäj täñkun yäk. ¹⁰Gäk jide nadäñpäñ ude uwä täñkun?

¹¹Ude yäwänä Abrahamtä iwetkuk; Kome ño naniktä Anutu nämoinik orañ imik täkañ unita webena yäj yäwawä api nutneñ yäj nadäñpäñ ude täñkut yäk. ¹²Etäj, u bureni wanotna yäk. U nannek kubägän upäñkañ meñnek inigän inigän. Upäñkañ webenata yäput yäk.

¹³Täñpäkañ Anututä näwet-pewän nana täño yotpärare peñpäñ kome kudupiken äba yäñpäñ Sara iwetkut; Kome uken ba uken kuñpäñä nadäñ namikinik täñpäñä ño wanotna yäj kañ yäwet tä yäj iwetkut. ¹⁴Ude iwerirän Abimelektä sipsip, bulimakau ba piä ämawebe yäpmäjpäñ Abrahamta biñam iniñ kireñkuk. Täñpäñ webeni Sara bok iniñ kireñkuk. ¹⁵Iniñ kireñpäñ Abraham iwetkuk; Nadätan! Injamkaken komena pat kuyak ño gäk uken ba uken ira yäñpäñä täga api iren yäk.

^h 20:2 Stt 12:13, 26:7

¹⁶Ude yänpänä Sara ñode iwetkuk; Äbotkayetä nadäj gamiñirä mäyäk nadäweno udetä ba gabänpän gäk webe siwoñi yän nadän gamineñta wanotka Abrahamta siliwa moneñ 1,000 ude imitat yäk.

¹⁷⁻¹⁸Täñpākan Abimelektä Sara webenita yäpuko kadäni uken Anututä Sarata yänpän Abimelek webeni ba piä webeniye nanak nämo bāyakta kädēt täñpipiñ yämiñkuk. Äruñ itneñta nadäj yämiñkuko uwä Abrahamtä Sara äneñi yäpmänpän Anutuken yänapiñirän nanak bāyakta kädēt äneñi peñ yämiñkuk.

Aisak ahäñkuk

21 ¹⁻²ⁱ Kadäni uken Yawetä ini bian yänkehäromtak man yänkuko uterakgän Sarata iron täñ imiñirän nanak itpäñ Abraham tägawani täñirän nanak bāyañ imiñkuk. Anututä kadäni uken api bāyawen yän bian yänkehärom tañkuko kadäni ukengän bāyañkuk. ³Täñpākan nanak Saratä bāyañ imiñkuko u Abrahamtä wäpi Aisak iwetkuk. ⁴^j Aisak ahänpän kepma 8 täreñirän Abraham u Anututä man iwetkuko u iwatpäñ Aisak u gupi moräk madän imiñkuk. ⁵Täñpākan Abraham obañ 100 täreñirän nanaki Aisak u ahäñkuk. ⁶Ahäñirän Saratä ñode yänkuk; Anututä kädēt täwit namiñkuko unita bumta oretat yäk. Kubätä nadänpänä bok api oretde. ⁷Ude yänpän yäkgän ñode täñkuk; Netätä Abraham Saratä nanak kubäta nonoñ api imek yän iwerän? Täga nämo, upänkañ Abraham tägawaniinik täñirän nanak kubä bāyañ imitat yäk.

Abrahamtä Ismael iwat kireñkuk

⁸Eruk, nanak u tägañpäñ nonoñ peñkuko kepma uken Abrahamtä äñnak-äñnak pähap täñkuk. ⁹⁻¹⁰^k Täñpākan kadäni kubäken nanak Isip webe Hagatä Abrahamta bāyañ imiñkuko u Aisakkät täñoret täñ irirän Saratä yabänpän Abraham iwetkuk; Gäk piä webe ukät nanaki bok yawat kire! yäk. Piä webe u täño nanakikät nanakna Aisak, yarä unitä gäkño tuñum bok nämoinik api koredeñ yäk. Nanakna Aisak unitägän gäkño tuñum api korewek yäk.

¹¹Saratä ude yänirän Abraham jägämi nadäñkuk, Ismael imaka, u unitäño nanakigän unita. ¹²^l Jägämi nadäñirän Anututä Abraham ñode iwetkuk; Nanaka ba piä webeka unita nadäwätäk nämo täñpen yäk. Saratä man gäwerako u burami yäk. U imata? Aisak täño nanakiye-tägän wäpka biñam u terak api pat yäpmän äroweko unita yäk. ¹³Upänkañ näkä täñpewa piä webeka täño nanaki uterak äma äbot pähap kubä api ahäneñ. Ismael u gäkño nanakgän unita api nadäj imet yäk.

ⁱ 21:2 Hib 11:11 ^j 21:4 Stt 17:12; Apos 7:8 ^k 21:10 Gal 4:29-30 ^l 21:12 Rom 9:7; Hib 11:18

¹⁴Eruk patkuko yäñerirän Abraham akumañ ketemkät ume ehät täñtuñum tañpäñ Haga täño piriken penkañ nanaki iniñ kireñpäñ yäwet-pewän kuñkumän. Kuñtäñgän Beseba kome äma nämo iraniken uken täñguñguñ täñtäñ kuñatkumän. ¹⁵⁻¹⁶Kuñattäkon umetä paorirän nanaki päya äyünken tewän irirän nanaki kañirän kumäkta bitnäñpäñ inigän ban bumik päñku itkuk. Päñku itkañ butewaki nadäñpäñ konäm kotkuk.

¹⁷Täñpäkañ nanaki imaka, konäm korirän Anutu nadäñkuk. Nadäñirän Anutu täño añero kunum gänañ itkañ Hagata gera ñode yäñkuk; Jide ahäñ gamänpäñ kotan? Umuntäweno! Anututä nanaka pat itkañ kotak u nadätak yäk. ¹⁸Akumañ päñku nanaka yäpmäñ akuñpäñ iniñ bitnä. Nadätan? Näkä täñpewa nanak uterak äbot pähap api ahäneñ yäk.

¹⁹Täñpäñ Anututä nadäñ imänpäñ dapun iñjipewän kwäpäñ ume dapuri kubä kañkuk. Ude kañpäñ päñku ume ehät piwän tokñewänkañ yäpmäñ päñku nanaki towiñkuk.

²⁰Täñpäkañ Anututä nanak u watäni irirän tägañkuk. Kome jopi uken it yäpmäñ kuñpäñ tom däpmäkta mebäri kudup nadäñkuk. ²¹Täñkañ kome jopi wäpi Paran u irirän miñitä Isip webe kubä yäpmänpäñ imiñkuk.

Abraham kenta Abimelek bänep kubägän täñkumän

²²^m Kadäni uken Abimelek ba komi ämaniye täño watä äma wäpi Fikol ukät päñku Abraham iwetkumän; Imaka u ba u täk täyan uwä Anututä täñkentäñ gamiñirän täk täyan yäk. ²³Unita näk ba nanaknaye ba nanaknaye täño nanakiye jop kubä nämo yäñ-yäñqarenta apiño kome ñokengän Anutu wäpi yäñpäñ yäñkehäromtañ nimi yäk. Gäk kome mähe mi nämo itan unita näkä iron täñ gamik täyat udegän gäkä näka ba ämawebe ño nanikta iron täñ nimik täyi yäk. ²⁴Ude iweränä Abrahamtä ñode iwetkuk; Näwetan ude yäñkehärom täyat yäk.

²⁵Ude yäñpäñ Abrahamtä Abimelek ñode yäñahänpäñ iwetkuk; Nadätan? Gäkño piä ämakayetä ume nakta awañ äneñpani kubä niyomägatkuñ yäk. ²⁶Iweränä Abimelektä iwetkuk; Äma netä ude täñ gamiñkuño u näk nämo nadätat yäk. Bian man täpuri kubä nämo näweriri nadäñkuropäñ apiñogän yäñiri nadätat yäk. ²⁷Ude iweränkañ Abrahamtä sipsip ba bulimakau mäyap Abimelektä buñät imänpäñ bänep kubägän täñkumän. ²⁸Täñpäñ Abrahamtä sipsip nanaki, webeni 7 ude yäpmäñ daniñpäñ inigän yepmañkuk. ²⁹Yepmañirän Abimelektä yabäñpäñ yäñkuk; Ima mebärita sipsip webeni 7 ño yäpmäñ danitan? ³⁰Yäñirän iwetkuk; Näkä ume awañ äneñkuro näkñaken yäñ nadäñpäñ sipsip webeni 7 gamitat ño yäpmäñkañ bureni yäñ nadäwen yäk. ³¹Täñpäkañ Abraham kenta Abimelek kome uken bänep kubägän täñkumäno unita kome u wäpi Beseba yäñ iwetkuñ.

^m 21:22 Stt 26:26

³²Eruk bänep kubägan täjppäj itkaŋ Abimelekkät komi ämaniye täjo watä äma Fikol ukät Filistia komeken äneŋi kuŋkumän. ³³Kuŋjirän Abrahamtä päya kubä Beseba komeken piŋkuk. Täjppäj ukengän Ekäni Yawe Tärektäreki Nämo u iniŋ oretkuk. ³⁴Ude täjppäj Abrahamtä Filistia kome uken kadäni käreŋi itkuk.

Abrahamken täjyabäk ahäŋkuk

22 ¹ It yäpmäj kuŋtängän Anututä Abraham iwet yabäŋkuk; Abraham! Yäwänä yäŋkuk; Ei! Näk ŋo yäk. ² Yäwänä iwetkuk; Gäk nanaka kubägan, gäripi nadänpäj oraŋ imik täyan u imagut yäpmäj Moria komeken ku. Kuŋpäj pom kubä gäwoŋärewapäj uken Aisak utpäj ärawata kaŋ ijiŋ nam yäk. ³Eruk patkuko kome ket nämo yäŋeŋirän Abrahamtä akuŋpäj doŋkini kädet kukta ket utkuk. Täjppäj Aisakkät piä ämani yarä yämagurän yäpmäj kuŋkuŋ. Ärawa ijikta kädäp duŋpäj däkäŋkuko u imaka yäpmänpäj Anututä kome iwetkukken ukäda kuŋkuŋ. ⁴Kuŋtäko kepma yaräkubä täreŋirän kome yäŋkuko bankentä kaŋkuk. ⁵U kaŋpäj piä ämaniyat yäwetkuk; Ek ŋo doŋki watäni irirän Aisakkät nek udu pänku Anutu iniŋ oretkaŋ ämdayäj yäk.

⁶Ude yänpäj Abrahamtä kädäp Aisakta imän yäpänkaŋ kädäp moräkkät mujuk imaka bok yäpmäŋkaŋ kuŋkumän. ⁷Kuŋtängän Aisaktä nan yäj iweränä Abrahamtä iwetkuk; Nanakna, ima? Ude yäwänä Aisaktä iwetkuk; Nan, kädäp moräk ba kädäp yäpmäŋkamäk ŋo. Täŋkaŋ ärawa täkta tom de? ⁸Yäwänä Abrahamtä iwetkuk; Nanakna, Anututä ini-tägän tom ärawa täkta biŋam pewän ahäwayäj yäk. Ude iweränkaŋ kuŋkumän.

⁹ Kuŋtängän Abraham Anututä kome yäŋkukken ahänpäj mobä bukä kubä täjppäj kädäp uterak peŋkuk. Kädäp peŋpäj Aisak iŋitpäj päda täŋkaŋ kädäp-bukä mobä bukä terak peŋkuko u terak punin teŋkuk. ¹⁰⁻¹¹ Punin teŋpäj mujuk yäpmäj akuŋpäj nanaki urayäj täjirän Yawe täjo aŋero kunum gänaŋ itkaŋ gera yänpäj iwetkuk; Abraham! Abraham! yäj yäŋirän Abrahamtä yäŋkuk; Ei, näk ŋo yäk. ¹²Yäwänä aŋerotä iwetkuk; Nanaka ŋo u ba u täŋ imeno! Gäk nanaka kubäganinik näka namikta nämo iyap taŋiri gabänpäj gäk Anutu u umuri yäj nadänpäj oraŋ namiŋpäj kuŋat täyan yäj nadätat yäk. ¹³Ude iwerirän Abrahamtä dapun ijiwän kwäpäj kaŋkuk; Sipsip ämani kubä yen obättä joŋanigän wabiwänkaŋ irirän kaŋkuk. Irirän kaŋpäj pänku sipsip u yäpmänpäj nanaki komenita Anututa ärawa täŋ ima yänpäj ijiŋ imiŋkuk. ¹⁴Täjpäkaŋ Abrahamtä kome u wäpi Yawetä Api Täŋkentäŋ Namek yäj iwetkuk. Unita apiŋo Yawe iniken pomi terak api täŋkentäŋ nimek yäj pen yäk täkaŋ.

ⁿ 22:1-13 Hib 11:17-19 ^o 22:2 2Sto 3:1 ^p 22:9 Jem 2:21

15-17^q Tānpākaŋ Yawe tāŋo aŋerotā Abrahamta gera āneŋi yāŋkuk. Yawe nākā ŋode yāyat yāk. Gāk nanaka kubāgān nāmo iyap tano unita tāŋkentāŋ gamiŋpewa kunum terak guk māyapinik itkaŋ ude, ba gwāgu gāgāniken mobā jiraŋ ude oraŋkayetā api ahāneŋ. Tāŋkaŋ oraŋkayetā iwan tāŋo yotpārare inita api koreneŋ yāk. 18^r Ba oraŋkaye terak nākā nadāŋ yāmiŋpewa āma ābot uken-uken nanik kuduŋtagāntā iron pāhap api yāpneŋ yāk. U imata, gāk nākŋo man buramik tāyan unita. Man yāyat ŋo Yawe nākŋa wāpna terak yāŋkehārom tāyat yāk.

19 Ude tānpāŋ Aisak yanani āneŋi pāŋku piā āmaniyat yāmagurākaŋ Beseba komeken penta kuŋkuŋ. Tānpākaŋ Abraham kome uken pen it yāpmāŋ kuŋkuk.

20-23 It yāpmāŋ kuŋtāyon kadāni kubāken Abraham manbiŋam ŋode iwetkuŋ; Monāka Naho unitāŋo webeni Milkatā nanaki ŋode bāyaŋ imiŋkuk; Usi intājukun, eruk māden Busi, Kemuel (u Aram tāŋo nani), Keset, Haso, Pildas, Jitlap, Betuel yāk. Tānpākaŋ Betueltā Rebeka bāyaŋkuk. 24 Tāŋ Naho tāŋo webeni kubāwā wāpi Reumatā nanak ātu bāyaŋkuko wāpiwā ŋode; Teba, Gaham, Tahas, Maka.

Abrahamtā āma kumbani ānehta kome suwaŋkuk

23 1 Tānpākaŋ Sara obaŋ 127 tārewānkaŋ kumbuk. 2 Yotpārare Hebron, Kenan komeken kumbuk. Kumāŋjirān Abrahamtā pāŋku konām butewaki tāŋ imiŋkuk. 3 Abraham konām kottāŋgān eruk akumaŋ Hit āboriyetā itkuŋken u kuŋpāŋ yāwetkuk; 4^s Nāk kome māhem nāmo, āma ābanitā in bāmopjinken it tāyat unita in webena kumbuko u ānehta kome kubā nāwoŋārewākaŋ moneŋ tamayāŋ yāk.

5-6 Yāwerirān Hit āmatā iwetkuŋ; Ārowaninin, juku peŋiri gāweritna nadā; Nin gāka āma ekāni pāhap yāŋ nadāŋ gamik tākamāŋ unita nintāŋo āma kumbani ānehta awaŋ āneŋpani kubā kawi gārip tawānā upāŋ tāga gamine yāk. Ninken nanik kubātā iyap tānaŋi nāmo yāk. Uken ba uken ba webeka kumbuko u tāga api āneŋpen yāk. 7 Yāŋjirā Abrahamtā Hit āma gwājiŋ āpmoŋ yāmiŋpāŋ yāwetkuk; 8-9 Intā webena komejinken āneŋpetta bureni nadāŋ namiŋpāŋā ŋode tāŋ namikot; Mobā awaŋ wāpi Makpela upāŋ yāpayāŋ nadātāt unita kome u māhemi nāka biŋam iwerirā naniŋ kirewānkaŋ api suwawet yāk. Mobā awaŋ uwā māhemi Efron, Soha tāŋo nanaki u. Awaŋ uwā unitāŋo kome morākiken itak yāk. Ināmjinken mobā awaŋ u gwāki māhemitā yāwānkaŋ uterakgān api imet yāk. Ude tāŋ namiŋjirā webena bāmopjinken api āneŋpet yāk. 10-11 Tānpākaŋ Efron ini bok itkaŋ yāŋjirān nadāŋkuk. Nadāŋpāŋ noriye kābeyā tāŋkuŋken ābā itkuŋo unitā nadāŋjirā Abraham iwetkuk; Ārowanina, yāyan ude nāmo yāk. Nākā nadātāt ude gāwera. Kome ukāda

^q 22:16-17 Hib 6:13-14; Hib 11:12 ^r 22:18 Apos 3:25 ^s 23:4 Hib 11:9, 13; Apos 7:16

gäka biñam ganiñ kiretat. Mobä awañ äma kumbani änekta biñam ukät kome u käda bok jop ganiñ kiretat yäk. Notnaye itkañ ño kudup injamiken ganiñ kiretat yäk. Gäka biñam täyak unita webeka u kañ äneñ yäk.

¹²⁻¹³Iweränkañ Abrahamtä kome u nanik gwäjiñ äpmon yämikgän täñpän ämawebe itkuño u nadänjirä Efron ñode iwetkuk; Ude nämo, näkä nadätat ude gäwera nadäsi; Kome u jop naminañi nämo. Kome gwäkita gama yäpmänjiri webenawä api äneñpet yäk. ¹⁴Iweränä Efrontä yänjkuk; ¹⁵Ärowanina, kome yäyan unitäño gwäki siliwa moneñ 400 peyat yäk. Imata man wari yäde? Webeka yäpmän päñku u äneñ yäk. ¹⁶Iwerirän Abrahamtä täga yän nadänpänä gwäki Hit ämawebetä nadänjirä yänjkuko ude yäpmän daniñpäñ imiñkuk. Kome mähem täño siliwa moneñ täño bäräpini kañpäñ nadäwani uterak siliwa moneñ 400 ude yäpmän daniñpäñ imiñkuk.

¹⁷⁻¹⁹Eruk, moneñ imänpäñ Hit ämawebe käbeyä täñkuñken äbä itkuño u injamiken Abrahamtä biñam kome Makpela, Mamre kome käda yänjkuko u iniñ kireñkuk. Kome, päya ba awañ äma kumbani pekta biñam äneñpani u kudup iniñ kireñkuk. Täñpäkañ Abrahamtä mobä awañ suwañkuk-ken webeni Sara u äneñkuk. Kome uwä Kenan kome bämopiken itkuk.

²⁰Ude täñkuño uwä Hit kome mähemtä kome ba awañ uwä Abrahamtä biñam yäntäreñ imiñpäñ iniñ kireñkuk.

Abraham Aisakta webe kubä kañ-ahänkuk

24 ¹Abraham kadäni käroni it yäpmän ärontängän tägawani täñkuk. Imaka imaka täñkuko uwä Yawetä iron täñ imiñjirän säkgämän ahänkuñ. ²⁻⁴Tägawani täñpäñ kadäni kubäken Abrahamtä piä watä ämani intäjukun täñpani, tuñumi kuduaptagänta watä irani u ñode iwetkuk; Ketka gäyeknaken peñpäñ Yawe, kunum täño Anutu ba kome täño Anutu u injamiken yänkehäromtak man ñode näwet; Nanakata Kenan webe, kome itkamän ñoken nanik kubä nämoinik kañ-ahän imet yän näwet! Gäk Aisakta webe kañ-ahän imayän nadänpänä näkña komeken kuñkañ näkño äbotken nanik webe kubä kañ yäpmän imi. ⁵Ude yäwänä piä watä ämanitä iwetkuk; Webetä näkkät ño äbäktä gäripi nämo nadäwänä jide kañ täñpet? Nanaka kome ño peñpeñ komekaken käwep api imagut yäpmän kwet?

⁶Yäwänä iwetkuk; Nämo! Nanakna u komenaken nämoinik imagut yäpmän kwen! ⁷Kunum täño Anutu Yawetä näkña kome kujatna ba nanatä äbot bämopiken nanikpäñ nämagut yäpmän äbänpäñ man kehäromi ñode näwetkuk; Yerikeyeta kome itan ño bureni api yämet yän näwetkuk. Uita nanaknata webe kubä näkña komeken nanikpäñ kañ-ahän imayän täñjiri Yawetä añeroni iwerän päñku intäjukun kuñ

gamiŋpān api tāŋkentān gamek yāk. ⁸Webe kaŋ-ahāwayān tāno unitā gākkāt āyāntupeŋ ābākta gāripi nāmo nadāwānā eruk yāŋkehāromtak man nāwetan unita nadāwātāk nāmo tāŋpen. Upāŋkaŋ ŋode nadā! Nanakna komenaken nāmoinik imagut yāpmān kwen! ⁹Ude yāwān nadāŋpānā piā watā āmani uwā kerī, māhemi Abraham gāyekiken peŋkaŋ man iwetkuko u tākta yāŋkehārom taŋkuk.

¹⁰⁻¹¹Ude yāŋkaŋ piā watā āmani uwā māhemi Abraham tāno kamel ātu itkuŋo ukāt nanik ¹⁰yāmagutkuk. Tāŋpān māhemi tāno tuŋum imaka tāgatāga mebāri mebāri kobet tān yāpmān kuŋkuk. Tuŋum ude tāŋpān yāpmān kuŋtāŋgān Mesopotemia komeken Naho tāno yotpārare kerāp taŋpān ume nāŋpaniken ahāŋkuk. Ahāŋpān itpān kamel yāwerān gukuri imāpmok tāŋkuŋ. U bipāda ahāŋkuk, webe u nanik tāno ume gwetgwet kadāni bumik tāŋirān. ¹²Tāŋkaŋ piā watā āma unitā Anutuken ŋode yāŋapiŋkuk; O Yawe, māhemna Abraham tāno Anutu, gāk apiŋo Abrahamta yāŋpān iron tān imiŋpān tāŋkentān namiŋiri piā tāga tāŋpa. ¹³Nāka nabā! Nāk ume dapuriken ŋo irira kome ŋo nanik tāno webe gubaŋi umeta ābākaŋ yāk. ¹⁴Ŋode irira webe gubaŋi kubā ābāŋpān ume gwet nami nāŋpayān iwerapān ŋode nāwerān; Ŋo naŋiri kamelkayeta gwet yāma naŋput yāŋ. Ude yāwayān tāko webe u uwā piā āmaka Aisakta biŋam iwoyāŋkun yāŋ nadāwayān yāk. Ude nāwerānā māhemna Abrahamta iron tān imitan yāŋ nadāwayān yāk.

¹⁵Man ude Anutu nāmo iwet moreŋirān uterakgān Rebekatā ume gwetta ume kābot buramiŋ yāpmān ābuk. Webe uwā Milka nanaki Betuel unitāno āperi. Milka uwā Abraham monāni Naho tāno webeni. ¹⁶⁻¹⁷Tāŋpākaŋ Rebeka uwā iŋami dapun sākgāmān. Webe gubaŋi, āmakāt nāmo pārani ba kuŋarani. Webe unitā ume dapuriken āpmo ume gwetkaŋ āneŋi ābāŋirān piā watā āma unitā dubiniken bārāŋeŋ kuŋpān iwetkuk; Nadāŋ namiŋiri ume kābotken ŋo ātu nāŋpa yāk. ¹⁸Ude iwerānā Rebekatā ume kābot u piriken nanik yāpmān āpāŋpān iwoŋāreŋpān iwetkuk; Ekānina ŋo naŋ yāk. ¹⁹Naŋpikaŋ kamelkayeta udegān gwetpān yāmiŋira naŋpā koki tāŋput yāk. ²⁰Ude yāŋpān ume kābotken nanik kamelta gāpe gānaŋ bārāŋeŋ piwān āpmonkuŋ. Piwān āpmonpākaŋ āneŋi bārāŋeŋ pāŋku ume ātukāt gwet yāpmān ābuk. Ude tāŋtāyon kamel ¹⁰u ume naŋpā tāgaŋkuŋ. ²¹Ude tān irirān Yawetā nadāŋ imiŋpān piāni tāno bureni webe ŋo terak pewān ahātak ba nāmo yāŋ u kaŋpān nadākta piā āma unitā webe u ket tāŋpān kaŋiwat itkuk. ²²Eruk, kameltā ume naŋ morewākaŋ piā āma uwā iŋami epmāget tān imiŋpān siworok yarā kerī kukŋi kukŋi peŋ imiŋkuk. Epmāget uwā golpān tāŋpani, gwāki taŋipān peŋ imiŋkuk. ²³Peŋ imiŋpān iwet yabāŋkuk; E nanka wāpi netā? Tāŋkaŋ ninā intā yotken tāga pātnayāŋ? ²⁴⁻²⁵Ude iwerānā iwetkuk; Nana wāpi Betuel, Naho kenta Milka tāno nanaki yāk. Ninkāt tāga pātnayāŋ. Tāŋkaŋ nintā yotken ketem kamelkayetā nakta māyap itkaŋ ba unitā dāpmon patta bāgup tāga itkaŋ yāk.

26-27Yāwänkaŋ piä watä ämatä gwäjiŋ äpmonpän Yawe iniŋ oretpän yänjkuk; Mähemna Abraham täŋo Anutu Yawe u wäpi yäpmän akutat yäk. Anutu uwä mähemna Abrahamta nadän imiŋpän bänep iron täŋpän yänkehäromtak man yänjkuko unitäŋo bureni nämo iyap taŋkuko unita iniŋ oretat yäk. Täŋkaŋ näka imaka, nadän namitak. Yawe u kädet siwoŋi nämagut päbä nepmaŋpän mähemna täŋo nägät moräktä yotken ahätat yäk.

28Täŋpakaŋ webe gubaŋi uwä bäräŋeŋ pänku miŋitä yotken ahänpän ämawebe itkuŋo u ume terak imaka ahänjkuko u manbiŋam kudup yäwetkuk. 29-30Iwerirän Rebeka wanori wäpi Laban unitä epmäget iŋamiken ba siworok keriken u yabänkaŋ manbiŋam yänjkuko u nadänpän bäräŋeŋ kumaŋ Abraham täŋo piä watä äma kamelkät ume terak irirä yabän ahänjkuk. 31Yabän ahänpän iwetkuk; Anututä iron täŋ gamani gäk äbikaŋ kuna yäk. Yotpärare gägäniken ŋo imata itan? Näk gäka ba kamelkayeta irit patpat kome ket urat yäk.

32Ude yänpän äma ukät kamelniye yämagut yäpmän Rebeka miŋitä yotken kuŋkuk. Kuŋkaŋ kamel terak nanik tuŋum ketäreŋpän peŋkaŋ kamelta ketem yämän naŋ irirä äma yarä u yot gänaŋ äroŋkumän. Äroŋpän Abraham täŋo piä watä äma ukät piä ämaniye bok äbuŋo unita kuroŋi ärutta ume gäpe gänaŋ piŋ yämiŋkuk. 33Ude täŋkaŋ ketem peŋ yämiŋkuŋ. Peŋ yämiŋirä Abraham täŋo piä watä ämatä yänjkuk; Nadän namiŋirä man nadätat u yäwa tärewänkaŋ ketem kämi näŋpayän yäk. Yäwänä Labantä iwetkuk; Yäyan ude tä yäk.

34Yäwänä watä äma unitä yänjkuk; Näk Abraham täŋo piä äma yäk. 35Yawetä mähemna Abrahamta iron pähap täŋ imiŋkuko unita tuŋum äma täyak yäk. Sipsip, bulimakau, siliwa ba gol moneŋ, piä äma, piä webe, kamel, doŋki ude imani. 36Täŋpakaŋ mähemna täŋo webeni Sara uwä webe pähap terak nanak kubä bäyaŋ imiŋkuk. Bäyaŋ imän tägawänkaŋ Abrahamtä tuŋumi kuduŋtagän nanakita äriwän äpmon imiŋkuk. 37Täŋpän mähemnata mani buramikta man kehäromi näwet-pewän yänkehärom taŋkut yäk. ŋode täŋpen yän näwetkuk; Gäk nanaknata webe kubä Kenan kome it täyat ŋoken nanik nämo yäpmän imen yän näwetkuk. 38Nanata komeken näkŋa äbotken kuŋkaŋ nanaknata webe uken nanikgänpän kaŋ yäpmän imi. Ude näwetkuk. 39Ude näwerirän mähemna ŋode iwetkuk; Webe unitä ŋo äbäktä gäripi nämo nadäwänä jide api täŋpet? yän iwetkuk. 40Ude iwerawä kowata ŋode näwetkuk; Yawe iŋamiken it yäpmän äbäk täyat unitä aŋero kubä peŋ iwet-pewän gäkkät itpän täŋkentän gamiŋirän piä gamitat ŋo unitäŋo bureni api ahäwek yän näwetkuk. Gäk näkŋa kome kujat nanatä koŋken nanik nanaknata webe kubä api yäpmän imen yän näwetkuk. 41Näkŋo äbotken naniktä webe kubä nanaknata nämo gamäwä, eruk, yänkehärom täyan unita nadäwätäk nämo täŋpen yän näwetkuk.

42 Tānpākaŋ apiŋo ume dapuriken ahānpāŋ Anutu ŋode iwerat; Yawe, māhemna Abraham tāŋo Anutu, piā tānpayāŋ ābātāt unita gāk tāŋkentāŋ namiŋiri bureni tāga ahāwayāŋ? 43-44 Ume dapuriken ŋo irira webe gubaŋi kubātā ābānpāŋ ume tāpuri gwet nami nānpayāŋ iwerapāŋ ŋode nāwerān; Ŋo naŋiri kamelkayeta gwet yāmayāŋ. Ude yāwayāŋ tāko webe uwā māhemna tāŋo nanaki unita biŋam, Yawetā iwoyāŋkuko u yāŋ nadāwayāŋ yāk. 45-46 Eruk, bānepnatā ude nāmo yāŋtāreŋira uterakgān Rebekatā ume kābot buramiŋ pābā ume dapuriken ahānpāŋ ume gwerak. Tāŋirān ŋode iwerat; Ume nami nānpa yāŋ iwerira uterakgān ume kābot piriken nanik yāpmāŋ āpānpāŋ ume gwetpāŋ nāwerak; Naŋiri kamelkayeta udegān gwet yāmayāŋ yāk. Ude yāŋ nadāŋā ume gwet namān naŋira kamelta udegān gwet yāmān naŋ. 47 Ude tānpānā iwerat; Gāk netā tāŋo āperi? Ude yāwawā nāwerak; Nāk Naho Milka nanaki Betuel unitāŋo āperi yāk. Ude nāwerānā epmāget iŋamiken peŋpāŋ siworok kerī kukŋi kukŋi peŋ imit. 48 Ude tānpāŋ gwājiŋ āpmonpāŋ Yawe iniŋ orerat yāk. Bureni, māhemna tāŋo Anutu Yawetā monāni tāŋo ābeki nanakita webe biŋam yāpmākta kādet tāga terak nāmagutkuko unita wāpi yāpmāŋ akut! 49 Eruk nāwerut; In māhemnata nadāŋ imikinik tānpāŋ iron tāŋ imikta nadākaŋ ba nāmo? Nāmo yāŋ nadāŋpāŋā nāwerākaŋ u ba u api tāŋpet yāk.

50 Ude yāwerākaŋ Labankāt nani Betueltā iwetkumān; Ŋowā Yawe tāŋo kudān unita nektā u ba u yānaŋi nāmo yāk. 51 Rebeka iŋamkaken itak ŋo. Māhemka tāŋo nanakita webe biŋam Yawetā yāŋkuko udegān tānpāŋ kaŋ imagut yāk. 52 Ude yāŋirā nadānpāŋ Abraham tāŋo piā watā āmatā Yawe gwājiŋ āpmon imiŋkuk. 53 Ude tānpāŋ epmāget siliwa golpāŋ tānpāni, tek kejima Rebekata imiŋkuk. Tānpāŋ tuŋum gwāki ārowani ātu uwā Rebeka miŋi wanorita yāmiŋkuk. 54 Yāmākaŋ Abraham tāŋo piā watā āma ukāt āma ātu bok ābuŋo u ketem ume yāmān naŋpāŋ ugān patkuŋ. Patkuŋo yāŋewānā yāwetkuk; Nepmanpākaŋ māhemnaken kwa yāk.

55 Ude yāwānā miŋi wanoritā yāŋkumān; Webe gubaŋi uwā kepma 10 ude bumik ninkāt itkaŋ kaŋ kut yāk. 56 Yāwawā piā watā āma unitā yāwetkuk; Nabā kātāwā kwa yāk. Yawetā tāga tāŋ namiŋirān piāna tāŋo bureni ahāŋirān imata nepmāŋitkamān? Māhemnaken nabā kātāwā kwa yāk. 57 Ude yāwānā iwetkumān; Eruk webe gubaŋi u imagutpāŋ iwetpāŋ-nadāna yāk. 58 Ude yānpāŋ yāŋpewān ābāŋirān Rebeka iwet yabāŋkumān; Gāk āma ŋokāt kukta nadātan? Iwerānā Ei, nāk kwayāŋ nadātāt yāŋ yāwetkuk. 59-60 Ei yāŋ yāwānā miŋi wanoritā Rebekakāt iniken watā irani webe ba Abraham tāŋo piā watā āma ukāt yepmanpāŋ kunayāŋ tāŋirā Rebekata kon man ŋode iwetkumān;

O wanotnin, gāk ābot pāhap tāŋo miŋi tāyi.

Tāŋiri ābotkayetā iwaniye yāwat kirenpāŋ kome māhemi tākot!

⁶¹Ude iweräkaŋ Rebekakät piä webeniyetä tuŋum tänpänj kamel terak ärowäkaŋ piä äma unitä yänj-yäkŋat yäpmänj kuŋkuŋ.

⁶²Tänpäkaŋ kadäni uken Aisak ume kubä wäpi Irit Mähemitä Nabäk Täyak u penpen Negev kome päŋku it täŋkukonik. ⁶³Eruk kadäni kubäta bipäda itpäŋ-nadäka piäken kuŋkuko ittängän dapun ijinpewän kwäpäŋ kamel äbänjirä yabänjuk. ⁶⁴Tänjirän Rebekatä udegän dapun ijinpewän kwäpäŋ Aisak kaŋkuk. Kaŋpäŋ kamel terak naniktä äpmonpäŋ piä äma ŋode iwet yabänjuk; Äma piäken naniktä äbätak u netä? ⁶⁵Ude yäwänä piä watä ämatä iwetkuk; U mähemna ubayän yäk. Ude yänjirän inami dapun penpipikta tek wädän pewän äronjuk. ⁶⁶Tänpänj dubiniken ahänjpäŋ itpäŋ piä ämanitä imaka imaka täŋkuko u Aisak biŋam iwetkuk. ⁶⁷Iwerän tärewänkaŋ Aisaktä Rebeka imagut yäpmänj miŋi Saratä yotken yäpmänj äronpäŋ webenita yäpmänj päŋ nadän imikinik täŋ iminjirän it täŋkumänonik. Ude tänpänj miŋi kumänjirän butewaki nadänjpenj kuŋatkuko u paotkuk.

Abraham täŋo nanakiye ätu

25 ¹Saratä kumbänkaŋ Abraham äneŋi webe kubä yäpuk, wäpi Ketura. ²Unitäwä nanak ŋode bäyaŋ yepmaŋkuk; Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak, Sua. ³Joksan uwä Seba kenta Dedan unitäŋo nani. Täŋkaŋ Dedan uwä äma äbot ŋode täŋo orani; Asu, Letus, Leum. ⁴Täŋkaŋ Midian täŋo nanakiye ŋodetä ahänjkuŋ; Efa, Efe, Hanok, Abida, Elda. Äma u kudup u Ketura täŋo oraniye.

⁵Tänpäkaŋ Abraham uwä moneŋ tuŋumi kuduŋtagän Aisakta biŋam buŋät iminjuk. ⁶Upänkaŋ kodak pen itpäŋ webeniye ätu unitäŋo nanakiyeta tuŋum ätu yämiŋpäŋ nanakna Aisakkät nämo itneŋ yänj päŋ edap äbani käda yäwerän kuŋ moreŋkuŋ.

Abraham kumbuk

⁷⁻⁸Abraham u it yäpmänj äronjtäyon tägawaniinik tänpänj obaŋ 175 ude tärewänkaŋ kumbuk. Kumbänkaŋ äneŋkuŋ. ⁹Nanakiyat Aisak, Ismael unitä Makpela awaŋken äneŋkumän. Awaŋ uwä Hit äma Soha nanaki Efron unitäŋo piä Mamre udude käda itkuk. ¹⁰^tPiä u Abrahamtä bian Hit nanikpäŋ suwaŋpäŋ webeni Sara äneŋpani-kengän äneŋkumän. ¹¹Tänpäkaŋ Abraham kumänjirän Anututä nanaki Aisakta iron pähap täŋ iminjuk. Aisak uwä ume awaŋ kubä wäpi Irit Mähemitä Nabäk Täyak u dubiniken it täŋkukonik.

Ismael täŋo oraniye

¹²⁻¹³Eruk Abraham nanaki Ismael, Sara täŋo watä piä webe Isip nanik wäpi Haga unitä bäyaŋ iminjuk unitäŋo nanakiye wäpi tawaŋ

^t 25:10 Stt 23:3-16

node; Tuäni Nebaiot, monäni Keda, gweki Atbel, awäni Mipsam. ¹⁴⁻¹⁵ U punin terak Mísma, Duma, Masa, Hadat, Tema, Jetu, Nafis, Kedema. ¹⁶ Ismael täño nanakiye 12 unitä äma äbot 12 unitäño oraniye pähap ude täñkuñ. Äma äbot 12 unitäño yottabatä ittäj kuñkuño u yotpärare wäpi udegän yäj-daniñkuñ. ¹⁷ Eruk Ismael it yäpmäj äronätängän obañ 137 ude tärenjirän kumbänkañ äneñkuñ. ¹⁸ Ismael oraniye täño irit kome uwä Havila kenta Su kome u bämopiken, u Isip kome täño edaptä äbani kädätä päñku Asiria baganiken it yäpmäj kuñkuñonik. Täñkañ Ismael oraniye täño äbot unitä Abraham täño nanakiye ätukät not nämo täñpäñ inigän inigän it täñkuñonik.

Jekop kenta Iso täño manbiñam

¹⁹⁻²⁰ Täñpäkañ Abraham täño nanaki Aisak unitäño manbiñam node; Aisak u obañ 40 ude tärenjirän Betuel täño äperi Rebeka webenita yäpuk. Betuel u Aramtä äbotken nanik Mesopotemia kome mähemi. Rebeka wanoriwä Laban.

²¹ Rebeka äruñ ittäyon äpi Aisaktä webenita yäñpäñ Yaweken yäñapik man yäwän nadäj iminjirän Rebekatä nanak kok itkuk. ²² Nanaki yarä nitek miñi koki gänañ patkañ kowat ämiwän täñkumän. Täñjirän miñitä yäñkuk; Wära! Imata näkä terak ude ahäj namitak? Ude nadäñpäñ Yawe iwet yabäñkuk. ²³ ^u Iwet yabäwänä Yawetä iwetkuk; Äma äbot yarä kokka gänañ itkamän. Äbot yarä gäkken naniktä ahäñpäñä ini äbot-äbot api itneñ. Äbot kubä täño kehäromitä kubä täño api irepmirek. Intäjukun naniktä mäden nanikta watä pä api täñpek yäk.

²⁴ Täñkañ nanak ahäk-ahäk kadäni täñjirän eruk, gwabäyak ahäñkumän. ²⁵ Intäjukun ahäñkuko u gupi gämäni täñkañ pujiñ-pujiñ ikek, tom pujiñi ude bumik unita wäpi Iso yäj iwetkuñ. (Ninin man terak Iso uwä pujiñ yot.) ²⁶ Täñ mäden ahäñkukotä tuäni Iso täño mämeki injitañ ahäñkuk, u wäpi Jekop yäj iwetkuñ. (Jekop u ninin man terak mämeki injirani. Täñkañ Isrel naniktä man wärani yäñkañ äma jop man yäwanita mämeki injirani yäj yäwet täñkuñonik.) Aisak u obañ 60 ude tärenjirän nanakiyat uwä ahäñkumän.

²⁷ Täñpäkañ nanaki yarä ahäñkumäno u tägañpäñ Isotä äwanken kuñatpäñ tom däpmäkta mebäri nadäñkuk. Ude täñjirän Jekop uwä kwikinik irani, yotkengän irani. ²⁸ Täñpäkañ nani Aisak u tom ägwäri täño toharita gäripi nadäñkuko unita gäripini Iso terak patkuk. Upäñkañ miñi Rebekatä Jekopta gäripi nadäj imiñkuk.

²⁹⁻³⁰ Eruk kadäni kubäken Jekop käpek gämäni käbot ijiñ irirän Iso bipiken naniktä äbäñpäñ nakta wakiinik inkuñ. Äbäñpäñ Jekop iwetkuk; Bäräñeñ, imaka gämäni ijitan u ätu nami näñpa. Nakta bumta nekañ!

^u 25:23 Rom 9:12

yāk. Mebāri unita wāpi kubā Edom yān iwerani. (Ninin man terak Edom u imaka gāmāni.)

³¹Ude iwerānā Jekoptā ṅode iwetkuk; Gāk intājukun ahāwani tāṅo tuṅum yāpmākta biṅam wāp u naniṅ kirewikaṅ uyaku yāk. ³²Yāwānā Isotā man kowata ṅode iwetkuk; Eruk yāk. Wāpna biṅam unitā tāṅkentāk jidewani api namek? Nāmo! Nakta kumākinik tāyat yāk. ³³Ude yāṅjirān Jekoptā iwetkuk; Naniṅ kirekta yāṅkehāromtaṅ nam! Ude yāwānā Isotā intājukun ahāwani tāṅo tuṅum yāpmākta biṅamta yāṅkehārom taṅpāṅ Jekopta iniṅ kireṅkuk. ³⁴Iniṅ kireṅjirān Jekoptā Isota kārāgakāt kāpek gāmāni ijiṅkuko u imiṅkuk. Imān naṅkaṅ kuṅkuk. Bureni, Isotā intājukun ahāwani tāṅo tuṅum yāpmākta biṅam wāpi unita nadāwān mewuni tāṅkuk.

Aisak tāṅo manbiṅam

26 ¹Kadāni uken nakta jop irit āneṅi ahāṅkuk. Bianā Abraham tāṅo kadāniken kubā ahāṅkuk. Tāṅ āneṅi ahātak ṅowā Aisaktā Filistia ābot tāṅo intājukun āma wāpi Abimelek, Gera yotpārareken irirān pāṅku ahāṅ imiṅkuk. ²Tāṅpākaṅ Yawetā Aisak ahāṅ imiṅpāṅ ṅode iwetkuk; Isip komeken nāmo kwen. Nākā kome kubā gāwoṅārewakaṅ uken pāṅku kaṅ it yāk. ³U Kome uken ātu iriri nākā gākkāt itpāṅ api tāṅkentāṅ gamet. Tāṅkentāṅ gamiṅpāṅ gāk ba nanakaye oraṅkayeta kome kudup u api tamet. Bureni, yāṅkehāromtak man nanka Abraham iwetkuro u api tāṅkehārom tawet yāk. ⁴Nākā tāṅpewa oraṅkayeta nanak bāyaṅ weṅirā kunum terak guk itkaṅ ude bumta api ahāneṅ. Ābekaye oraṅkaye ābot u terak āmawebe ābot komeni komeni kuduṅta iron pāhap api tāṅ yāmet. ⁵U Abrahamtā nākṅo бага man ba jukumanna u kudup nadāṅpāṅ buramiṅ moreṅkuko unita ude uwā api tāṅpet yāk. ⁶Yawetā ude iwerānkaṅ Aisak Gera yotpārare uken it yāpmāṅ āroṅkuk.

⁷U Irirān kome u naniktā webenita iwet yabāk tāṅjirā Aisaktā yāwetkuk; U wanotna yāk. Webena yāṅ yāwetta umuntaṅkuk. Man bureni yāwawā ṅo naniktā Rebeka iṅami dapun sākgāmān u kaṅgārip tāṅpāṅ nāk api nutneṅ yāṅ nadāṅkuk. ⁸Eruk uken kadāni kāroṅi ittāṅgān kadāni kubāken Aisaktā webeni Rebekakāt tāṅoret tāṅjirān Abimelek, Piristia tāṅo intājukun āmatā ini yotken itkaṅ dapun pārewat tāṅpāṅ yabāṅkuk. ⁹Yabāṅpāṅ Aisak yāṅpewān ābāṅjirān iwetkuk; Nadātat! Rebeka u webeka yāk. U wanotna yāṅ imata yāṅkun? Yāṅjirān Aisaktā yāṅkuk; Bureni, nāk Rebeka iṅami dapun tāga u kaṅpāṅ nutneṅ yāṅ nadāṅpāṅ ude yāṅkut yāk. ¹⁰Yāṅjirān Abimelektā iwetkuk; Wa! Umuri pāhap tāṅkun yāk. Āmanaye kubātā webeka Rebekakāt patkumān yāwānā momi pāhap nintā terak pātek yāk. ¹¹Ude yāṅpāṅ āmawebeniye ṅode

ᵛ 25:33 Hib 12:16 ᵂ 26:3-4 Stt 22:16-18 ✕ 26:7 Stt 12:13, 20:2

yāwetkuk; Kubätä äma ŋo ba webenita imaka waki kubä täŋ yāmayāŋ täko uwä kumäk-kumäkta biŋam api täŋpek yäk.

¹²Täŋpäkaŋ Aisaktä kome uken ketem piä täŋkuk. Täŋjirän Yawetä iron täŋ imiŋjirän obaŋ ugän ketem bumtainik ahäŋ imiŋkuŋ. ¹³⁻¹⁴Aisak uwä sipsip bulimakau ba piä watä ämaniye ahäŋ bumbum täŋjirä tuŋum äma pähap täŋkuk. Ude täŋjirän Filistia ämatä kaŋpāŋ nadāwāwak täŋ imiŋkuŋ. ¹⁵Nadāwāwak täŋ imiŋpāŋ ume awaŋ bian nani Abrahamtä itkaŋ piä ämaniye yāwerän äneŋpani u Filistia ämatä kome äneŋi kudup yejämbuŋ.

¹⁶Ude täŋjirä Abimelektä Aisak ŋode iwetkuk; Gäk nin nirepmiŋpāŋ äma kehāromi nikek itan unita nipmaŋpeŋ kome kubäken ku yäk.

¹⁷Ude yāwänkaŋ Aisak Gera kome pipiyāwani pähapken äpmoŋpāŋ yottaba täŋpāŋ kome uken kadäni kārōŋi bumik itkuk. ¹⁸Täŋpäkaŋ ume awaŋ Abrahamtä irirän äneŋpani Filistia ämatä Abraham kumäŋjirän yejämbuŋo u äneŋi äneŋtāŋ kuŋkuk. Ude täŋpāŋ ume awaŋ unitāŋo wāpi wāpi nanitä yāwani udegän yāntāŋ kuŋkuk. ¹⁹Täŋ Aisak täŋo piä watä ämaniyetä ume dapuri kudupi kubä kome äneŋpāŋ kaŋ-ahāŋkuŋ. ²⁰Kaŋ-ahāŋjirä Gera kome täŋo sipsip watä ämatä Aisak täŋo sipsip watä ämakät yāŋawätpāŋ yāŋkuŋ; Ume ŋo nin täŋo yäk. Yāŋawätkuŋo unita Aisaktä ume awaŋ uwä wāpi Esek yāŋ iwetkuk. (Ninin man terak Esek uwä yāŋawät-awät). ²¹Ude täŋjirä äneŋi ume awaŋ kubä änekgän täŋkuŋopāŋ unita äneŋi yāŋawätgän täŋkuŋ. Äneŋi yāŋawätgän täŋkuŋo unita wāpi Sitna yāŋ iwetkuk. (Ninin man terak Sitna u iwan täktäk). ²²Ude täŋjirä kome u peŋpeŋ pāŋku ume awaŋ äneŋi kubä äneŋkuk. Ume unita man nämo ahāŋkuk. Man nämo ahāwānpāŋ Aisaktä yāŋkuk; Yawetä kome taŋi ŋo namiŋjirän nanak bāyaŋ weŋpāŋ api itne yāŋ yāŋpāŋ ume awaŋ u wāpi Kome Taŋi yāŋ iwetkuk.

²³Eruk, Aisak kome uken naniktä Beseba komeken pāŋku ahāŋkuk. ²⁴Pāŋku ahāŋjirän bipani ugän Yawetä ahäŋ imiŋpāŋ iwetkuk; Nāk nanka Abraham täŋo Anutu. Nāk gākkät api itdero unita nämo umuntāwen yäk. Piä ämana Abrahamta yāŋpāŋ nāk gākkät itkaŋ täŋkentāŋ gamiŋpāŋ äbekaye oraŋkaye māyap api pewa ahāneŋ. ²⁵Yawetä ude iwerirän Aisaktä mobä bukä kubä täŋpāŋ Yawe iniŋ oretkuk. Ude täŋpāŋ yottaba kome uken täŋjirän piä ämaniyetä ume awaŋ kubä äneŋkuŋ.

Aisak Abimelekkät bānep kubāgän täŋkumän

²⁶ Kadäni kubäken kome uken nanik täŋo intājukun äma Abimelek ukät watä äma wāpi Ahusat ba komi ämaniye täŋo intājukun äma wāpi Fikol u Gera komeken naniktä äbä Aisak ahäŋ imiŋkuŋ. ²⁷Ahäŋ imiŋjirä Aisaktä yāwetkuk; Imata nākken äbākaŋ? Iwan täŋ namiŋpāŋ näwat

† 26:26 Stt 21:22

kireŋpewä kome ŋoken äburopäŋ imata äbäkaŋ? 28-29 Ude yäwänä Gera naniktä yänkuŋ; Nin Yawetä gäkkät it täyak u kakinik täŋkumäŋo unita bämopninken yänkehäromtak man kubä peŋpäŋ gäkkät bänep kubägän tänayän nadäkamän yäk. Nintä Gäka waki kubä nämo täŋ gamiŋpäŋ bätaki terak gepmanapän ŋoken äbun. Äbänjiri Yawetä täŋkentän gamiŋkuk. Unita gäk udegän, waki kubä nämo täŋ nimenta bänep kubägän kaŋ täna yäk.

³⁰ Ude yänjirä Aisaktä äŋnak-äŋnak pähap täŋ yämän naŋkuŋ.

³¹ Naŋpäŋ patkuŋo yänewänä bänep kubägän itta Aisakkät äma äbuŋo u yänkehäromtak man yänkuŋ. Ude täŋkaŋ Aisaktä bänep kwini terak yepmaŋpäŋ kuŋkuŋ. ³² Eruk, edap ugän Aisak täŋo piä ämaniye äbä ume awaŋ äneŋkuŋo unita Aisak biŋam ŋode iwetkuŋ; Nin ume kaŋ-ahäkamän yän iwetkuŋ. ³³ Iwerirä ume awaŋ unitäŋo wäpi Seba yän iwetkuk. Unita yotpärare unitäŋo wäpi Beseba yän iwetkuŋo unitä pen itak. Ninin man terak Beseba u Yänkehäromtak Man.

³⁴ Täŋpäkaŋ Iso obaŋ 40 ude täreŋjirän Hit nanik kubä wäpi Beri unitäŋo äperi Judit webenita yäpuk. Täŋpäŋ Hit nanik kubä wäpi Elon unitäŋo äperi Basemat u bok yäpuk. ³⁵ Täŋpäkaŋ webe yarä Isotä yäpuko unitä Aisak yanäpita goret täŋ yämiŋjirän bänepitä jägämi pähap nadäk täŋkumänonik.

Jekoptä nani täŋikŋat-pewän kon man imiŋkuk

27 ¹ Täŋpäkaŋ Aisak u it yäpmän äronpäŋ äma tägawani täŋpäŋ dapuri waŋjirän imaka imaka ket nämo yabänkuk. Eruk, kadäni uken nanaki tuäni Iso yänpewän äbänpäŋ Nanakna! yän yäwänä Näk ŋo yän iwetkuk. ² Iweränä nani Aisaktä iwetkuk; Nadätan? Näk äma tägawani täyat. Äma tägawani täŋpäŋ kumäk-kumäkna kadäni u nämo nadätat. ³ Unita äpa kuwek yäpmän päŋku bipiken tom kubä kaŋ ut nam. ⁴ Utpänä ketem näkŋa gäripi nadäk täyat ude kaŋ ijiŋ nami nänpa. Naŋ paotpäŋä näk nämo kumänkaŋ kon manna kaŋ gäwera tärewän yäk. ⁵⁻⁶ Eruk Aisak nanaki Isokät man yänpäŋ-nadäk ude täŋjirän Rebekatä juku peŋpäŋ nadänkuk. Nadänpäŋä Iso tomta bipiken kuŋjirän Rebekatä nanaki Jekop iwetkuk; Ai, nadätan? Nankatä tuäka ŋode iwerirän nadätat yäk. ⁷ Gäk tom kubä yäpmän päbä ketem gäripi nitek ijiŋ namiŋjiri Yawe iŋamiken kon manna gäwetkaŋ kaŋ kumba yän iwetak. ⁸ Ude iwetak unita nanakna, näkä man gäwera nadänpäŋä burami. ⁹ Gäk ŋodetä kuŋkaŋ meme gubaŋi säkgämän yarä yäpmän äbi. Yäpmän äbänjiri nankata ketem ini gäripi nadäk täyak u ijiŋ imayän yäk. ¹⁰ Ijiŋ imakaŋ yäpmän nankaken yäpmän ärowipän naŋkaŋä gäkpän kon mani gäwetkaŋ kaŋ kumbän yäk.

¹¹ Ude iwerirän Jekoptä miŋi Rebeka iwetkuk; Ude täga upänkaŋ Iso u pujiŋ yot, nähä dudumi yäk. ¹² Nanatä nepmäŋitpäŋ nadäwektagän

yāk. Ude tājpero uwā gāk tājikḡarani āma yāj nāwetpāj kon manta kowata tagwān man nāwerek yāk. ¹³Yājirān miḡitā iwetkuk; Nanakna, ude nāmo! Tagwān man uwā nākā terak kaḡ ārowān yāk. Gāhāwā manna buramiḡpāj imaka unita gāwetat u pājku yāpmāj ābi yāk. ¹⁴Ude iwerānkaḡ Jekop pājku meme yāpmāj pāj miḡita imiḡkuk. Imānkaḡ miḡitā ketem nanitā gāripi nadāk tāj kuko ude iḡi imiḡkuk. ¹⁵Ude tājkaḡ nanaki tuāni tāḡo tek tāga kubā eḡi gānaḡ itkuko u yāpmāj pāj Jekopta tāj imiḡkuk. ¹⁶Tāj imiḡpāj tom dāpuko unitājō puḡiḡi yāpmāj pāj kerī kotāki dudumi uwā uwāk tāj kuko. ¹⁷Uwāk tāj imiḡpājā tom ba kārāga gāripi nīkek iḡi kuko u imiḡkuk. ¹⁸Imānkaḡ ketem u yāpmājkaḡ naniken kuḡpāj iwetkuk; Nan yāk. Yāwānā iwetkuk; Nanakna, gāk netā? ¹⁹Yāwānā Jekoptā nani iwetkuk; Nāk nanaka tuāka, Iso yāk. Man nāwerano u tāj moretat. Gāk akuḡpāj itkaḡ ketem yāpmāj ābātāt ḡo naḡkaḡ kon man nāwet yāk.

²⁰Yāwānā Aisaktā nanaki iwetkuk; Nanakna, jide tāj pāj tom u bārāḡekinik kaḡ-ahātān? Yāwānā ḡode iwetkuk; Yawe, gākḡo Anutu unitā nāwoḡārewānkaḡ kaḡ-ahātāt yāk. ²¹Ude yāwānā Aisaktā iwetkuk; Nanakna, ābikaḡ gāk nanakna Iso yāj siwoḡi nadākta gepmāj it nadāwa. ²²Ude yāwānā Jekoptā nani dubiniken kuḡirān iḡit nadāḡkuk. Iḡit nadāḡpāj yāḡkuk; Manka kotāk nadāḡira Jekop tāḡo man kotāk bumik tāyak upājkaḡ ketka gepmāj it pāj nadāwa Iso tāḡo bumik tāyak yāk.

²³Ude yāj pāj kerī Iso tāḡo bumik puḡiḡi nīkek yāj nadāḡpāj nāmo kaḡkuko unita kon imayāj nadāḡpāj yāj yabāk ḡode tāj kuko; ²⁴Gāk bureni nanakna Iso ba? Yāwānā Jekoptā yāḡkuk; Nāk ubayāj. ²⁵Nāk ubayāj yāj yāwānā nanitā iwetkuk; Nanakna, tom ketem iḡiwani u yāpmāj ābi naḡpājā kon manna gāwerayāj yāk. Ude iwerirān Jekoptā ketem u yāpmāj pāj imān naḡkuk. Tāj pāj wain ume bok imān naḡkuk. ²⁶Naḡ paotpājā nani Aisaktā ḡode iwetkuk; Nanakna, dubinaken ābāj pāj bumumnaken neḡpāj naniḡ oret yāk. ^{27^z} Ude iwerānā Jekop nani dubiniken kuḡpāj iniḡ oret pāj nani bumumiken iḡkuk. Tājirān teki kābāj nadāḡpāj kon man ḡode iwetkuk;

Nanakna tāḡo guḡi kābāj u āwan tāḡo kābāj bumik, sākgāmān,
Yawetā gāripi nīkek peḡkuko u bumik yāk.

²⁸ Anututā guk nāburum ba kome tāḡo gākḡi gamiḡirān sāḡuom ba wain ahāj bumbum tākot.

^{29^a} Āma komeni komenitā oraḡ gamiḡpāj piā tāj gamik tākot.

Tājirā notkayeta intājukun tāj yāmisi.

Ba meḡka tāḡo ābotken naniktā oraḡ gamik tākot.

Tājkaḡ kubātā tagwān man gāwerānā unita kowata tagwān man u terak āroton.

^z 27:27-29 Hib 11:20 ^a 27:29 Stt 12:3

Ba kubätä ganiḡ orerirän kowata udegän ahän imiton.

Iso, nantä kon man näwerän yänkaḡ butewaki man iwetkuk

³⁰ Aisaktä Jekop kon man ude iweränkaḡ Jekoptä nani mäden täḡ iminjirän uterakgän tuäni Iso bipiken naniktä äbuk. ³¹ Äbänpän ketem gäripi nikek Jekoptä ijinḡkuko udegän ijinpän naniken yäpmän äbänpän iwetkuk; Nan, akuḡpän itkaḡ ketem yäpmän äbatat ḡo naḡpän kon manka näwet yäk. ³² Iweränä Aisaktä iwetkuk; Gäk netä? Iweränä Näk nanaka tuäka Iso yän iwetkuk. ³³ Iwerirän Aisaktä bärom pähap täḡpän yänḡkuk; Netä unitä tom utpän ijin päbä namän nat? Gäk api äbäniri tom ketem u naḡpän kon manna iwera tärek. Kon manna imiro uwä bureni yäpmäntak, jopi nämo api täḡpek yäk.

³⁴ Aisaktä ude iwerirän Isotä konäm kotpän jäpi nadänkaḡ nani iwetkuk; Nan! Kon manka näka udegän näwet yäk. ³⁵ Yäwänä iwetkuk; Monäkatä yännäḡatpän kon manna Gäka biḡam u gomägarak yäk. ³⁶ ^b Ude iweränä Isotä yänḡkuk; Wa! Wäpi Jekop yän iwerani uku ubayän! Kadäni yarä yännäḡarani täyak. Kubäwä intäjukun ahäk-ahäk täḡo tuḡum yäpmäkta biḡam wäp uwä nomägakuk yäk. Täḡpän apinowä nana täḡo kon man näka namikta yäwani nomägatak yäk. Ude yänpän yänḡkuk; Näka biḡam kon man kubä itak ba nämo?

³⁷ Ude yäwänä Aisaktä nanaki Iso iwetkuk; Nadätan? Ude täḡ imiro uterak monäkatä intäjukun api täḡ gamek. Ba noriye kuduḡtagäntä watä piä api täḡ imineḡ. Ba säguom ba wain umetä ahän bumbum api täḡ imineḡ. Unita nanakna, jide täḡpän imaka de nanikpän gamet? ³⁸ ^c Ude yäwänä Isotä iwetkuk; O nana, kon manka kubägän paorako uba? Näk imaka, kon man näwet yäk. Ude yänpän konäm kähän yänpän kotkuk.

³⁹ ^d Konäm korirän Aisaktä iwetkuk;

Guk näburumtä nämo api täḡkentän gamek.

Ba kome gäkḡi nämoken api kuḡaren.

⁴⁰ ^e Bureni, gäk ämik täḡpän ketem api kaḡ-ahäwen.

Tänkaḡ gäk monäkata watä piä api täḡ imen.

Upänkaḡ gäk piä täḡ imikta gaḡani nadänpänä ärowani täḡ iminjän kaḡumuntaḡ api kwen.

⁴¹ Täḡpän Isowä nanitä kon mani Jekopta iminjukuko unita yänpän kokwawak nadän yäpmän kuḡatkuk. Täḡpän bänepitä ḡode nadänkuk; Nana täḡo kumäk-kumäki keräp täyak. Kumänjirän butewaki nadäwa täreḡirän monäna Jekop kumän-kumän api uret yäk.

⁴² Eruk Rebekatä nanaki tuänitä man yänḡkuko u biḡam nadänpänä Jekop yänpewän äbänkaḡ ḡode iwetkuk; Nadätan? Tuäka Iso uwä bänepitä

^b 27:36 Stt 25:29-34 ^c 27:38 Hib 12:17 ^d 27:39-40 Hib 11:20 ^e 27:40 Stt 36:8; 2Kn 8:20

kowata dāpmān täreкта nadānpān gāk kumān-kumān gutta nadānpēn kuḡatak yāk. ⁴³Unita nanakna, gāk akumān āmetpeḡ wanotna Labantā itakken Aran yotpārareken ku! Gāwetat udegān pengān iwāt. ⁴⁴Wanotna ukāt kadāni kerāpigān iriri tuāka tāḡo kokwawak u kaḡ bam tawān. ⁴⁵Bam taḡirān imaka tāḡ imiḡkuno unita tāḡguḡ taḡirān man pewakaḡ kaḡ ābi. Imata kepma kubāgān tabān āwarākuk tāḡira nanaknayāt bok paotdeḡ?

Jekop āmetpeḡ kuḡkuk

⁴⁶Tāḡpākaḡ Rebekatā āpi Aisak ḡode iwetkuk; Yāke! Nāk Iso tāḡo webeniyāt Hit ābotken nanik unita bitnākinik tāyāt yāk. Jekoptā udegān kome ḡo nanik, Hit webe udewani kubā yāpeko uwā kaḡ kumba yāḡ api nadāwet!

28 ¹Rebekatā man ude iwetkuko unita Aisaktā Jekop yāḡpewān pābā kon man āneḡi iwetpān man kehāromi ḡode iwetkuk; Gāk Kenan kome ḡo nanik webe kubā nāmoinik yāpen yāk. ²Unita akumān Mesopotemia komeken meḡka tāḡo nani Betuel uken ku. Uken meḡka tāḡo wanori Laban unitāḡo āperi kubā webekata kaḡ yāpmān. ³Ude tāḡiri Anutu Kehāromi Māhemitā tāḡkentān gamiḡirān nanakaye māyap ahākot. Nanakaye māyap ahāḡirā gāk ābot māyap tāḡo nani ude isi. ^{4f}Anututā Abraham tāḡkentān imiḡkuko gāk ba ābekaye oraḡkaye udegān tāḡkentān tamiḡirān kome ḡo kaḡ kore. Kome ḡowā Anututā Abrahamta iniḡ kireḡkuko upāḡkaḡ apiḡo gāk kome māhem bureni nāmo, ābani ude itan. ⁵Man ude yāḡpān Aisaktā Jekop tewān yāpmān Mesopotemia komeken āwāḡi Labanken kuḡkuk. Laban uwā Betuel, Aramtā ābotken nanik unitāḡo nanaki ba Rebeka wanori, Jekop kenta Iso tāḡo miḡi u.

Isotā webe kubākāt yāpuk

⁶⁻⁷Tāḡpākaḡ Isotā biḡam ḡode nadāḡkuk; Nantā Jekop kon man iwetpān Kenan webe yāpmākta yāḡiwātpān webe yāpmākta Mesopotemia komeken kukta peḡ iwetkuk. Biḡam ude nadānpān pen ḡode nadākgān tāḡkuk; Peḡ iwerirān Jekoptā miḡi nani tāḡo man buramiḡpān Mesopotemia komeken kuḡkuk. ⁸Isotā biḡam ude nadānpān bānepiken ḡode nadāḡkuk; Nana Aisaktā webe Kenan nanik yāpuro unita nadāwān tāga nāmo tāk tāyāk yāḡ nadāḡkuk. ⁹Ude nadānpān pāḡku Abraham nanaki kubā Ismael unitāḡo āperi kubā wāpi Mahalat, Nebaiot tāḡo wanori u webenita yāpuk. Yāpmāḡpān webeniyāt itkumānkengān tewān yarākubā tāḡkuḡ.

Jekoptā kunum tāḡo terak kaḡkuk

¹⁰Tāḡpākaḡ Jekoptā Beseba kome peḡpeḡ Haran yotpārareken kuḡkuk. ¹¹Kuḡtāyon edap āpmonirān kādet bāmopiken dāpmon pārayāḡ tāḡkuk.

^f 28:4 Stt 17:4-8

Kome uken mobā māyap itkuŋo u kubā yāpmānpāŋ kunowāta penpāŋ patkuk. ¹² Patpāŋ dāpmonken, terak kubā morāki kome terak, morāki kunum gānaŋ yāputpāŋ irān kaŋkuk. Terak u terak Anutu tāŋo aŋerotā aroŋ āpāŋ tāŋirā yabāŋkuk. ¹³ Ude tāŋirā Yawetā terak morākikēn unu itkaŋ yāŋkuk; Nāk Yawe, oraŋka Abraham ba nanka Aisak tāŋo Anutu. Kome pātan ŋo gāk ba ābotkayeta api taniŋ kirewet. ¹⁴ Ābotkayetā ahāŋ bumbum tāŋtāko kome terak keŋkeŋ jiraŋ pātkaŋ ude api ahāneŋ. Tāŋpāŋ kome kukŋi kukŋi umude ba unude api tokŋeŋ yāpmāŋ kunēŋ. Tāŋirā gāk ba ābekaye oraŋkaye terak āmawebe komeŋi komeŋi u kuduptagānta iron pāhap api tāŋ yāmet. ¹⁵ Nadātan? Nāk gākkāt itkaŋ kome kuŋarayāŋ tāno udegān watāni api it gamet. Tāŋpāŋ gāmagut yāpmāŋ ābāŋira kome ŋoken āneŋi api āben. Nāk nāmo gepmaŋpāŋ gākkāt irira imaka imaka api gamet yāŋ yāŋkehārom taŋkuro u api ahāŋ morewek yāŋ iwetkuk.

¹⁶ Ude iwerānkaŋ Jekoptā akuŋpāŋ ŋode nadāŋkuk; Wāra! Nāk jop pātāt yāŋ nadāropāŋ Yawetā kome ŋo it-inik tāyak yāk. ¹⁷ Ude nadāŋpāŋ umuntaŋpāŋ yāŋkuk; Kome ŋo umuri-inik. Bureni-inik, ŋowā Anutu tāŋo irit kome. Eruk kunum tāŋo yāma ŋo yāk.

¹⁸ Eruk kome yāŋeŋburu taŋirān Jekop akuŋpāŋ mobā kunowāta pen patkuko u yāpmāŋ akuŋpāŋ kāmi kaŋpāŋ nadākta kāroŋ yāputkuk. Tāŋpāŋ Anututa biŋam tākta olip gākŋi umeni piŋ ibatkuk. ¹⁹ Gākŋi piŋ ibatpāŋā kome u wāpi kodaki Betel yāŋ iwetkuk. (Ninin man terak Betel u Anutu tāŋo yot). Kome unitāŋo wāpi biani Lus yāŋ iwerani.

²⁰⁻²¹ Ude tāŋpāŋ Jekoptā ŋode yāŋkehārom taŋkuk; Anutu gākā nākkāt itkaŋ kādet kuŋarayāŋ tāro uken nabāŋ nāwatpāŋ ketem ba tek pewi ahāŋ namiŋirān nanatā yotken āneŋi sākgāmān ābāŋpāŋā eruk Yawe gāka nākŋo Anutu yāŋ api nadāŋ gamet. ²² Eruk mobā yāputat ŋonitā Anutu ganiŋoret bāgup api irek yāk. Tāŋkaŋ imaka imaka namayāŋ tāyan u kuduptagān yāpmāŋ daniŋpāŋ morāki gāka api gamik tāŋpet yāk.

Jekop āwāŋi Labanken ahāŋkuk

29 ¹ Tāŋpākaŋ Jekop kuŋtāŋgān āmawebe edap ābani kāda itkuŋken uken ahāŋkuk. ² Ahāŋpāŋ dapuri ijiwān kwāpāŋ ume awaŋ kubā kaŋkuk. Uken sipsip ābot yarākubā yabāŋkuk. Kome māhemitā awaŋ uken yawakiye yepmāŋ towik tāŋkuŋonik. Tāŋkaŋ ume awaŋ unitāŋo meni mobā pāhap kubāpāŋ tāŋpipiwani. ³ Māhemiyetā sipsipta ume gwet yāminayāŋ nadāŋpāŋā mobā uwā kireŋ tābot-pewā kuŋirān ume gwetpāŋ sipsip yepmāŋ towik tāŋkuŋonik. Yepmāŋ towiŋ moreŋpāŋā mobā u yāpmānpāŋ āneŋi komeŋiken tāŋpipik tāŋkuŋonik. ⁴ Eruk, Jekoptā sipsip watā āma uwā ŋode yāwet yabāŋkuk; Notnaye, in de nanik?

§ 28:12 Jon 1:51 ^h 28:13 Stt 13:14-15 ⁱ 28:14 Stt 12:3, 22:18

Yāwānā iwetkuḡ; Nin Haran nanik yāk. ⁵Ude iwerirā yāwet yabāḡkuk; In Naho orani wāpi Laban u nadākaḡ? Yāwānā Ei, u nadākamāḡ yāk. ⁶Nadākamāḡ yāḡ iwerāwā yāwetkuk; U tāga itak? Yāwānā iwetkuḡ; Ei, itak yāk. Āperi Resel sipsip yāmagut yāpmāḡ ābatak udu kāyan? ⁷Ude yāwāwā Jekoptā yāḡkuk; Ai! Sipsip yotken yepmakta kadāni nāmo tāyak. Ŋo kepma yāk. Unita ume gwetpāḡ yepmāḡ towiḡpāḡ yāmagut yāpmāḡ ketemi nāḡpaniken āneḡi yepmanaḡi yāk. ⁸Ude yāwānā iwetkuḡ; Ude nāmo. Yawak ābot ābāḡ morewākaḡ uyaku ume awaḡ meni tāḡpīpiwani mobā kireḡ tābotpena kuḡirān sipsip kudup ume yepmāḡ towinayāḡ yāk.

⁹Man ude yāḡpāḡ-nadāk tāḡ irirā Reseltā nani tāḡo sipsip yāmagut yāpmāḡ ābuk, u sipsip watā webe ude itkuko unita. ¹⁰Eruk, Jekop Reseltā āwāḡi Laban tāḡo sipsip yāmagut yāpmāḡ ābāḡirān kaḡpāḡ pāḡku awaḡ meni tāḡo mobā kireḡ tābotkuk. Mobā kireḡ tābot-pewān kuḡirān Laban tāḡo sipsip ume yepmāḡ towiḡkuk. ¹¹Ude tāḡpāḡ Jekoptā Resel bumumiken iḡpāḡ konām bumta kotkuk. ¹²Konām ude kotpāḡ itkaḡ Resel iwetkuk; Nāk nanka tāḡo nāḡāt morāk, Rebeka tāḡo nanaki yāk. Ude iwerirān Resel kuḡpāḡ nani manbiḡam u iwetkuk.

¹³Pāḡku iwerānā Labantā wanori tāḡo nanaki Jekop unitāḡo biḡam nadāḡpāḡ bārāḡeḡ pāḡku bāyaḡ imiḡpāḡ bumumiken iḡkuk. Tāḡpāḡ imagut yāpmāḡ yoriken āroḡkuk. Āro itkaḡ Jekoptā manbiḡam kuduḡtagān Laban iwetkuk. ¹⁴Iwet morewānā Labantā iwetkuk; Bureni, ḡāk nākḡo nāḡāt morākna yāk.

Jekoptā Lea kenta Resel webeniyatta yāpuk

Eruk Jekop komepak kubā irirān Labantā iwetkuk; ¹⁵ḡāk nāḡāt morākna itan upāḡkaḡ imata piā jop api tāḡ namiḡ iren? Gwāki jide yāpayāḡ nadātan? ¹⁶Tāḡpākaḡ Laban āperiyat yarā, moki wāpi Lea, wenāni wāpi Resel. ¹⁷Lea u dapuri waki. Tāḡ Resel uwā iḡami dapun sāḡḡāmān, ḡāripi nikek. ¹⁸Jekoptā Reselta ḡāripiinik nadāḡkuko unita āwāḡi iwetkuk; Nāk obaḡ 7 ude piā tāḡ gamiḡjira āpetka wenāka Resel u kaḡ nam yāk.

¹⁹Ude iwerānā āwāḡitā yāḡkuk; Tāga yāk. Āma kudupita imiḡjira waki tāḡpek. ḡāka gamayāḡ tāro uyaku tāga api tāḡpek yāk. Unita nākkāt ḡo kaḡ itda. ²⁰Ude yāḡirān Jekoptā Reselta nadāḡpāḡ obaḡ 7 āwāḡita piā tāḡ imiḡ yāpmāḡ āroḡkuk. Upāḡkaḡ Reselta ḡāripi nadāḡkuko unita obaḡ 7 unita nadāḡirān kepma yarāḡān bumik tāḡkuk. ²¹Eruk obaḡ 7 tāreḡirān Jekoptā āwāḡi iwetkuk; Kadānina tāretak unita webena Resel namikaḡ kuḡatkāda yāk. ²²Ude yāwānā Labantā āḡnak-āḡnak pāhap tāḡkaḡ kome māhem kuduḡtagān yāmagutkuk. ²³Āḡnak-āḡnak pāhap tāḡkaḡ bipani uḡān Labantā āperi moki Lea uwā Jekopken tewānkaḡ bok patkumān. ²⁴(Labantā piā watā webe Silpa Leata piā watā tāḡ imikta imiḡkuk.)

²⁵Eruk patkumāno yāneḡirān Jekoptā Lea kaḡpāḡ kikḡutkuk. Kaḡpāḡ āwāḡi Laban pāḡku iwetkuk; Ai, ima kudān tāḡ namitan? Nāk Reselta nadāḡpāḡ piā tāḡ gamiḡkut yāk. Imata ḡode tāḡnākḡatan? ²⁶Yāwānā iwetkuk; Kome ḡo nanik tāḡo kādet uwā moki jop irirān wenānitā jukun āma yāpnaḡi nāmo yāk. ²⁷Unita ḡāk mokikāt kuḡarirān yanāpi tāḡo oretoret āḡnak-āḡnak kepma 7 ude tāreḡirān wenāni api gamet yāk. Upāḡkaḡ webe unita ḡwāki uwā āneḡi obaḡ 7 ude piā kaḡ tāḡ nam yāk. ²⁸Labantā Jekop ude iwetkuko udegān tāḡkuk. Leakāt yanāpi tāḡkumāno unitāḡo oretoret āḡnak-āḡnak tāreḡirān Labantā āperi Resel webenita imiḡkuk. ²⁹Tāḡpāḡ Reselta watā epān tāḡ imikta webe kubā wāpi Bilha imiḡkuk. ³⁰Tāḡkaḡ Jekop Reselkāt patpāḡ unita ḡāripi nadāḡkuko u webeni Lea pengān yāpuko unita nadāḡkuko u irepmitkuk. Tāḡpākaḡ Jekop Labanta piā tāḡ imiḡ yāpmāḡ āroḡirān obaḡ āneḡi 7 ude tāreḡkuk.

Jekop nanakiye ahāḡkuḡ

³¹Tāḡpākaḡ Yawe Jekoptā Leata ḡāripi nāmo nadāḡ imiḡirān kaḡpāḡā Lea nanak bāyakta nadāḡ imiḡirān Resel āruḡ itkuk. ³²Tāḡpāḡ Leatā nanak kok itpāḡ bāyaḡkuko u wāpi Ruben yāḡ iwetkuk. ḡode nadāḡpāḡ Ruben yāḡ iwetkuk; Anututā butewakina kaḡpāḡ nadāk tāḡpāḡ tāḡkentāḡ namitak yāk. Nanak bāyaḡ imitat unita āpnatā ḡāripi bureni kāwep api nadāḡ namek yāk. ³³Ude tāḡkaḡ it yāpmāḡ āroḡpāḡ āneḡi nanak kubākāt bāyaḡkuk. Bāyaḡpāḡ yāḡkuk; Āpnatā ḡaḡani nadāḡ namiḡirān Anututā nadāḡ namiḡpāḡ āneḡi nanak kubā ḡo namitak yāk. Mebāri unita wāpi Simeon yāḡ iwetkuk. ³⁴Ude tāḡkaḡ it yāpmāḡ āroḡpāḡā āneḡi nanak kok itpāḡ kubā bāyaḡpāḡ yāḡkuk; Eruk, nāk nanak yarākubā bāyaḡ imitat unita āpnatā nāka ḡāripi bureni api nadāwek yāk. Mebāri unita wāpi Livai yāḡ iwetkuk. ³⁵Tāḡpāḡ āneḡi it yāpmāḡ āroḡtāḡḡān nanak kok itpāḡ bāyaḡpāḡā yāḡkuk; Apiḡo Anutu iniḡ oretat yāk. Ude yāḡpāḡ wāpi Juda yāḡ iwetkuk. Tāḡkaḡ āneḡi nanak kubā bārāḡeḡ nāmo bāyaḡkuk.

30 ¹Tāḡpākaḡ Resel āruḡ itpāḡ Jekopta nanak kubā nāmo bāyaḡ imiḡkuk. Iniken mebāri ude nadāḡpāḡ moki Leata nadāwāwak tāḡ imiḡpāḡ Jekop ḡode iwetkuk; Nāka nanak kubā kaḡ nam! Nāmo namiwā api kumbet yāk. ²Ude yāḡirān Jekoptā jāpi nadāḡ imiḡpāḡ iwetkuk; Anututā nadāḡ gamiḡpāḡ nanak nāmo gamiḡirān nākā u irepmitpāḡ nanak tāḡa gamet? ³Ude iwerānā Reseltā yāḡkuk; ḡo watā piā webena Bilha. Ukāt patpāḡ nanak bāyaḡirān nāka biḡam tāḡpānkaḡ nanak tāḡo miḡi kaḡ ahāwa yāk. ⁴Reseltā ude yāḡpāḡ piā watā webe Bilha imān Jekopkāt patkumān. ⁵Patkumāno Bilhatā nanak kok itpāḡ Jekopta nanak kubā bāyaḡ imiḡkuk. ⁶Bāyaḡirān Reseltā yāḡkuk; Anututā tāḡkentāḡ namikta nadāwān tāḡawāpāḡ manna nadāḡpāḡ nanak kubā namitak yāk. Mebāri unita wāpi Dan yāḡ iwetkuk. ⁷Tāḡpākaḡ Resel tāḡo watā piā webe āneḡi nanak kok itpāḡ Jekopta nanak kubā bāyaḡirān

yarä ude täŋkuk. ⁸Täŋkaŋ Reseltä yänkuk; Moknakät ämiŋtängän eruk irepmitat uba yäk. Ude yänpän nanak wäpi Naptali yän iwetkuk.

⁹Tänppäkaŋ Leatä nanak bäyak-bäyak kadänini paotak yän nadänpänjä watä piä webeni Silpa Jekop webenita iniŋ kireŋkuk. ¹⁰Iniŋ kirewänkaŋ Silpatä Jekopta nanak kubä bäyaŋ imiŋkuk. ¹¹Bäyaŋ imiŋirän Lea wisikna yän nadänpän wäpi Gat yän iwetkuk. ¹²Eruk, it yäpmän äronpän Silpatä Jekopta äneŋi nanak kubä bäyaŋirän yarä ude täŋkuk. ¹³Tänirän Leatä ŋode yänkuk; Näk bumta oretat unita notnaye ätutä näka oretoret täŋpani yän api näwetneŋ yäk. Ude yänpän nanak u wäpi Ase yän iwetkuk.

¹⁴Tänppäkaŋ wit bureni däpmäk-däpmäk kadäniken Lea täŋo nanaki tuäni Rubentä piäken kuŋkaŋ päya pähäm nanak itta näŋpani u ätu yabän ahänkuk. Yabän ahänpän yäpmänkaŋ miŋi Leaken yäpmän kuŋkuk. Yäpmän pänku imänkaŋ Reseltä u kaŋpän Lea iwetkuk; Ai, päya pähäm nanak itta näŋpani nanakatä yäpmän äbuko u ätu täga namayän? ¹⁵Iweränä Leatä iwetkuk; Äpna nomäгатkuno unita nadäwi pidäm tawänpän päya pähäm nanak itta näŋpani nanaknatä yäpmän äbuko u imaka, nomägarayän täyan? Yäwänä Reseltä iwetkuk; Eruk, päya pähäm yäpmän gamiŋkuko u namiwä apiŋo bipani gäk äpnakät täga patdayän yäk. Ude yäwänä Leatä nadän imiŋkuk.

¹⁶Nadän imiŋpänjä bipäda Jekop piäken naniktä äbänirän Leatä pänku kädet miŋin ahän imiŋpän iwetkuk; Apiŋo gäk näkkät pätdayän yäk. Nanakna täŋo päya pähäm nanak itta näŋpani upän gäk suwatat yäk. Yäwänkaŋ bipani uken bok patkumän. ¹⁷Tänppäkaŋ Anututä Lea nadän imiŋirän nanak kok itpän Jekopta nanak kubä bäyaŋ imiŋirän nanakiye 5 ude itkuŋ. ¹⁸Bäyaŋpän yänkuk; Näk watä piä webena äpnata imiŋkuro unita kowata Anututä nanak kubä namitak yäk. Ude yänpän nanak u iniken man terak wäpi Isaka yän iwetkuk.

¹⁹Eruk ude täŋkaŋ it yäpmän äronirän Leatä nanak kok itpän Jekopta nanak kubä bäyaŋ imiŋirän nanakiye 6 ude itkuŋ. ²⁰Bäyaŋpän yänkuk; Anututä iron täga täŋ namiŋirän äpnata nanak 6 ude bäyaŋ imiŋkut yäk. Unita näk api oraŋ namek yäk. Ude yänpän nanak u iniken man terak wäpi Sebulun yän iwetkuk. ²¹Eruk it yäpmän ärontängän äperi kubä bäyaŋkuko u wäpi Daina yän iwetkuk.

²²Ude ahän moreŋirä Anutu Reseltä yänapik man yänkuko u nadän imiŋirän äruŋ iranitä nanak kok itkuk. ²³Nanak kok itpänjä nanak kubä bäyaŋpän yänkuk; Äruŋ itpän mäyäk nadänkuro uwä Anututä nomäगतak yäk. ²⁴Eruk, Anututä nanak äneŋi kubä kaŋ namän! yän yänpän nanak u wäpi Josep yän iwetkuk.

Jekop tuŋum äma täŋkuk

²⁵Reseltä Josep bäyawänkaŋ Jekoptä äwäŋi Laban iwetkuk; Komenaken kwayän nadätat unita nabä kätäwi kwa yäk. ²⁶Webenayat

nanaknayeta nadānpān watā piā tān gamiṅkuro unita naniṅ kirewipān yāmagut yāpmān kwa yāk. Piā jide tān gamiṅkuro uwā gākṅa nadātan yāk. ²⁷Ude iwerānā āwānītā iwetkuk; Ude nāmo. Ṇode gāwera nadāsi. Nāk kāren ṅode kaṅkut; Yawetā gāka yānpān iron taṅi tān namiṅkuk. ²⁸Unita piāka tāṅo gwāki ude nami yān nadānpān yāwikaṅ api gamet yāk. ²⁹Yāwānā Jekoptā iwetkuk; Nāk piā taṅi tān gamiṅkuro u kaṅpān nadātan? Gākṅo bulimakau sipsip yabān yāwarira jide ahāṅkuṅo u gākṅa nadātan yāk. ³⁰Nākā nāmo ābutken āhan yarāgān bumik itkuṅopān apiṅowā ahān bumbum tān gamikaṅ. Nāk piā tān gamiṅira Yawetā gāk tāṅkentān gamiṅ yāpmān ābātak yāk. Unita kadāni ṅoken nākṅaken ābotnayeta piā tān yāmiṅpān tāṅkentān yāmayān nadātat.

³¹Ude yāwānā āwānītā iwetkuk; Unita kowata jide api tān gamet? Ude yāwānā Jekoptā iwetkuk; Gāk imaka kubā nāmo namen yāk. Nāk bānepnaken man pātak u gāwera nadāniri tāga tāṅpeko uwā gākṅo sipsip meme āneṅi watāni api iret yāk. ³²Uwā ṅode; Nāk apiṅo tom ābori ābori yabānpān sipsip kudāri ba yāput-toroktorok ikek, sipsip nanaki kubiri ba meme nanaki yāput-toroktorok ikek u kudup yāpmān daniṅpān inigān yepmaṅpayān yāk. Tom yarāgān udewanita piā tān gamik tāyat unitāṅo gwāki api yāpet yāk. ³³Ude tāṅira kudān siwoṅi tāyak ba siwoṅi nāmo tāyak yān tāga api kaṅpān nadāwen. Gāk piā tāk tāyat unitāṅo gwāki siwoṅi yāpmāntak yān kaṅpān nadāwayān ābānpānā meme yāput-toroktorok ikek nāmo, ba sipsip nanaki kubiri nāmo, nākṅo ābotken irirā yabānpān kubota tāyak yān kaṅ nadāk tā yāk.

³⁴Ude yāwānā āwānītā yāṅkuk; Yāyan u tāga. Ude kaṅ ahāwān yāk. ³⁵Ude yānpān āwāṅi Labantā kepma ugān meme āmani jaum ba yāput-toroktorok ikek, meme webeni yāput-toroktorok ikek ba pujiṅi bāmpop uken paki, ba sipsip nanaki kubiri u kudup nanakiyetā watāni itneṅta yāpmān daniṅpān yepmaṅkuk. ³⁶Ude tāṅpān Jekop peṅpeṅ kepma yarākubā udetā kuṅtāṅgān kome ban kubāken ahāṅkuk. Ahānpān u irirān Jekoptā āwāṅi tāṅo meme sipsip ātuta watāni itkuk.

³⁷Eruk Jekoptā pāya mebāri yarākubā unitāṅo karāni kodaki tokātpān gupi uken-uken tātuṅ āyāṅutkuk. Uken-uken tātuwānkaṅ bānepi paki kwawak ahānpān kudān ikek tāṅkuṅ. ³⁸⁻³⁹Tānpān pāya karāni tātuṅkuko u yāpmānpān sipsip memetā u kaṅkaṅ ume kaṅ naṅput yānpān ume nāṅpaniken peṅkuk. Eruk sipsip memetā webeniye yāwatnayān ābānpānā ume naṅpān pāya karānītā iṅamiken irirān webeni yāwarāntāk tāṅkuṅ. Ude tānpān nanak bāyaṅkuṅo u pāya karāni udewanigān kudān-kudān nīkek ahāṅkuṅ. ⁴⁰Nanak ahāṅkuṅo u yāpmān daniṅpān inigān yepmaṅkuk. Yepmaṅpānā sipsip meme biani uwā Laban tāṅo sipsip meme kudān-kudān nīkek itkuṅ kāda ukāda kowat yabāwān tāṅput yānpān yepmaṅpān itkuṅ. Ude tānpān sipsip meme inita yāwani yāpmānpān inigān yepmaṅkuk. Ude tānpān yepmaṅpān Laban tāṅo inigān inita yāwani inigān itkuṅ. ⁴¹Kadāni

kadäni meme sipsip gupi tägatä iniken täjirä Jekoptä päya karäni ukeŋo äneŋi yäpmänpänj ume nanpaniken peŋkuk. Ude täjirän meme sipsip päya karäni u kaŋkaŋ webeni yäwaräntäk täjkuŋonik. ⁴²Upänkaŋ meme sipsip gupi waki uwä päya karäniken nämo yepmak täjnkukonik. Ude täjirän meme sipsip gupi waki Labantagän itkuŋ. Meme sipsip gupi tägatäga u Jekop täŋo biŋamgän täjkuŋ. ⁴³Ude täj yäpmänj kuŋtäŋgän Jekoptä tuŋum äma täjnkuk. Meme sipsip bumta, piä watä webe bok äma bok ba kamel doŋki nikek itkuk.

Jekoptä äwäŋi Laban kaŋumuntaŋ metänpeŋ kuŋkuk

31 ¹Jekoptä kädet ude täj yäpmänj äbäntäyon Laban täŋo nanakijetä kaŋpänj yänkuŋ; Jekoptä nan täjnikŋatpänj nan täŋo tuŋum kudup yäyomägatak. Tuŋum äma täyak uwä nan täŋo tuŋum terak täyak yäk. Man ude yänjirä Jekoptä nadänjuk. ²Tänpänj ŋode imaka kaŋpänj nadänjuk; Äwo apiŋo not säkgämän nämo täj namik täyak uwä bian nämo täj namik täjnkukopänj udewä täyak yäk. ³Ude nadänjirän Yawetä Jekop iwetkuk; Gäk äneŋi äyänutpeŋ nankaye nägät moräkkayetä kome kujatken kaŋ ku! Kuŋiri watä api it gamet yäk.

⁴Anututä ude iwetkuko unita Jekoptä webeniyat Resel kenta Lea ŋode yäwetkuk; Näk tom epänaken kuŋjira ek ätu itkaŋ kaŋ äbun yäk. Eruk man ude yäwetpänj kuŋjirän ätu itkaŋä yarä uwä pänku ahänj imiŋkumän. ⁵Ahänj imänä yäwetkuk; Näk ŋode käyat yäk. Nanjek u bian not täj namiŋpänj kuŋatkuko udegän apiŋo nämo täj namitak. Upänkaŋ nana täŋo Anututä näk täjŋkentänj namik täyak yäk. ⁶Näk nanjekta watä piä kehäromi täkinik täj yäpmänj äbäk täyat u nadäkamän, ei yänj? ⁷Ude täk täyat upänkaŋ nanjektä piä täj imik täyat unitäŋo gwäki namikta yänj näkŋat yäpmänj äbänjirän kadäni 10 täreŋjuk. Upänkaŋ nanjektä waki ude täj namayänj täjirän Anututä ukätpipik ŋode täj imik täjnkukonik; ⁸Nanjektä tom yäput-toroktorok ikek piä gwäkita kaŋ yäpmänj yän näwerirän eruk Anututä nadänjirän tom miŋjitä nanaki yäput-toroktorok ikekgän bäyaŋkuŋ. Täj tom gwärärek kudän ikek gäkŋata yäpmänj yän näwerirän eruk Anututä nadänjirän tom miŋjitä nanaki gwärärek kudän nikekgän bäyaŋkuŋ yäk. ⁹Ude täj yäpmänj äbätänjgän Anututä nanjek täŋo tom kudup yomägatpänj näkŋata biŋam naniŋ kireŋkuk yäk.

¹⁰Ude yänpänj ŋode yäwetkuk; Kadäni kubä yawaktä iniken täjirä döpmonken ŋode täjŋkut; Kadäni uken meme ämanitä webeni yäwatkuŋo uwä yäput-toroktorok, gwärärek kudän ikek yäk. ¹¹Tänpänj Anutu täŋo aŋerotä döpmonken ŋode näwetkuk; Jekop! yäk. Jekop yänj yäwänä Itat ŋo yänj iniŋ yänjŋkut. ¹²Yäwawä näwetkuk; U yabäl! yäk. Meme ämanitä webeni yäwatkaŋ u yäput-toroktorok, gwärärek kudän ikekgän yäk. Äwänjka Labantä yänjgäkŋat yäpmänj äbuko u kak täyat unita nadänjira udewä ahäkaŋ yäk. ^{13j}

^j 31:13 Stt 28:18-22

Tānpān nadātan? Gāk Betel komeken nāka yānpān mobā ānok kubā buṅātkaŋ oliṗ gākŋi uterak piŋ ibatpān yānkehāromtak man yānjkun. Eruk, kome uken iriri ahān gamiŋkuro uwā Anutu nāk ŋo yāk. Unita akuŋkaŋ āyānjutpeŋ kome kujatkaken kaŋ ku yāk. Man ude nāwetkuk.

¹⁴Eruk, ude yāwerānā webeniyattā iwetkumān; Nanta butewaki nāmo nadākamāk yāk. Nekta biŋam tuŋum kubā nāmo iwoyān nimiŋkuk.

¹⁵Nan uwā ābani bumik nibāk tāyak yāk. Gākken moneŋ yāpmākta niniŋ kireŋkuk. Upānkaŋ moneŋ yāpuko uwā kudup naŋkuko unita imata ŋo itde? ¹⁶Ude yānpān yānkumān; Anututā nannek tāŋo tuŋum kuduptagān yomāgarirān nin ba nanakniye ninta biŋam tāyak yāk. Unita Anututā gāwetak ude kaŋ tā yāk.

¹⁷Ude yāwānā Jekop komeniken āneŋi kukta tuŋum tānpān webeniye nanakiye kamel terak yepmaŋkuk. ¹⁸Ude tānpān sipsip, bulimakau, tuŋum ba imaka kudup Mesopotemia komeken irirān ahān imiŋkuŋo u yāpmānpān Kenan komeken nani Aisaktā itkukken kwa yānpeŋ kuŋkuk.

¹⁹Akumaŋ kunayān tānkuŋo kadāni uken tuŋum ŋode tānkuŋ; Labantā sipsip pujiŋi madāwa yānkaŋ kuŋirān Resel nanitā yotken āronpān nani tāŋo āboriyeta watā irani yāwik kubo tānpān yāpmān āpāmaŋ kuŋkuk.

²⁰Tān Jekoptāwā āwāŋi Laban, Aramtā ābotken nanik u tānijkatpeŋ nāmo iwerān nadānjirān kuŋkuk. ²¹Eruk tuŋum ude tān paotpānā tuŋumi kuduptagān kobet tān yāpmān Yufretis ume weŋpeŋ Gileat pom kāda kuŋkuŋ.

Labantā Jekop iwat yāpmān kuŋkuk

²²Jekop kuŋirān kepma yarākubā tārewānkaŋ Jekoptā metānpeŋ kuŋkuko unita manbiŋam Laban iwetkuŋ. ²³⁻²⁵Eruk manbiŋam u nadānpānā āmaniye yāmagurānkaŋ Jekop iwat yāpmān kuŋtāyon kepma 7 tārewānkaŋ Gireat pom Jekoptā ahānpān yottaba tānpān itkuko u ahākta kerāp taŋkuŋ. Uken ahānpān Laban ba āmaniye yottaba tānpān patkuŋ. Parirā Anututā Laban dāpmonken ŋode iwetkuk; Laban! Gāk Jekop man kādāp ikek kubā iwerentawā! yāk.

²⁶Patkuŋo yānewānkaŋ Labantā Jekop ahān imiŋpānā iwetkuk; Ima kudān tān namitan? Imata jop tānākŋatpān iwan tān gamapān bumik āpetnayat nomāgatpān yāpmān ābātan? ²⁷Yānāhānpān nāwetkuno uyaku kap teŋpān gepmana yāpmān ābim yāk. ²⁸Nāk āpetnayat oranaye nāmo yāniŋ orerira yāmagut yāpmān ābān. Gāk guŋ kudān tān yāk. ²⁹Nāk gāk gutnaŋipān nanka tāŋo Anututā bipani dāpmonken ŋode nāwetpān naniŋ bitnāk; Gāk Jekop man kādāp ikek kubā iwerentawā yān nāwetkuk.

³⁰Gāk komekata nadāwātāk tānpān āmetpeŋ ābāno uwā tāga upānkaŋ nākŋo ābotnayeta watā irani yāwik imata kubo tānpān yāpmān ābān?

³¹Ude yānjirān Jekoptā Laban man kowata ŋode iwetkuk; Gāka umuntaŋkuro uwā ŋodeta; Gākā āpetkayat nomāgaren yān yānpān unita

nämo gäwetkaŋ äbämäŋ yäk. ³²Upänkaŋ itkamäŋ ŋo kubätä yäkken yäwukka u kaŋ-ahäwayäŋ täno uwä äma ba webe u kumäkta biŋam täŋpäŋ. Ämaniye iŋamiken tuŋum päke yäpmäŋ kuŋatat ŋo gäkŋata biŋam kubä kaŋpäŋä kaŋ yäpmäŋ yäk. Jekop uwä webeni Reseltä yäwik kubo täŋkuko u nämo nadäŋkaŋ man kehäromi u yänkuk.

³³Eruk, Laban Jekoptä yottaba gänaŋ äronpän yäwik ukeŋonita kawän wawäpäŋ, Leatä yottaba gänaŋ äronpän udegän kawän waŋkuŋ. Täŋpäŋ piä watä webe yarä unitä yottaba gänaŋ udegän kawän waŋkuŋ. Ude täŋkaŋ kumaŋ Reseltä yottaba gänaŋ äronkuk. ³⁴Reseltä yäwik kubo täŋkuko ukeŋo kamel täŋo yäk tuŋum pewani u gänaŋ käbop daiŋkukopän uterak maŋirirän Labantä yottaba u gänaŋ wäyäkŋewän waŋkuŋ. ³⁵Ude täŋkaŋ Reseltä nani iwetkuk; Nana, gäk näka kokwawak nadäweno. Näk täga nämo akwayäŋ. Webetä nininken käyäm ahän namitak unita täga nämo akwayäŋ yäk. Iweränkaŋ nanitä päŋku yot kudup gänaŋ yäwikta wäyäkŋewän waŋkuŋ.

³⁶Ude täŋirän Jekoptä koki wawäpäŋ Laban ŋode kaŋ yänkuk; Oi! Näk waki jide täŋ gamiŋkuro unita tom bumik nurayäŋ näwarän täyan? ³⁷Gäkä näkŋo tuŋum päke ŋo yabäwi tärekaŋ. Unita gäkä imaka kubä gäkŋopän näk ba äbotnaye ŋo bämopninken käyan u täŋpäwä notniye täŋo iŋamiken kwawak pewipän kaŋkaŋ nek täŋo mebäri kaŋ yäpmäŋ daniwut! ³⁸Näk gäka watä piä täŋ gamiŋjira obaŋ 20 ude täreŋkuk. Kadäni u bämopiken gäkŋo yäwakaye watäni ket irira sipsip ba meme nanaki kubä nämo dätdät maŋkuŋ. Ba gäkŋo sipsip äbotken nanik sipsip ämani kubä nämo utpän naŋkut yäk. ³⁹Ba tom ägwäritä gäkŋo sipsip yewa gänaŋ äronpän sipsip kubä utpän naŋpänä näkŋakenpäŋ komenita peŋ gamiŋkut. Täŋkaŋ kepma ba bipani kubäta gäkŋo sipsip kubä kubo täŋkuŋo unita komenita näkŋakenpäŋ gamikta näwet täŋkunonik. ⁴⁰Näk gäkŋo sipsipta watä irira edaptä bumta nek täŋkukonik. Bipaniwä mäniŋ nadäŋpän döpmon säkgämän nämo pat täŋkuronik yäk. ⁴¹Näk komi piä ude gäka obaŋ 20 täŋkut. Obaŋ 14 äpetkayatta nadäŋpän watä piä täŋ gamiŋkut. Ba obaŋ 6 äneŋi tom ätu näka biŋam täneŋta watäni it gamiŋkut. Täŋpäŋ kadäni u bämopiken piä täŋ gamiŋkuro unitäŋo gwäki namikta täŋnäŋjariri kadäni 10 ude täŋkuk. ⁴²Gäk ude täŋ namiŋkuno upänkaŋ nana täŋo Anututä näka watä it namiŋkuk. Anutu uwä orana Abraham ba nana Aisak unitäŋo Anutu pähap. Anututä näka watä nämo itkuk yäwänä jopinik nepmaŋpi äbätet. Upänkaŋ Anututä butewaki terak komi piä täŋ yäpmäŋ äburo u kaŋpäŋ imaka kubä näka nämo täŋ namenta döpmonken man kehäromi gäwetkuko u yäk.

Laban Jekoptät bänep kubägän täŋkumän

⁴³Jekoptä man ude yäwänä Labantä iwetkuk; Webekayat ŋowä äpetnayat, ba nanakaye ŋowä näkŋaken äbeknaye oranaye. Ba tom

kuduptagän päke ʒo u imaka, näkʒakengän. Imaka kuduptagän inʒamnaken itkaʒ ʒowä näkʒakengän. Upänʒkaʒ apinowä jide tänpän äpetnayat ba äbeknaye oranaye äneʒi yäpet? U täga nämo. ⁴⁴Unita nek bänep kubägän täda yäk. Tänpän bänep kubägän täkamäk ʒonita nämo guʒ tädeʒta mobä änok kubä ʒo peda yäk.

⁴⁵Man ude yäwänkaʒ Jekoptä mobä käronʒi kubä yäpmänpän siwon yäputkuk. ⁴⁶Tänpänä noriye yäwet-pewän mobä u dubiniken mobä ätukät buʒätkuʒ. Ude tänpänä mobä änok u dubiniken ketem naʒkuʒ. ⁴⁷Tänpäkaʒ Labantä mobä änok peʒkumäno iniken Mesopotemia man terak wäpi Jega-Sahaduta yän iwetkuk. Tänpän Jekop uwä iniken Hibru man terak wäpi Galet yän iwetkuk. (Ninin man terak 'nämo guʒtakta').

⁴⁸Tänpän Labantä Mobä änok pekamäk ʒo kaʒpän bänep kubägän täkamäk unita nämo api guʒ täde yän Jekop iwetkuko mebari unita mobä änok unitäʒo wäpi Galet yän iwetkumän. ⁴⁹Tänä Labantä kome u wäpi kubä Mispa iwetkuko uwä man ʒode yänʒkuko unita; Yawetä gäk gäkʒagän, näk näkʒagän kuʒaritda nek nibänpän nadäwän. ⁵⁰Tänpäkaʒ Labantä Jekop äneʒi kubä ʒode iwetkuk; Gäk äpetnayatta gaʒani nadänpän komi yämeno, ba näkä nämo nadänira webe kodaki ätu yäpeno uwä ʒodeta ket nadäwen; Anutu nibätak yän nadäwen yäk. ⁵¹⁻⁵²Mobä käronʒi yäputat ʒo ba mobä änok bämopneken peyat ʒo ka! ʒowä kaʒpeʒ kuʒatpänä bänep kubägän täkamäk ʒonita nämo api guʒ täde yäk. Näk ʒo irepmitpän nämo guret. Gäk udegän, ʒo irepmitpän nämo nuren. ⁵³Tänpän gäk ba näk bänep kubägän täkamäk ʒopän irepmitdawä Anutu, Abraham kenta Naho täʒo Anutu unitä kowata kaʒ nimän yäk.

Ude yäwänkaʒ Jekoptä Anutu, nani Aisaktä gämoriken kuʒarani unitäʒo wäpi terak yänʒkehärom taʒkuk. ⁵⁴Tänpän Anutu iniʒ oretta pom terak äronpän gupe iʒiʒ ima yänpän tom kubä utpän iʒiʒ imiʒkuk. Ude tänpän äboriyekät ketem bok näna yänkaʒ yämagutkuk. Yämaguränpän ketem naʒkaʒ pom terak ini ugän patkuʒ. ⁵⁵Patkuʒo yänewänä Laban akuʒpän äperiyat, oraniye äbekiye yenpän yäniʒ orepän kon man yäwetkaʒ komeniken äyänutpeʒ kuʒkuk.

Jekop tuäni Iso kaʒ-ahänʒkuk

32 ¹Eruk Jekop kome u peʒpeʒ kuʒirän Anutu täʒo aʒero ätutä kädet miʒin ahän imiʒkuʒ. ²Ahän imiʒirä yabänpänä nadänʒkuk; Wa! ʒowä Anutu täʒo äbot yäk. Ude yänpän unita kome u wäpi Mahanaim yän iwetkuk.

³Kadäni uken Jekop täʒo tuäni Iso Sei kome, wäpi kubä Idom uken itkuk. Irirän Jekoptä tuäna uken itak yän nadänpän watä äma yäwet-pewän intäjukun kuʒkuʒ. ⁴Kunayän täʒirä yäwetkuk; In ekänina Iso ʒode iwerut yäk. Watä piä ämaka Jekoptä ʒode yäyak; Näk kome ban pänʒku äwännek Labankät kadäni käronʒi it yäpmän äbut. ⁵It yäpmän

ābānjā sipsip, bulimakau, doŋki, watā āmawebe it namikaŋ. Unita ekānina, gāk not tāŋ nam yāŋ nadāŋpāŋ manbiŋam ŋo gāka pewa ārekaŋ yāk. Jekoptā manbiŋam ude pewān kuŋkuŋ.

⁶Watā piā āmaniyetā manbiŋam ude yāpmāŋ kuŋkuŋotā āneŋi āyāŋjutpeŋ ābāŋpāŋ Jekop ŋode iwetkuŋ; Nin tuāka Iso kaŋ-ahāŋkumāŋ yāk. Unita gāk gabāŋ ahāwayāŋ nadāŋpāŋ āmaniye 400 yāmagurān ābāŋ itkaŋ yāk. ⁷Ude iwerākaŋ Jekop umun pāhap nadāŋpāŋ-nadāwātāk tāŋkuko unita āmaniye, sipsip, bulimakau, kamel kudup yāpmāŋ daniŋpewān ābot yarā tāŋkuŋ. ⁸U ŋode nadāŋpāŋ yāpmāŋ daniŋkuk; Isotā ābāŋpāŋ ānok kubā nidāpānā ānok kubātā api āmetpeŋ kuneŋ yāk.

⁹Ude nadāŋpāŋ Jekoptā Anutu yāŋapik man terak ŋode iwetkuk; O Anutu, orana Abrahamkāt nana Aisak tāŋo Anutu! Gāk ŋode nāwetkun; Gāk komekaken ba notkaye itkaŋken āyāŋjutpeŋ kuŋiri api tāŋkentāŋ gamet. Man ude nāwetkun. ¹⁰Nāk piā āmaka tāga nāmo upāŋkaŋ nadāŋ namikinik tāŋpāŋ bānep iron tāŋ namiŋ yāpmāŋ ābāk tāyan. Bianā āhottaba-gānpāŋ yāpmāŋkaŋ Jodan ume weŋpeŋ kuŋkut. Apiŋowā nāk ābot taŋi yarā ŋo nikek ābātāt yāk. ¹¹Unita gāk tāŋkentāŋ namiŋiri tuāna Isotā nurektawā. Tuānatā ābāŋpāŋ nākŋa ba nanak nādamiŋi nidāpek yāŋpāŋ umuntāyat yāk. ¹²^k Gāk bian ŋode nāwetkuno āneŋi nadāsi; Nāk bānep tāga nadāŋ gamiŋpāŋ nanakaye pewa gwāgu pomiken mobā jiraŋ māyap, daniŋaŋi nāmo itkaŋ ude api ahāneŋ. Ude nāwetkun yāk.

¹³Eruk, patkuko yāŋewānā Jekoptā akuŋpāŋ tuāni Iso iron imilka tuŋumi pāke uken nanik ātu iwoyāŋ imiŋkuk. Tuŋum irona iwoyāŋ imiŋkuko uwā ŋode; ¹⁴⁻¹⁵Meme webeni 200, āmani 20, sipsip webeni 200, āmani 20, kamel webeni nanakiye nikek 30, bulimakau webeni 40, āmani 10, doŋki webeni 20, āmani 10 ude iwoyāŋ imiŋkuk. ¹⁶Iwoyāŋ imiŋpāŋjā memeta watā āma kubā peŋkuk, sipsipta kubā, kamelta kubā, bulimakauta kubā, doŋkita kubā. Ude yepmaŋpāŋ watā āma u ŋode yāwetkuk; Intājukun kut yāk. Nāk māden tāwarayāŋ. Upāŋkaŋ ānok kubāgān kuneŋo. Banban kut yāk.

¹⁷⁻¹⁸Eruk kunayāŋ tāŋirā Jekoptā watā āma intājukun kwayāŋ tāŋkuko u iwetkuk; Gāk kuŋiri tuāna Isotā gabāŋ ahāŋpāŋ gāwet yabāk ŋode api tāŋpek; In netā tāŋo watā āma? De kukaŋ? Tom ābot ŋo māhemi netā? yāŋ gāwerirān ŋode kaŋ iwet; ŋowā watā āmaka Jekop, unitāŋo yāk. Tom ābot ŋo ekānini gāka iron tākta pewān ābākaŋ. Tāŋkaŋ monāka māden nāwatak yāŋ kaŋ iwet.

¹⁹⁻²⁰Ude iwetkaŋjā piā watā āma māden kunayāŋ tāŋkuŋo u man piā watā āma intājukun iwetkuko udegān ŋode yāwetkuk; In Iso kaŋ-ahāŋpāŋjā āma intājukun kuyak u iweraro udegān kaŋ iwerut yāk. Watā āmaka niwatak yāŋ ude iwetneŋ yāk. Tāŋpākaŋ Jekoptā ŋode nadāŋkuk;

^k 32:12 Stt 22:17

Nāk tom äbot ŋo irona intäjukun pewa kuŋirä tuäna Iso näka bānep waki nadatak u peŋpāj kowat kawän täŋpājä not käwep täŋ namek yäk. ²¹ Ude nadänpāj tom äbot ukeŋo intäjukun pewän kuŋirä bipani ini ugän patkuk.

Jekop Anutukät ämik täŋkumän

²² Eruk bipani bämopiken Jekoptä akuŋpāj webeniyatkät watä webeni yarä ukät nanakiye 11 ude yämagut yäpmāj pāŋku Jabok ume pipiyāwaniken weŋkuŋ. ²³ Weŋpeŋ kuŋ moreŋirä Jekoptä tuŋumi päke u kudup ume ani kukŋi udude pewän kuŋkuŋ. ²⁴ ¹ Pewän kuŋ moreŋirä ume ani kukŋi ŋo kāda inigän itkuk. U irirän äma kubätä ahāj imänkaŋ ämiŋtäkon kome yäŋeŋburu-buru täŋkuk. ²⁵ Ämiŋtäŋgän äma Jekop ahāj imiŋkuko u Jekop täŋo kehāromini täga nämo yäpmāj äpayāj yāj nadänpāj keritä Jekop jopānikengän iŋirirän jopāni jok tädotkuk. ²⁶ Tädorirän äma unitä Jekop iwetkuk; Kome yäŋewayāj täyak unita nabä kätäwi kwa! yäk. Yäwänä Jekoptä kowata ŋode iwetkuk; Ude nämo! Gäk kon man kubä näwerikaŋ uyaku gabä kätäwayāj yäk

²⁷ Yäwänä iwetkuk; Wäpka netä? Yäwänä Nāk wäpna Jekop yāj iwetkuk. ²⁸ ^m Jekop yāj iweränä äma unitä yāŋkuk; Gäk Anutukät ba äma ätukät ämiŋpāj gäkägän yārepmitan unita gäk wäpka Jekop peŋpāj wäpka kodaki Isrel yāj gäwetat. (Ninin man terak Isrel uwä Anutukät ämiŋkumän) ²⁹ ⁿ Wäpi kodaki Isrel yāj iweränä Jekoptä yāŋkuk; Eruk, gäkŋo wäpka täga näwerayāj? Yäwänä iwetkuk; Imata wäpna nadāwayāj yāyan? Ude yāŋpāj kon man kubä iwetpeŋ kuŋkuk.

³⁰ Kuŋirän Jekoptä nadäŋkuk; Wära! Nāk Anutu iŋami dapun karo unita nutnaŋipāj nabāj orerak yäk. Nāk Anutu iŋami dapun kat yāj nadäŋkuko unita kome u iniken man terak wäpi Peniel yāj iwetkuk. ³¹ Täŋpāj tamimaŋ edap dapuri abäŋirän Jekop Peniel kome u peŋpeŋ kuŋkuk. Peŋpeŋ kuŋkukopāŋkaŋ kuroŋ säkgämän nämo yeŋtāj kuŋkuk. Jopāni jok tädotkuko unita täŋäro päreŋtāj kuŋkuk.

³² Täŋpākaŋ mebäri unita kadäni ukentä pābä apiŋo Juda ämawebetä tom tohari jopāni jokken nanik nämo nak täkaŋ, Jekop jopānikengän iŋirirän jopāni jok tädotkuko unita.

Jekop tuäni Isokät abä peronkumän

33 ¹ Eruk Jekop täŋäro päreŋtāj kuŋtäŋgän Iso, ämaniye 400 udekät abäŋirä yabäŋkuk. Eruk yabäŋpāj Jekoptä nanakiye yäpmāj daniŋpāj webeni Resel kenta Leata, ba watä webeni yarä unita yämiŋkuk. ² Ude täŋpāj watä webe yarä ukät nanakiye intäjukun yepmaŋpän kwäwä nanaki ätukät Leakät u mädeniken yepmaŋpän

¹ 32:24-26 Hos 12:3-4 ^m 32:28 Stt 35:10 ⁿ 32:29 Het 13:17-18

kuŋkuŋ. Yepmaŋpān kuŋirā nanaki Josepkāt Resel mādeninik yepmaŋpān kuŋkumān. ³Tuŋum ude tānpān ini intājukuninik kuŋirān iwatkuŋ. Intājukuninik pānku tuāni kaŋkaŋ oraŋ imikta kadāni 7 ude iŋami yāpān āpmonpāpān patkaŋ akuk tāntān kuŋkuk.

⁴Tāntān kuŋirān tuāni Isotā kaŋpānā bārāneŋ ābā bāyaŋ imiŋpān iŋpān iniŋ oretkuk. Ude tānpānkaŋ konām kotkumān. ⁵Tānpān Isotā Jekop webeniyekāt nanakiye yabānpān Jekop iwetkuk; Ai! Webe nanak pāke ŋo netāŋo? Yāwānā Jekoptā iwetkuk; Anututā watā āmaka nāka iron tān namiŋirān imaka pāke yabātan ŋo ahān namiŋkuŋ. ⁶Ude yāwānkaŋ watā webe yarā u nanakiye yāŋ-yākŋat yāpmān Iso dubiniken kuŋpān gukut imāpmok tānkuŋ. ⁷Tāŋirā Lea nanakiyekāt ābānpān udegān tānkuŋ. Mādeninik Resel nanaki Josepkāt ābānpān udegān gukut imāpmok tānkumān.

⁸Tāŋirā Isotā iwetkuk, Ai, tom ābot intājukun yāpmān ābāŋirā yabāro u imata? Yāŋirān Jekoptā iwetkuk; Ekānina, gāk bānep tāga nadān nami yānpān pewa ābāŋo u! yāk. ⁹Ude iwerānā Isotā yāŋkuk; Monāna waki! Nākŋo tuŋum māyapinik it namikaŋ unita tuŋum u gākŋata yāpmānŋi! ¹⁰Yāwānā Jekoptā yāŋkuk; Ude nāmo! Gāk bānep paki nadān namiŋpānā tuŋum gamitat u gākŋata biŋam yāpmān yāk. Gāk gabānpān tāgagāmān nadātat. Gāk not tān namitan unita iŋamka gabāŋira Anutu iŋami bumik tāyak yāk. ¹¹Ude yānpān āneŋi gwāk pimiŋpān iwetgān tānkuŋ; Tuŋum gamiro u gākŋata yāpmān yāk. Anututā tāŋkentān namiŋirān imaka tāpuri kubāta nāmo wāyākŋek tāyat. Ude peŋ iwettāyon Isotā tuŋum u yāpuk.

¹²Yāpmānpān Isotā yāŋkuk; Eruk kuna! Nākā jukun kuŋira nāwarut yāk. ¹³Yāwānā Jekoptā iwetkuk; Ekānina, gāk nadātan? Nanaknaye bārāneŋ kukta kehāromini nāmo. Ba sipsip bulimakau nanakiye nitek unita imaka, nadāwātāk tāyat. Bārāneŋ jide tānpān kuŋeŋ? Bārāneŋ kuŋpānā nanakiye kuduŋtagān kumneŋ yāk. ¹⁴Unita gākā jukun Idom kome pānku ninta itsāmāŋiri nāk māden tomkāt nanaknaye-kāt nin kwikinik āreŋpān api gabān ahāne. ¹⁵Ude yāwānā Isotā iwetkuk; Eruk, tāŋkentān tamikta āmanaye ātu gākken yepmaŋpakaŋ tāmagut yāpmān kunayān yāk. Yāwānā Jekoptā iwetkuk; Iron taŋi tāyan upānkaŋ man yāyan ude nāmo. Jop waki, nāka bānep tāga nadānpeŋ kweno uwā tāga yāk.

¹⁶Eruk man yāwān tārewānpān Iso uwā iniken kome wāpi Idom kepma ugān āneŋi kuŋkuk. ¹⁷Idom kome kuŋkukopān Jekop uwā Sukot komeken pānku itkuk. Kome uken inita yottaba kubā tāŋit, tomta yottaba ātu tāŋit tānkuŋ. Pānku yottaba tānpān itkuko unita iniken man terak kome u wāpi Sukot yāŋ iwetkuŋ. ¹⁸Eruk, Mesopotemia kome peŋpeŋ ābuko, Sukot kome uken ātu it yāpmān kuŋtāngān eruk akumaŋ pānku Kenan kome Sekem tāŋo yotpārare wāpi Salem uken ahānpān u dubiniken kome yāpmānpān itkuk. ¹⁹° Kome yāpmānpān itkuko unitāŋo māhemitā kome

° 33:19 Jos 24:32; Jon 4:5

gwäkita siliwa monenja iwetkuk. Iwerä udegän yämiŋkuk. Kome mähemu uwä Hamo täŋo nanakiye. Hamo uwä Sekem täŋo nani. ²⁰Täŋpākaŋ Jekop kome uken mobä bukä kubä täŋpāŋ Anutu iniŋ oretta tom uterak dāpmāŋpāŋ ijik täŋjukonik. Ude täŋkaŋ wāpi ‘Anutu, Isrel täŋo Anutu’ yāŋ iwetkuk. Iniken man terak wāpi ‘El, Elohe Isrel’ yāŋ iwetkuk.

Sekemtä Daina iwarän täŋkuk

34 ¹Eruk, kepma kubäta Jekop kenta Lea äperi wāpi Daina uwä webe kome uken nanik ätukät itpāŋ-nadāk täŋpayāŋ kuŋkuk. ²Kuŋirän äma kubä wāpi Sekem unitä Daina u kaŋgärip täŋpāŋ iwarän täŋpāŋ inipāŋ waki täŋ imiŋkuk. Sekem nani wāpi Hamo uwä Hivitä äbotken nanik, kome unitäŋo intäjukun äma itkuk. ³Täŋpākaŋ Sekemtä Daina waki täŋ imiŋpāŋä eruk webe unita gäripi nadāŋpāŋ näkŋata kaŋ yāpa yāŋkaŋ man gäripi nikek ätu iwetkuk. ⁴Ude täŋpāŋ pāŋku nani Hamo ŋode iwetkuk; Nan! Webe gubaŋ ŋo näka biŋam yāpmāŋ nam yāk.

⁵Täŋpākaŋ Sekemtä Daina waki täŋ imiŋkuko manbiŋam u Jekoptä nadāŋkaŋ itkukonik. Nanakiye tomta watä itta kuŋ moreŋkuŋo unita ini äbākaŋ manbiŋam u yāwera yāŋpāŋ itsāmbuk. ⁶Nanakiyeta itsāmāŋ irirän Sekem nani Hamo uwä äbuko Jekopkät man yāŋpāŋ-nadāk täŋ itkumān. ⁷Man nämo yāŋtäreŋirän Daina wanoriye tom piäken naniktä yoriken äbāŋpāŋ biŋam u nadāŋkuŋ. Sekemtä Daina waki täŋ imiŋkuk yāŋ nadāŋpāŋ Isrel ämawebe ninta mäyäk pähap täŋ nimitak yāŋ nadāŋkuŋ. Imaka tänaŋi nämopāŋ täŋkuko unita bānepi utpāŋ kokwawak taŋi pähap nadāŋkuŋ.

⁸⁻⁹Kokwawak nadāŋ irirä Hamotä Jekopkät nanakiye ŋode yāwetkuk; Nanakna Sekem uwä äpetka yāpmākta gäripiinik nadātak yāk. Iniken gärip u iwatpāŋ gāwet yabātat yāk. Jide nadātan? Täga api yāpek ba nämo? Eruk, bānep kubägän pedayāŋ tämäko uyaku kämiwä nanakniye äpetniye kowat wapiwän täga api täneŋ. ¹⁰Kowat wapiwän täŋpāŋ in nintä komeken ŋo penta kaŋ itna yāk. Ude täŋpāŋ itkaŋ intä ninken tuŋum suwaŋ namiŋ gamiŋ täga api täne yāk. Ba nintäŋo kome ätu imaka, injinta täga api yāpneŋ.

¹¹Sekem nanitä ude yāwänä Sekem ini uwä Daina nani wanoriye ŋode yāwetkuk; Intä ei yāŋ yāwāwä imaka kubä injin gäripi nadānyāŋ täŋo ugānpāŋ api tamet yāk. ¹²Ba moneŋ udepāŋ nimi yāŋ näwerāwä täga api tamet yāk. Upāŋkaŋ webe ŋo iwoyāŋ namiŋirä näka biŋam ude täŋpāŋ yāk. ¹³Sekemtä ude yāwänä Jekop nanakiyetä Wanotninta imaka mäyäk ikek täŋ imiŋkuko unita jop yāŋ-yākŋatna yāŋpāŋ Sekemkät nani ŋode yāwetkuŋ; ¹⁴Ude nämo yāk. Nin wanotnin uwä äma gupi morāk nämo madāwaniken täga nämo tena kwek yāk. Ude täkta mäyäk ikek yāk. ¹⁵Upāŋkaŋ in äma kuduptagän gupjin morāk madāŋpāŋ nin bumik äworeneŋo uyaku täga api nadāŋ tamine yāk. ¹⁶Nintä kädet pekamāŋ

u bureni iwaräwä eruk inkät bänep kubägän tänpäj äbot kubägän ude itkaŋ kowat wapiwän täga api täŋ yäpmäj kune. ¹⁷Täj gupjin moräk madäkta täwetkamäj u nämo tänpäwä nin kome ŋo penpäj wanotnin u yäjikŋat yäpmäj api kune yäk.

¹⁸Ude yäjirä Hamokät nanaki Sekemtä nadäwän tägaŋkuŋ.
¹⁹Nadäwän tägawäpäj Sekem Jekop äperi yäpmäkta gäripiinik nadänkuko unita man Jekop nanakiyetä yäwetkuŋo u bäräŋeŋ buramiŋkuk. (Sekemtawä iniken äboriyetä nadäwä ärowani täk täŋkuŋ.)
²⁰Eruk, Sekemkät nani Hamotä yotpärare u täŋo käbeyä komeken päŋku äma uken nanikkät käbeyä tänpäj man ŋode yäwetkumän;
²¹Nadäkaŋ? Jekopkät äboriye uwä ämawebe täga. Ba komenin imaka, taŋi unita nadäj yämiŋitna kome ŋo yäpmänpäj itkaŋ suwaŋ namiŋ gamiŋ täŋit kowat wapiwän tänpäj api täk täne yäk. ²²Upänkaŋ nintä täkinik täŋput yäj nadäkaŋ uwä ämani nin kuduŋtagän gupnin moräk madänero uyaku penta ŋogän itta täga api nadäneŋ. ²³Tänkaŋ äbot kubägän itpäj sipsip, bulimakau ba tuŋumi päke u ninta biŋam api täneŋo unita penta kaŋ itna yäj nadäj yämina! ²⁴Ude yäweränä yotpärare u nanik ämawebe kuduŋtagäntä Sekem yanani täŋo man unita nadäwä tägaŋkuŋ. Nadäwä tägawäpäj ämani kuduŋtagän gupi moräk madänkuŋ.

²⁵⁻²⁶Eruk, gupi moräk madänkuŋo kepma yaräkubä ude täreŋirän unitäŋo komi nämo paorirä Daina wanoriyat, Simeon kenta Livai, yarä unitä ämik täkta päip yäpmänpäj käbop penkaŋ äma täga dapun jop tänyäkŋatkaŋ yotpärare u kuŋatkumäno u naniktä yabänpäj-nadäk nämo täŋkuŋ. Yabänpäj-nadäk nämo täŋirä Simeon kenta Livai ämik pewän ahänkuŋ. Ämik tänpäj Sekem yanani ba ämaniye kudup kumäj-kumäj däpümän. Däpmänpäj Daina Sekemtä yäpukopäj imagut yäpmäj kuŋkumän. ²⁷Ude täŋpeŋ kuŋirän noriye ätu mäden yäwatkuŋo unitäwä wanori waki täŋ imiŋkuko unita kowata däpmäj täreŋta yotpärare u kuŋpäj äma däpümäno u yapmittäj kuŋpäj tuŋum tägatäga inita koreŋkuŋ. ²⁸⁻²⁹Uwä sipsip, bulimakau, doŋki ba webeniye nanakiye ba imaka tägatäga yori gänaŋ ba piäniken itkuŋo u kuduŋtagän poriŋkuŋ.

³⁰Ude täŋirän nani Jekoptä biŋam nadänpäj kikŋutpäj Simeon kenta Livai yäwetkuk; Wa! Ek ämawebe ŋo nanik iŋamiken näk wäpna tänpän wakaŋ yäk. Ektä ude täŋirän Kenantä äbotken nanik ba Perestä äbotken nanik ba äbot kuduŋtagän näka gaŋani pähap api nadäj namineŋ. Näkä äbotken äma mäyap nämo ŋo unita äma äbori äbori unitä yäj-akuŋpäjä nin nädamiŋi-nani kumän api nidäpneŋ yäk. ³¹Nanitä ude yäwerirän nanakiyat unitä Jekop kowata man ŋode iwetkumän; Umun man täga niwetan upänkaŋ wanotnin kubokäret webe bumik waki täŋ imiŋkuko u täga nadätan ba?

Jekop Betel komeken āneji kuṅkuk

35 ^{1P} Kome uken ittāngān Anututā Jekop ḡode iwetkuk; Gāk Betel komeken kuṅpāṅ kome kaṅ yāpmāṅpāṅ it yāk. Kome uken Anutu nāk naniṅ oretta mobā bukā kubā kaṅ tā. Nāhā Anutu gāk tuāka Isota umuntaṅ pāṅku pariri ahāṅ gamiṅkuro u yāk.

² Anututā ude iwerānā Jekoptā webeniyat āperiye nanakkāt piā āmawebeniye kudup yāṅpābā yepmaṅpāṅ ḡode yāwetkuk; Bāmopjinken yāwikta anutunin yāṅ nadāk tākaṅ u ureṅ tāṅpā kwāpāṅ bānepjin ket utpāṅ tekjin imaka, ārutpak tāwanipāṅ wādāwā ārokot yāk. ³ Nadākaṅ, nin Betel komeken api kune yāk. Nāk butewaki nadāwātāk terak kuṅarira Anutu kādet miṅjin ahāṅ namiṅkuko u iniṅ oretta mobā bukā kubā uken api tāṅpet yāk. Anutu unitā uken-uken kuṅatkutken u tāṅkentāṅ namiṅjirān kuṅatkut yāk. ⁴ Ude yāwerānkaṅ guṅ ābot tāṅjo yāwik yāpmāṅ kuṅatkuṅo u ba jukuwabik imaka kudup Jekopta imiṅjirā Sekem tāṅjo kome u gāgāniken kupāhā pāya kubā mebāriken awaṅ āneṅpāṅ yejāmbuk. ⁵ Ude tāṅpeṅ kuṅjirā Anututā āmawebe yotpārare kukṅi kukṅi itkuṅo unita umun pāhap pewān ahāṅ yāmiṅjirān Jekop nanakiye dāpmākta nāmo yāwarān tāṅkuṅ.

⁶ Eruk kuṅtāṅgān Jekopkāt āboriye Kenan komeken kome tāpuri wāpi Lus, wāpi kubā Betel uken ahāṅkuṅ. ⁷ Uken Jekoptā mobā bukā kubā tāṅpāṅ wāpi Betel Kome Tāṅjo Anutu yāṅ iwetkuk. Tuānita umuntaṅpeṅ kuṅjirān Anututā Betel kome uken ahāṅ imiṅkuko unita wāpi ude yāṅkuk.

⁸ Uken ittāngān Rebeka tāṅjo watā piā webe wāpi Debora u kome uken kumāṅjirān Betel kome gāgāni kupāhā pāya mebāriken āneṅkuṅ. Pāya kupāhā u mebāriken Konām Butewaki Kome yāṅ iwetkuk.

Anututā Jekop wāpi kodaki Isrel yāṅ iwetkuk

⁹ Tāṅpākaṅ Jekoptā Mesopotemia komeken naniktā ābāṅpāṅ itkuko kadāni uken Anututā āneji ahāṅ imiṅpāṅ kon man ḡode iwetkuk; ¹⁰ ^q Gāk wāpka Jekop upāṅkaṅ wāpka Jekop wari nāmo gāwetpāṅ wāpka kodaki Isrel yāṅ api gāwetneṅ. Ude yāṅpāṅ Anututā wāpi Isrel yāṅ iwetkuk. ¹¹ ^r Tāṅpāṅ iwetkuk; Nadātan, nāk Anutu kehāromi māhemi. Gāk nanak bāyaṅ wek tāṅpāṅ ahāṅ bumbum tāṅjiri ābot kubāgān nāmo, āma ābot ini-ini api ahāṅ yāpmāṅ kuneṅ. Ba gākā ābotken nanik intājukun āma imaka, api ahāneṅ. Ahāṅjirā gāk orani pāhap api iren yāk. ¹² Tāṅpākaṅ Abraham Aisakta kome yāniṅ kireṅkuro u gāka biṅam api ganiṅ kirewet. Tāṅkaṅ ābekaye oraṅkaye kāmi ahānayāṅ tākaṅ unita biṅam imaka, api yāniṅ kirewet yāk. ¹³ Eruk, Anututā ude yāṅpāṅ Jekop teṅpeṅ kuṅkuk.

^P 35:1 Stt 28:11-17 ^q 35:10 Stt 32:28 ^r 35:11-12 Stt 17:4-8

14^s Tānpākaŋ Jekop Anututā man iwetkukken mobā kāronŋi kubā kāmi kaŋpāŋ nadākta yāputkuk. Tānpāŋ Anututa biŋam tākta wain ume piŋ ibatpāŋ olip gākŋi imaka piŋ ibatkuk. 15 Ude tānpāŋ Anututā Jekop man iwetkuko kome u tāŋo wāpi Betel yāŋ iwetkuk.

Resel kumbuk

16 Eruk Efrata kome kuna yāŋpāŋ Betel kome u peŋpeŋ kuŋkuŋ. Kuŋtāŋgān kādet bāmopiken Resel nanak bāyawayāŋ komi nadāŋkukopāŋ nanak bārāŋeŋ nāmo ahāŋkuk. 17 Komi taŋi ude nadāŋ irirān tāŋkentāki kubātā ŋode iwetkuk; Umuntāweno! Nanak āmani āneŋi kubā ahātak yāk. 18 Eruk nanak kwawak ahāwānkaŋ miŋi Resel kumbayāŋ tānpāŋ nanaki wāpi Benoni yāŋ iwetpāŋ pengān kumbuk. Tānpākaŋ Benoni yāŋ iwetkukopāŋ kumāŋirān nanitā nanaki uwā wāpi Benjamin yāŋ iwetkuk. (Ninin man terak Benoni uwā Komi piāna tāŋo nanak. Tāŋ Benjamin uwā Nanakna bānepnaken nanik.)

19 Eruk, Resel kumbānkaŋ Efrata kome nāmo ahāŋkaŋ kome bāmopiken, kādet gāgāniken āneŋkuŋ. Efrata uwā apiŋo wāpi Betlehem yāŋ yāk tākamāŋ. 20 Resel āneŋpāŋā awaŋ terak mobā kāronŋi kubā, kāmi kaŋpāŋ nadākta āneŋkuk. Āneŋkuko apiŋo pen itak. 21 Eruk Jekop kome u peŋpeŋ kome tāpuri wāpi Mikita-Ede u irepmitpāŋ ātukāt kuŋpāŋ yottaba tānpāŋ itkuŋ. 22^t Uken itkaŋ Jekop nanaki tuāni wāpi Rubentā nani tāŋo watā piā webe kubā wāpi Bilha ukāt pāŋku parirān nanitā biŋam nadāŋpāŋ kokwawak taŋi nadāŋ imiŋkuk

Jekop nanakiye tāŋo manbiŋam

23 Jekop tāŋo nanakiye 12. Webeni Leatā bāyaŋkuko uwā ŋode; Ruben u intājukun nanik. Mādenā Simeon, Livai, Juda, Isaka, Sebulun unitā ahāŋkuŋ. 24 Tāŋ webeni Reseltāwā Josep kenta Benjamin bāyaŋkuk. 25 Tāŋkaŋ Resel tāŋo watā piā webe Bilha u nanakiyat Dan kenta Naptali. 26 Tāŋ Lea tāŋo watā piā webe wāpi Silpa uwā nanakiyat Gat kenta Ase. Jekop nanakiye uwā Mesopotemia komeken ahāŋkuŋ.

Jekop nani Aisak kumbuk

27^u Tānpāŋ Jekop, nani kāwa yāŋpāŋ Mikita-Ede kome peŋpeŋ Mamre kome, nani Aisaktā itkukken u kuŋkuk. Mamre kome u Hebron yotpārare u dubiniken itkuk. Hebron wāpi kubā Kiriāt-Aba, Abraham kenta Aisaktā bian itkumāno u. 28-29 Aisak tāgawaniinik tāŋirān obaŋ 180 ude tāreŋirān kumbuk. Kumāŋirān nanakiyat Iso kenta Jekoptā āneŋkumān.

^s 35:14-15 Stt 28:18-19 ^t 35:22 Stt 49:4 ^u 35:27 Stt 13:18

Iso nanakiye tāño manbiñam

36 ¹Iso, wäpi kubä Idom, unitāño manbiñam ñode; ²Webeniye Kenan komeken nanik ñode yäpuk; Kubäwä Elon tāño äperi Ada. Elon uwä Hit äbotken nanik. Kubäwä Ana tāño äperi Oholibama. Ana uwä Sibeon nanaki, Hivi äbotken nanik. ^{3w}Webeni kubäwä Ismael äperi wäpi Basemat yäpuk. Basemat uwä Nebaiot tāño noripak. ⁴Tāñkañ Iso webeni Ada uwä nanaki kubägän wäpi Erifas bäyañkuk. Tāñ webeni Basemat uwä nanaki kubägän wäpi Ruel bäyañkuk. ^{5E}, webeni Oholibama uwä nanakiye Jeus, Jalam, Kora bäyañkuk. Tāñpäkañ Iso nanakiye wäpi tawañ danikamäj uwä Kenan komeken itkañ ahänkuñ.

⁶⁻⁷Tāñpäkañ Jekop tuäni Isokät Kenan kome u bok itdenta nadäwän kome tañi nämo tāñkuk. Äboriye ba yawakiye mäyap unita jide tāñpäñ ketem ninekta ba yawaktä nakta yabäj ahäde yäj nadänjkumän. Ude nadänjpäj eruk Isotä monäni Jekop kakätänpeñ kome kubäken kwa yänjpäj webeniye nanakiye piä ämawebeniye yawakiye ba tuñumi Kenan kome itkañ yäpuko u kuduptagän kome ban kubäken kuñkuk. ⁸Kuñtängän Idom kome pom-pomken ahänjpäj kome u yäpmänjpäj itkuk.

⁹Iso uwä Idom äma äbot kome uken ahänkuño unitāño orani itkuk. Nanakiye oraniye tāño wäpi tawañ ñode; ¹⁰Iso webeni wäpi Ada unitä nanak Erifas bäyañkuk. Tāñ webeni kubäwä wäpi Basemat unitä nanaki Ruel bäyañkuk. ¹¹Eruk, nanaki Erifas unitāño nanakiye 5 ude ahänkuñ. Nanakiye 5 ahänkuño u wäpi ñode; Teman, Oma, Sefo, Gatam, Kenas. ¹²Tāñ Erifas webeni burenitä nanak 5 ude bäyañkuk. Tāñkañ watä piä webeni wäpi Timna yanäpi tāñpäñ nanak Amalek bäyañkumän. Nanak uwä Iso webeni Ada unitāño oraniye.

¹³Tāñ Iso nanaki Ruel unitāño nanakiye yaräbok-yaräbok ñode; Nahat, Sera, Sama, Misa. U uwä Iso webeni Basemat unitāño oraniye.

^{14E}, Iso webeni mäden yäpuko uwä Oholibama. Oholibama uwä Ana tāño äperi, Sibeon tāño äbeki. Oholibama unitāño nanakiye uwä Jeus, Jalam, Kora.

¹⁵⁻¹⁶Tāñpäkañ Iso tāño oraniye ätu äboriye tāño äma ekänita itkuñ. Äma ekäni itkuño uwä wäpi tawañ ñode; Iso nanaki tuäni Erifas unitāño nanakiye äma ekänita itkuño u wäpi Teman, Oma, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, Amalek. U uwä Iso webeni Ada tāño oraniye.

¹⁷Tāñ Iso nanaki Ruel unitāño nanakiye äboriye tāño äma ekänita itkuño u wäpi Nahat, Sera, Sama, Misa. U uwä Iso webeni Basemat tāño oraniye.

^{18E}, Iso webeni Oholibama unitāño nanakiye äboriye tāño äma ekänita itkuño uwä wäpi Jeus, Jalam, Kora. U uwä Iso webeni Oholibama, Ana äperi unitāño oraniye.

¹⁹Tāñpäkañ wäpi tawañ it yäpmäj äpäkañ uwä Iso, wäpi kubä Edom, unitāño nanakiye oraniye äma ekäni itkuñ.

† 36:2 Stt 26:34 * 36:3 Stt 28:9

Sei oraniye tājo manbiḡam

20-21 Tāḡpāḡ Sei, Ho ābotken nanik, unitājo nanakiye Idom komeken itkaḡ ahāḡkuḡo u wāpi ḡode; Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Ese, Disan. Sei tājo nanakiye u Ho āboriye tājo āma ekānita itkuḡ. 22 Tāḡkaḡ Lotan nanakiyat Hori, Heman. (Timna, Iso tājo watā piā webeni uwā Lotan tājo wanori). 23 Tāḡkaḡ Sobal nanakiye ḡode; Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, Onam.

24 Tāḡkaḡ Sibeon nanakiyat Aia, Ana. Ana uwā kome āma nāmo iraniken itkaḡ nani tājo doḡkiniyeta watā it tāḡkukken u ume komi nitek kome gānaḡ nanik ābāḡirān intājukun kaḡ-ahāḡkuk. 25 Tāḡpākaḡ Anatā nanak yarā bāyaḡkuk. Nanaki Dison, āperi Oholibama. 26 Dison nanakiye ḡode; Hemdan, Esban, Itran, Keran. 27 Tāḡ Ese nanakiye ḡode; Bilhan, Savan, Akan. 28 E, Disan nanakiyat Us, Aran.

29-30 Tāḡpākaḡ Ho āboriye tājo āma ekāni ḡode itkuḡ; Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Ese, Disan. Āma uwā āma ābori ābori Idom komeken ittāḡ kuḡkuḡo unitājo āma ekāni.

Idom kome āma ābori ābori unitājo intājukun āma wāpi tawaḡ

31 Tāḡpākaḡ Isrel āmawebetā intājukun āma kubā nāmo yāpmāḡirā Idom āmawebe tājo intājukun āma māyap ḡode it yāpmāḡ ābuḡ; 32 Intājukunā Beho nanaki wāpi Bela, u Idom komeken yabāḡ yāwat piā tāḡkuk. Āma u Dinhaba yotpārareken nanik. 33 Eruk, Belatā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Sera tājo nanaki wāpi Jobaptā komeni yāpmāḡpāḡ intājukun āmata itkuk. Āma unitājo komeni Bosra. 34 Eruk Jobaptā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Husamtā komenita itkuk. Husam uwā Teman komeken nanik.

35 Eruk Husamtā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Bedat nanaki wāpi Hadattā intājukun āmata itkuk. Hadat uwā Moap komeken āmik tāḡpāḡ Midian kome tājo komi āma kehāromini yāpmāḡ āpuk. Hadat uwā yotpārareni Avit. 36 Eruk Hadattā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Samlatā komeni yāpuk. Samla uwā Masreka komeken nanik. 37 Eruk Samlatā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Saultā komenita itkuk. Uwā Rehobot yotpārare, Yufretis ume ani kukḡi uken nanik. 38 Eruk Saultā kumāḡirān Akbo nanaki Balhanantā komeni yāpuk. 39 Balhanantā it yāpmāḡ āroḡpāḡ kumāḡirān Hadattā komeni yāpuk. Āma uwā Pau yotpārareken nanik. Webeniwā Matret āperi wāpi Mehetabel. Matret uwā Mesahap āperi.

40-43 Iso āboriye tājo āma ekāni ekāni wāpi ḡode; Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsa, Makdiel, Iram. U uwā Idom nanik āmawebe ābori ābori unitājo āma ekāni. Tāḡpākaḡ wāpi Idom uwā Iso tājo wāpi kubā. Isotā orani pāhap itkuko unita kome u ba āmawebe ābot u wāpi Idom yāpuḡ. Ābot kubāgān nāmo itkuḡ. Ābori

ābori itkuṅo u kome ini-ini yāpuṅ. Kome u ini-ini yāpmānpāṅ āma ekāni wāpi tawaṅ it yāpmāṅ āpākaṅ ḡo ābori ābori unitāṅo āma ekānita itkuṅ.

Josepkāt noriye tāṅo manbiṅam

37 ¹Tānpākaṅ Jekop, nanitā bian itkukken, Kenan komeken u itkuk. ²Eruk Jekop nanakiye tāṅo manbiṅam u ḡode; Nanaki kubā wāpi Josep u gubaṅi, obaṅi 17 ude. Uwā noriyekāt sipsip kenta memeta watāni ittāṅ kuṅat tāṅkuṅonik. Noriye uwā nani tāṅo watā piā webe Bilha kenta Silpa unitāṅo nanakiye. Tāṅkaṅ Josep uwā noriyetā kādet wakiwaki tāṅpen kuṅat tāṅkuṅo u yabānpāṅ pāṅku nani Jekop manbiṅam iwet tāṅkukonik.

³Tānpākaṅ nani tāḡawaniinik tāṅjirān Josep ahāṅkuko unita nanitā Josepta ḡāripiinik nadāk tāṅkukonik. Unita tek sāḡgāmān kāronḡi kubā, kerī kāronḡipāṅ bipmāṅ imiṅkuk. ⁴Tānpākaṅ noriyetā ḡode kaṅpāṅ nadāṅkuṅ; Nanitā Josepta ḡāripi nadāṅ imiṅkuko u ninta nadāṅ nimik tāyak u irepmitak yāṅ kaṅpāṅ nadāṅkuṅ. Ude kaṅpāṅ nadāṅpāṅā Josepta ḡaṅani pāhap nadāṅ imiṅkuṅ. Kokwawak iṅam dapun iṅiṅpāṅ man tāḡa kubā nāmo iwet tāṅkuṅonik. ⁵⁻⁷Kokwawak ude nadāṅ imiṅpāṅ kuṅarirā eruk bipani kubā Joseptā dāpmonken tāṅkuk. Tāṅpān yāṅjirān dāpmonken kaṅkuko u ḡode yāwetkuk; Nākā dāpmonken karo u yāḡahāwa nadāwut yāk. Nin kuduṅtagān piā ḡānaṅ itkaṅ tepāraṅ ātu pādā tāṅ iramāṅonik yāk. Tāmāḡopāṅkaṅ nākā pādā tāro uwā akuṅpāṅ kāronḡ wādāṅ irak yāk. Tāṅjirān intā tāṅo unitāwā nākā tāro u it āyāṅutpāṅ gukut imāpmok tāṅ imiṅirā yabāt yāk. Dāpmonken karo ubayāṅ yāk. Ude yāwerirān nadāṅpāṅ noriyetā ḡaṅani nadāṅ imiṅkuṅo u irepmitpāṅ ḡaṅaniinik nadāṅ imiṅkuṅ.

⁸Ude yāwānā noriyetā iwetkuṅ; ḡāk ninta intājukun āma api iret yāṅ nadātan? Bure? Ude iwetpāṅ dāpmonken kaṅkuko u ba man yāk tāṅkuko u nadāṅpāṅ kokwawak taṅi pāhap nadāṅ imiṅkuṅ. ⁹Eruk bipani kubāta dāpmonken āneṅi kubā kaṅkuk. Kaṅpāṅ noriye ḡode yāwetkuk; Dāpmonken karo u ḡode yabāt yāk. Edap dapuri, komepakāt guk 11 ude iṅamnaken gukut imāpmok tāṅ namiṅirā yabāt yāk.

¹⁰Eruk noriye ude yāwetkaṅ nani imaka, pāṅku iwetḡān tāṅkuk. Iwerānā nanitā kaṅ-yāṅpāṅ ḡode iwetkuk; Wa! Dāpmonken jidewanipāṅ tān! ḡāk meṅka notkayekāt nintā iṅamkaken gukut imāpmok kaṅ tāṅ namut yāṅ nadātan? ^{11*} Tānpākaṅ Josep noriyetā kokwawak nadāṅ imik tāṅkuṅo upāṅkaṅ nani Jekop uwā nanakitā man yāṅkuko u kudup nadāṅpāṅ iyap tāṅkuk.

Noriyetā Josep āmata iniṅ kireṅpāṅ ḡwāki yāpuṅ

¹²⁻¹³Eruk kadāni kubā Josep noriye Seken komeken sipsipta watāni itta kuṅkuṅo irirā nani Jekoptā Josep iwetkuk; Notkaye sipsipta watāni

* 37:11 Apos 7:9

itnayäj Sekem komeken kuŋkuŋo itkaŋ yäk. Gepmaŋpa yäpmäj notkayeken kwayäj unita tuŋum täyi yäk. Yäwänä Joseptä Täga, kwayäj yäj iwetkuk. ¹⁴Yäwänä nanitä iwetkuk; Gäk kome udeken kuŋkaŋ notkaye ba tom imaka, säkgämän itkaŋ ba, goret itkaŋ yäj kaŋ yabä yäk. Kudup yabäŋpäj-nadäŋkaŋ äbä manbiŋam kaŋ näweri nadäwa yäk. Jekoptä ude iwetpäj Hebron awaŋ u nanik nanaki Josep tewän yäpmäj kuŋkuk. Eruk Josep kumaŋ Sekem komeken ahäŋkuk.

¹⁵Sekem komeken ahäŋpäjä noriyeta wäyäkŋetän kumän kuŋat moreŋkuk. Kuŋattängän äma kubä ahäj imänä iwetkuk; Gäk imata wäyäkŋetan? ¹⁶Iweränä Joseptä iwetkuk; Näk notnaye yawakiyeta watäni itkaŋ unita wäyäkŋetat yäk. Gäk uken itkaŋ yäj nadätan? ¹⁷Iweränä äma unitä iwetkuk; Notkaye kome ŋo peŋpeŋ kuŋkuŋ yäk. Uwä kome ŋo peŋpeŋ Dotan komeken kuna yäjirä nadäŋkut yäk. Ude iweränä eruk Josep noriye yabäj ahäktä kuŋtängän Dotan komeken ahäŋkuk. ¹⁸Ahäŋpäj ban uduken kuŋ irirän noriyetä kaŋpäj kumäj-kumäj utta ŋode yäjkuŋ; ¹⁹Wisiknin! Äma dāpmonken käwani ukeŋo äbätak udu yäk. ²⁰Eruk, iŋitpäj kumäj-kumäj utpäj ume awaŋ kubä gānaŋ pena äpmonpän yäk. Utnakaŋ dāpmonken kak täŋkuko u jide täŋpāj bureni api ahāneŋ? Ude täŋkaŋ pāŋku nan ŋode kaŋ yājikŋatna; Tom ägwāri kubätä utpāj naŋkuk yāj kaŋ iwetna yäk.

²¹Eruk noriyetä ude yājirä tuāni Rubentä nadäŋpāj Josep täŋkentäŋpāj tewa yäpmāj nanken kaŋ kwän yāj nadäŋpāj man ŋode yäwetkuk; Kumāj-kumāj utnero! ²²Ba nägät iminero. Josep jop iŋitpāj kome jopi ŋoken ume awaŋ kubä gānaŋ tena äpmonpän yäk. Uwä yabāj paotpāj Josep āneŋi yäpmāj pāj nanken kaŋ tewa kwän yāj nadäŋpāj man ude yäwetkuk. ²³Ude yāwerän nadäŋpāj irirä Josep, noriye dubiniken äbājirän iŋitpāj tek kerī kārōŋi täŋkuko u weŋ täŋpā kuŋ imiŋkuŋ. ²⁴Weŋ täŋpā kuŋ imiŋirä iŋit yäpmāj pājku ume awaŋ gānaŋ tewä yäpmāj äpmo itkuk. Awaŋ uwä kawuki, umeni nämo. ²⁵Ude täŋkaŋ pājku maŋit itpāj ketem naŋkuŋ. Ketem naŋ itkaŋ Ismael äbotken nanik ätu Gileat komeken naniktä Isip kunayāj äbājirä bankentä yabäŋkuŋ. Äma äbuŋo unitāŋo kamel terak imaka gāripi ba käbāŋi säkgämän nikek Isip komeken Isip naniktä yāmiŋpāj gwāki yäpmākta bumta peŋpāj yäpmājkaŋ äbuŋ. Ismael äbot uwä wāpi kubä Midian.

²⁶Ismael äbot wāpi kubä Midian u äbājirä yabäŋpāj Josep noripak kubä wāpi Judatä noriye ätu ŋode yäwetkuk; Notninpak utpāj kābop penayāj tākamāj u kowata imatāken upāj api yāpne? ²⁷Unita utnero. Ismael äbot äbākaŋ unita yāmiŋpāj gwāki yāpna yäk. Ude tānayāj tākamāj unitä täga bumik. Josep uwä notninpak, nägät moräk kubägän yäk. Judatä ude yāweränä noriye ätu u nadāwä tāgaŋkuŋ. ²⁸Ude yāj

† 37:28 Apos 7:9

irirā Midian monej tujum äma u dubiniken äbuḡ. Äbāḡirān noriyetä Josep awaḡ ḡanaḡ nanik wädāḡ yāpmāḡ äbuḡ. Ude täḡkaḡ Ismael äbot unita yāmiḡkuḡ. Yāmāwä Josep ḡwākita siliwa monej 20 ude yāmiḡkuḡ. Yāmiḡpāḡ yāḡikḡat yāpmāḡ Isip komeken kuḡkuḡ.

²⁹Ude täḡirā eruk Ruben mäden äbä awaḡ ḡanaḡ Josepta kawān wawākaḡ butewaki taḡiḡinik nadāḡpāḡ konām kotpāḡ teki weḡ-gajāhutkuk. ³⁰Ude täḡpāḡ pāḡku noriye yāwetkuk; Nanak u awaḡ ḡanaḡ nämo itak yāk. Unita näk jide täḡpayāḡ? ³¹Ude yāḡirān noriye ätutä pāḡku meme gubaḡi kubä utpāḡ Josep täḡo tek kārōḡi uterak nanitā kakta näḡäri dāpā jḡkuḡ. ³²Dāpā jiwāpāḡ yāpmāḡkaḡ nani iwoḡäreḡta eḡiken kuḡkuḡ. Pāḡku nani ahāḡ imiḡpāḡ tek kerī kārōḡi, meme näḡäri nīkek u iwoḡäreḡpāḡ ḡode iwetkuḡ; Nan, ḡo ka! ḡo Josep täḡo tek ba? ³³Ude iwet yabāḡirā nanitā kaḡpāḡ yāḡkuk; Wära! ḡo bureni nanakna Josep täḡo tek yāk. Tom äḡwāri kubätä utpāḡ nak yāḡ nadätat yāk. ³⁴Jekop ude yāḡpāḡ butewaki taḡi nadāḡpāḡ inīken teki weḡ-gajāhut maḡpān kuḡkuḡ. Weḡ-gajāhut maḡpān kwākaḡ tek wakiwaki yāpmāḡpāḡ täḡkuk. Täḡpāḡ nanaki Josepta yāḡpāḡ kadāni kārōḡi konām butewaki täḡ itkuk. ³⁵Ude täḡirān nanakiye äperiye kuduḡtagān nanitā itkukken uḡān äbāḡ moreḡkuḡ. Äbāḡpāḡ nani inīḡ bitnānayaḡ nadāḡkuḡoḡpāḡ konām butewaki pekta nämo nadāḡkuk. Täḡpāḡ yāḡkuk; Nämo! Konām kot yāpmāḡ kuḡtäḡḡān kumāḡpāḡ nanaknatā kukken uḡān api iwaret yāk.

³⁶Täḡpākaḡ Isip kome uken Midian nanik ukeḡonitā ḡwāki yāpmākta Josep Potifata imiḡkuḡ. Potifa uwä Isip kome täḡo intājukun äma Fero unitāḡo täḡkentāki kubä, komi äma Fero täḡo eḡi watä itkuḡo unitāḡo äma ärowani.

Juda kenta Tama täḡo manbiḡam

38 ¹Kadāni uken Juda noriye yepmaḡpeḡ pāḡku äma kubä wāpi Hira ukät itta Adulam yotpārareken kuḡkuk. ²⁻³Pāḡku ittāḡḡān webe gubaḡ kubä kaḡḡäriḡ täḡpāḡ webenita yāpuk. Webe uwä nani wāpi Sua, Kenan komeken nanik. Eruk yanāpi täḡpāḡ bok ittāḡḡān webeni nanak kok itpāḡ nanaki tuāni bäyaḡkuk. Bäyaḡpāḡ nani Judatā wāpi Era yāḡ iwetkuk. ⁴Täḡpāḡ ittāḡ kuḡtäḡḡān webeni äneḡi koki itpāḡ monāni bäyaḡkuk. Bäyaḡpāḡ wāpi Onan yāḡ iwetkuk. ⁵Täḡpāḡ ätu it yāpmāḡ kuḡtäḡḡān nanak kok äneḡi itpāḡ nanak ḡweki bäyaḡpāḡ wāpi Sela yāḡ iwetkuk. Sela uwä Kesip yotpārareken ahāḡkuk.

⁶Eruk Judatā nanaki tuāni Erata webe kubä iwoyaḡ imiḡkuko uwä wāpi Tama. ⁷Täḡpākaḡ Era u kädēt goret-goret kuḡarirān Yawetä kawān nämo täḡawāpāḡ kumāḡ-kumāḡ utkuk. ⁸Ude täḡirān Judatā nanaki monāni Onan iwetkuk; Tuākātā nanak kubä nämo bäyaḡkaḡ kumāḡtak unita ḡäkä nin täḡo kädēt u iwatpāḡ webeni kajat ḡäkä koreḡpāḡ tuākata nanak kaḡ bäyaḡ imi yāk.

⁹Nanitā ude iwetkukopān monānitā ḡode juku piṅkuk; Nāk tuāna webeni kajat yāpayān tāyat uwā nanak bāyanīrān āmawebetā U gākṅaken nanak nāmo yān api nāwetnej. U tuāka kumbuko u tāṅo biṅam yān api yānej yān nadāṅkuk. Ude nadāṅpān eruk bok pat tāṅkumānken nanak kok irektawā yān nadāṅpān ibini jopiken piak tāṅkukonik. Ude tāṅtān kuṅkuko unita tuānita biṅam nanak kubā nāmo ahāṅkuk. ¹⁰Onantā ude tāk tāṅkuko uwā Yawetā kawān tāga nāmo tāṅpānpān u imaka, kumān-kumān utkuk. ¹¹Urīrān kaṅpānjā Judatā ābeki Tama ḡode iwetkuk; Nankaken kaṅ ku! yāk. Pāṅku iriri gwekna Sela unitā tāgaṅpān webe yāpnaṅi ude tāṅīrān āneṅi āyāṅutpeṅ nākken ḡo kaṅ ābi yāk. Judatā tuāke monāke webe yāpmāṅpān kumbumāno udegān yāpmāṅpān kumākgān tāṅpek yān nadāṅpān ābeki iwet-pewān naniken kuṅkuk.

¹²Ude iwet-pewān kuṅīrān it yāpmān āroṅtāṅgān Juda webeni (u Sua āperi) kumbuk. Kumbānpān āneṅkaṅ kupāmta irān tāreṅīrān eruk kepma kubāta noripaki Adulam yotpārareken nanik wāpi Hira u imagurānkaṅ Timna komeken piā āmaniyetā sipsip pujiṅi madān itkuṅken u kuṅkumān. ¹³Kome uken ahāṅpān irīrān āma kubātā Tama iwetkuk; Nadātan? Oraṅka sipsip pujiṅi madāwayān Timna komeken kuṅkuk yāk. ¹⁴Ude iwerīrān Tamatā nadāṅkuk; Orana Juda, nanaki gweki wāpi Sela u tāgatak upāṅkaṅ nāka biṅam nāmo inīṅ kiretak yān nadāṅkuko unita ḡode tāṅkuk; Tek webe kajattā tāṅpeṅ kuṅarāni u yāṅopmāṅpān tek kudupi kubā tāṅpān āmatā nāmo kaṅpān nadākta iṅami dapun uwāk tāṅpipiṅkuk. Ude tāṅkaṅ Judatā Temna kādet ḡo ābayān nadāṅpānjā pāṅku Enaim yotpārare kādet morākiken maṅit itkukonik.

¹⁵⁻¹⁶Eruk Juda uwā kuṅtāṅgān webe u kādet miṅin maṅit irīrān kaṅpān ḡode nadāṅkuk; Webe ḡo tektā iṅami dapun tāṅpipiṅkuko unita kubokāret webe kāwep yān nadāṅkuk. ḡo ābekna yān nāmo nadāṅkuk. Tāṅpān dubiniken kuṅpānjā iwetkuk; Nadān namiṅiri nek bok pātdayān yāk. Iwerānā webe unitā man ḡode iwetkuk; Bok pātdayān nāwetan unita imapān namayān? ¹⁷Yāwānā Judatā iwetkuk; Nadāwātāk tāṅpeno yāk. Kowatawā meme gubaṅi kubāpān pewa ābayān yān iwetkuk. Yāwānā iwetkuk; U tāga upāṅkaṅ imaka kubā namikaṅ uyaku u kaṅpān meme bureni api namen yān nadāwayān. Meme u bureni namiwā tuṅum ḡo āneṅi api gamet yāk. ¹⁸Yāwānā Judatā iwetkuk; Kaṅpān nadākta imatākenpān gamet? Yāwānā iwetkuk; Imaka kubā gākṅa wāpka kudān nīkek ukāt āhottaba iṅitan u bok nam! Ude iwerānā mani buramiṅpān yāṅkuko udegān tāṅkuk. Tāṅpān eruk bok parīrān webe u nanak kok itkuk. ¹⁹Tāṅpānkaṅ Tama yotken pāṅku tek iṅami dapun tāṅpipiṅkuko u yāṅopmāṅpān peṅkaṅ tek webe kajattā tāṅpani upān āneṅi tāṅpān itkuk.

²⁰⁻²¹Tāṅpākaṅ Judatā iniken tuṅumi ātu webe unita imiṅkuko ukeṅo āneṅi yāpayān nadāṅpān noripak Hira u meme gubaṅi kubā imiṅkaṅ webe

unita imikta peŋ iwet-pewän kuŋkuk. Peŋ iwet-pewän päŋku webe unita wäyäkŋewän wawäpäŋ äma ätu Enaim yotpärare u nanik ŋode yäwet yabäŋkuk; Kubokäret webe kädet miŋin maŋit irani u de itak? Yäwänä iwetkuŋ; Kubokäret webe udewani ŋo nämo yäŋ iwetkuŋ. ²²Ude iwerirä Hira äneŋi äyänutpeŋ Judaken kuŋkuk. Kuŋpäŋ iwetkuk; Webe ŋokeŋo nämo kaŋ-ahätat yäk. Webe udewani kome ŋoken kubä nämo itak yäŋ näwetkuŋ.

²³Ude iwerän nadäŋpäŋ Judatä yäŋkuk; Täga yäk. Näk nadäwätäk nämo täyat. Tuŋum imiŋkuro uwä inita biŋam täyak. Webe unita wari nämo wäyäkŋewen. Pen wäyäkŋeŋtäŋ kuŋaritda ämawebetä api nibäŋ mägayäneŋ. Meme gubaŋi u webe unita imikta yäwanipäŋ wäyäkŋewi wakaŋ unita täga, ini jop kaŋ irän yäk.

²⁴Täŋpäkaŋ it yäpmäŋ äronŋängän komepak yaräkubä täreŋirän äma ätutä äbäŋpäŋ Juda iwetkuŋ; Äbeka Tama ukeŋowä kubokäretta kuŋattängän nanak kok ikek irirän kākamän yäk. Ude iweräwä kokwawak pähap nadäŋkuk. Täŋpäŋ yäŋkuk; Päŋku iŋit yäpmäŋ päŋku kädäp gänaŋ pewä ijiputpeŋ kwän! yäk. ²⁵Ude yäweränä pengän iŋit yäpmäŋ yäman äpäŋirä webe ŋokeŋo orani man ŋode iwetkuk; Nabäwut! Nanak kok itat ŋo netäŋo? Imaka wäpi kudän niked ba ähottaba iŋitat ŋonitä äma unitäŋo yänahawayäŋ yäk. ²⁶Tamatä ude yäwänä Judatä imaka imaka imiŋkuko u yabäŋpäŋ ŋode yäŋkuk; Wära! Webe ŋonitäŋo momi nämo. Näkä goret täŋkut! Näk nanakna Sela tägawänkaŋ webe ŋonita iniŋ kirekta yäwanipäŋkaŋ nämo iniŋ kireŋkuro unita udewä täŋkuk yäk. Ude yäŋpäŋ eruk webe ukät bok wari nämo patkumän.

²⁷⁻²⁸Täŋpäŋ ätu it yäpmäŋ äronŋäŋ webe u nanak kok itkuko bäyawayäŋ täŋirän webe täŋkentäŋ imikta äbuko unitä kaŋpäŋ nadäŋkaŋ iwetkuk; Nanak kokkaken ŋo nanak yarätä itkamän yäk. Ude iwerirän nanak kubätä jukun keru pewän kwawak ahäŋirän tek moräk gämäni kubä yäpmäŋpäŋ keriken topuk. Täŋpäŋ yäŋkuk; Nanaki ŋonitä jukun ahätak yäk. ²⁹Ude yäwänä nanak u keru äneŋi wädäŋ yäpmäŋ äronŋkuk. Täŋirän noripak kubä käbop itkuko unitä jukun ahäŋkuk. Täŋirän watä webe unitä kaŋpäŋ yäŋkuk; Wa! Baga imata yeŋ weŋpäŋ intäjukun ahätan? Baga yeŋ weŋpäŋ intäjukun ahäŋkuko unita iniken man terak wäpi Peres yäŋ iwetkuŋ. ³⁰Täŋ noripak kubä tek gämäni topuko u mäden ahäŋkuk. Ahäŋirän wäpi Sera yäŋ iwetkuŋ.

Joseptä Potifata watä piä täŋ imiŋkuk

39 ¹Täŋpäkaŋ Ismael naniktä Josep u Isip komeken yäŋikŋat yäpmäŋ kuŋirän Isip täŋo intäjukun äma unitäŋo täŋkentäki kubä wäpi Potifa unitä moneŋ yämiŋpäŋ Josep watä piä jop täŋ imekta imagutkuk. Potifa uwä Isip kome täŋo intäjukun äma wäpi Fero unitäŋo watä ämata itkuk. Täŋkaŋ komi äma täŋo intäjukun äma ude itkuk. ^{2z}Eruk, Anutu Josepkät

^z 39:2 Apos 7:9

irirān Potifa tāŋo eŋi gānaŋ watā piā tāŋ yāpmāŋ kuŋkuko u tāŋjirān bureni sākgāmān ahāŋkuŋ. ³Ude tāŋ irirān Potifatā kaŋpāŋ nadāŋkuk; U Yawetā bok itkaŋ kehāromi imik tāyak unita imaka imaka tāk tāyak u kudup sākgāmān ahāk tākaŋ yāk. ⁴Ude kaŋpāŋ nadāwān tāgawāpāŋ eŋini ba tuŋumi pāke u yabāŋ yāwatta teŋkuk. ⁵Tāŋjirān Yawetā Josepta yāŋpāŋ iron taŋi tāŋjirān Potifa tāŋo ābot, tuŋumi ba epāni kudup sākgāmāninik ahāŋkuŋ. ⁶Yawetā ude tāŋjirān Potifatā Josep imaka imaka pāke u yabāŋ yāwatta iniŋ kireŋkuk. Iniŋ kireŋpāŋ ini uwā imaka kubāta nadāwātāk nāmo tāŋkuk. Ketemgān naŋkaŋ nadāwātāk ikekāt nāmo it tāŋkukonik.

Josep komi yotken teŋkuŋ

Tāŋpākaŋ Josep uwā gupi ba iŋami dapun sākgāmān. ⁷Unita kadāni kāroŋi nāmo itkaŋ Potifa webenitā Josep u kaŋgārip tāŋpāŋ iwetkuk; Bok pātāda yāk. ⁸⁻⁹Ude iwerānā Josep bitnāŋpāŋ yāŋkuk; Imata nāk kādet waki udewani tāŋpet? Iŋo yabā; Tuŋum pāke itkaŋ ŋonitāŋo māhemitā watāni itta nepmaŋkuk. Watāni irira ini uwā imaka kubāta nadāwātāk nāmo tāk tāyak. U eŋi ŋo watāni itta wāpi biŋam iniken bumik namiŋpāŋ imaka kubāta nāmo naniŋ bitnāŋkuk. Upāŋkaŋ imaka kubātagān naniŋ bitnāŋkuk, uwā gāk yāk. Unita imata nāk kādet waki udewani tāŋpāŋ Anutuken momi tāŋpet? ¹⁰Ude iwerirān gwāk pimiŋpāŋ kadāni kadāni pen iwet yabāk tāk tāŋkukopāŋ Joseptā nāmo inik nadāŋ imiŋpāŋ bok patta ba dubiniken kukta bitnāk tāŋkukonik.

¹¹Tāŋpākaŋ kepma kubāta piā āma kudup kuŋ moreŋjirā Josep piā tāŋpayāŋ yot gānaŋ āroŋkuk. ¹²Āroŋjirān webe unitā iwatpāŋ tekigān iŋitpāŋ wādāŋkaŋ iwetkuk; Eruk, apiŋo bok pātdayāŋ yāk. Tāŋjirān Josep umuntaŋpāŋ teki punin nanik u webe kerī terak yāŋopmāŋpāŋ peŋpeŋ yāman umu āpāmaŋ kuŋkuk. ¹³⁻¹⁴Āpāmaŋ kuŋjirān webe u Josep tāŋo tek ŋokeŋo iŋit itkaŋ piā āma ātuta gera yāŋkuk; Oi! Ābā ŋo kawut! Hibru āma āpnatā nintā yotken imagut yāpmāŋ ābuko ukeŋonitā māyāk nimitak yāk. Nākā dāpmon patpat bāgupken ābā nepmāŋjirayāŋ tāŋjirān kāhān yāyat yāk. ¹⁵Kāhān yāŋjira metāŋpeŋ kuyak! Tāŋkaŋ teki gupi terak nanik ŋo yāŋopmāŋpāŋ ketna terak peŋpeŋ kuyak ŋo kawut! yāk.

¹⁶Ude tāŋpāŋ tek u pen iŋitkaŋ irirān āpi Potifatā yoriken ābānā Josep tāŋo tek u iwoŋāreŋkuk. ¹⁷Iwoŋāreŋpāŋ manbiŋam piā āma ātu yāwetkuko udegān āpi iwetgān tāŋkuk; Gākā āma imagut yāpmāŋ ābuno ukeŋowā nākā dāpmon patpatken ābāŋpāŋ māyāk namik yāk. ¹⁸Ude tāŋjirān nākā kāhān yāŋpewa kikuŋtupāŋ teki peŋpeŋ yāman āpāmaŋ kuk yāk.

¹⁹Potifa, webenitā jop manman ude iwerirān nadāŋpāŋ kokwawak pāhap nadāŋkuk. ²⁰Tāŋpāŋ komi āma yāwerān Josep iŋitpāŋ Fero tāŋo komi yotken teŋkuŋ. ²¹^a Eruk Josep komi yotken teŋkuko irirān Yawetā

^a 39:21 Apos 7:9

orakorak tāj iminjirān komi yot tājō watā āma intājukun tājpanitā Josep kaṅpāj nadāwān āma tāga tājkuḱ. ²²Ude kaṅpāj nadāṅkaṅ Joseptā āma komi yot gānaṅ irani u ba epān u gānaṅ tākta yāwani u kudup yabāj yāwatta teṅkuḱ. ²³Tājṅpākaṅ Yawetā Josep tājṅkentāṅ iminjṅpāj watā āmata teṅjirān piā tājṅkuko u tāgagān ahāj moreṅjirā intājukun āma unitā kaṅpāj nadāwātāk kubā nāmo tājkuḱ.

Joseptā dāpmonken tājō mebāri yāṅahāṅkuḱ

40 ¹It yāpmāj āronṅtāṅgān kadāni kubāken Isip tājō intājukun āmata wain ume piṅ imik tājpani ukāt kārāga ijṅpāj imik tājpani, āma yarā unitā piā goret tājṅkumān. ²⁻³Piā goret tājṅjirān Ferotā nadāwān wawākaṅ komi yot kubā, komi āma tājō watā intājukun tājpanitā watāni it tājṅkuko uken yepmaṅpāj itkumān. Komi yot uwā Josep pewā itkukken ukengān āma yarā u pāṅku yepmaṅkuṅ. ⁴⁻⁵Tājṅkaṅ komi yot watā āmatā āma yarā unita watā irekta Josep iwoyāṅkuḱ. Eruk komi yotken kadāni kāroṅi it yāpmāj āronṅpāj bipani kubāken āma yarā unitā dāpmonken kaṅkumāno uwā mebāri inigān inigān yabāṅkumān.

⁶Patkumāno yāṅewānkaṅ Joseptā āma yarā unitā itkumānken āronṅpāj nadāwātāk tāj irirān yabāṅkuḱ. ⁷Yabāṅpājā yāwetkuḱ; Oi, ek imata nadāwātāk tāj itkamān? ⁸Yāwerānā iwetkumān; Nek dāpmonken tāmāko unita mebāri netā niwerek yāṅpāj nadāwātāk tāj itkamāk yāk. Ude iwerānā Joseptā yāwetkuḱ; Nadāwun! Dāpmonken tājō mebāri nadāk-nadāk u Anutu tājō epān unita nāwerun! ⁹Ude yāwerānā āma Ferota wain ume piṅ imik tājpani unitā dāpmonken tājṅkuko unitāṅo manbiṅam ṅode iwetkuḱ; Nāk ṅode kaṅkut yāk. Nāk kaṅ-iwarira wain pāya kubā tādotpāj āronṅkuḱ. ¹⁰Tājṅpāj unitāṅo kānani yarākubā āronṅpāj irori tājṅkuḱ. Irori tājṅpāj bureni ahāṅpāj gāmāneṅkuṅ yāk. ¹¹Bureni gāmāneṅjirā nāk Fero tājō ume ehāt ketna kukṅitā iṅitkaṅ ketna kukṅitā wain bureni iṅitpāj tākātpewa umeni ehāt gānaṅ āpmonṅkuṅ. Āpmonṅpākaṅ Ferota imiṅkut yāk.

¹²Ude yāṅjirān Joseptā iwetkuḱ; Mebāri ṅode gāwera yāk. Kānani yarākubā uwā edap yarākubā ude itta kaṅkun. ¹³Edap yarākubā tāreṅjirān Ferotā gāmagut pāṅku piākaken āneṅi api gepmaṅpek. Tājṅpākaṅ gāk bian wain umeni piṅ imik tājṅkuno āneṅi udegān api piṅ imik tājṅpen yāk. ¹⁴Ude tājṅpāj bānep tāga terak kuṅatpājā nāka butewaki nadāṅpāj Fero iwerikaṅ yot ṅo peṅpeṅ kaṅ kwa! ¹⁵Nadātan? Nāk Kenan komeken nanik kubota nāmagut pābā kome ṅoken komi piā tākta nepmaṅkuṅ. Tājṅkuṅopāj waki kubā nāmo tājṅjira jop nadāṅ komi yot ṅoken nepmaṅkuṅ!

¹⁶Joseptā ude yāṅjirān āma Ferota kārāga ijṅpāj imik tājpani unitā Joseptā noripaki u dāpmonken tājō mebāri tāga yāṅahāṅpāj iwetak yāṅ nadāṅpāj ṅode iwetkuḱ; Nāk dāpmonken udegān kaṅkut yāk. Uwā

node; Näk käräga basket yaräkubä gwäknaken penpän yäpmän kuŋatkut. ¹⁷Yäpmän kuŋarira basket punin u gänaŋ Ferota biŋam käräga gäripi mebäri mebäri irirä baraktä äbänpän naŋ paotkuŋ yäk.

¹⁸Ude iverirän Joseptä man kowata node iwetkuk; Mebäri node gäwera; Basket yaräkubä uwä edap yaräkubä ude itta kaŋkun. ¹⁹Edap yaräkubä täreŋirän Ferotä yäniŋ kireŋpewän kotäkka madän täkŋeŋpän gupka päya terak wabiŋirä baraktä api naŋ paotneŋ. ²⁰Joseptä ude yäweränkaŋ edap yaräkubä täreŋirän Fero iniken ahäk-ahäk kadäni täŋirän äŋnak-äŋnak pähap täŋpa yänkaŋ piä ämaniye intäjukun täŋpani yämagutkuk. Ude täŋpän äma Ferota wain ume piŋ imik täŋpani ukät äma Ferota käräga iŋiŋpän imik täŋpani yarä u komi yot gänaŋ nanik bok yämagutkuk. ²¹Yämagutpän äma wainta mebäri nadäwani uwä piä bian täŋpani äneŋi täŋpekta iniŋ kireŋkuk. ²²Upänkaŋ käräga iŋiŋ imani äma uwä Joseptä iwetkuko udegän kotäki madän täkŋeŋpän gupi päya terak wabiŋkuŋ.

²³Ferotä ude täŋpänkaŋ wainta mebäri nadäwani äma unitä Josepta juku nämo penpän guŋ taŋpän itkuk.

Fero döpmonken kubä täŋkuk

41 ¹⁻²Eruk it yäpmän ärontäko obaŋ yarä täreŋirän Ferotä döpmonken node täŋkuk; Fero ini Nail ume dubiniken käron itkaŋ bulimakau 7 gupi täga Nail ume gänaŋ naniktä abänpän tepäraŋ naŋ irirä yabänkuk. ³⁻⁴Bulimakau 7 ude abäkaŋ bulimakau 7 äneŋi abuŋo uwä kujarigän, intäjukun ahänkuŋo udewani nämo. Unitä abämaŋ noriyetä itkuŋken u kuŋkuŋ. Kuŋpänä noriye gupi täga uwä naŋpän kämä äpmonkuŋ. Eruk Fero ude kaŋpän kikuŋtuk. ⁵Kikuŋtkaŋ äneŋi patpän döpmonken äneŋi kubä node täŋkuk; Säguom kubä tädotpän äronirän kaŋkuk. Uterak bureni 7 taŋi, tägatä ahänkuŋ. ⁶Eruk u punin terak äneŋi kubä tädotpän äronkuko uwä bureni 7 mänit kädäp ikektä däpani pogopigän ude ahänkuŋ. ⁷Täŋpäkaŋ bureni pogopigän unitä bureni täga uwä kudup kämä äpmonkuŋ. Kämä äpmonirä kaŋpän Fero äneŋi kikuŋtuk. Kikuŋtupän ŋo döpmonken täyat yän nadänkuk.

⁸^b Patkuko yänewänä Ferotä döpmonken täŋkuko unita nadäwätäk pähap täŋpän ämaniye nadäk-nadäk ikekkät kären käwani äma u kudup yämagut päbä yepmaŋkuk. Yepmaŋpän irirä döpmonken täŋkuko yäwetpän unitäŋo mebärita yäwet yabänkuk. Yäwet yabänirän döpmonken täŋo mebäri kubä nämo yänahänpän iwetkuŋ.

⁹Täŋpäkaŋ äma Ferota wain ume piŋ imik täŋpani unitä Fero node iwetkuk; Wära! Näk apiŋo momina kubä nadätat u yänahänpän gäwera yäk. ¹⁰Gäk piä ämakayat nekta nadäwäwak täŋ nimiŋpän äma käräga

^b 41:8 Dan 2:2

ijinpāṅ gamik tāṅpani ukāt nek komi yot kubā, komi āma tāṅo watā intājukun tāṅpanitā watāni it tāṅkuko uken nipmaṅkun. ¹¹Komi yotken nipmaṅkuno kadāni uken bipani kubākengān nek dāpmonken bok tāṅkumāko uwā mebāri inigān inigān. ¹²Tāṅpāṅ kadāni uken Hibru āma gubaṅi kubā komi yot tāṅo intājukun āma unitāṅo watā piā tāṅ imani itkuko unitā dāpmonken tāṅkumāko u iwetdapāṅ mebāri ini-ini niwetkuk. ¹³Mebāri niwetkuko udegān ahāṅ nimiṅkuk; Nāk nāmagut pābā piānaken āneṅi nepmaṅkun. Tāṅ, āma gāka kārāga ijinpāṅ gamik tāṅpani uwā pāya terak wabiṅkun yāk.

¹⁴Ude iwerirān Ferotā komi āma peṅ yāwet-pewān Josep bārāṅeṅ imagut yāpmāṅ ābuṅ. Imagut yāpmāṅ ābāṅpāṅā gwāki geṅi pujiṅ bok madāṅ imiṅpāṅ tek kodaki tāṅ imiṅkaṅ Fero iṅamiken yāṅikṅat yāpmāṅ kuṅkuṅ. ¹⁵Yāṅikṅat yāpmāṅ kwāwā Ferotā Josep ṅode iwetkuk; Nadātan? Nāk bipani dāpmonken tāṅkuro unitāṅo mebāri nadākta yāwet yabāwapāṅ kubātā dāpmonken tāṅo mebāri nāmo nāwerak yāk. Tāṅkaṅ gāka ṅode yāṅirā nadāt; Gāk dāpmonken tāṅpāṅ gāwerirā mebāri yāṅahāṅpāṅ yāwet tāyan. U bureni ba? ¹⁶Ude iwerirān Joseptā Fero man kowata ṅode iwetkuk; Nākṅa-tāgān tāga nāmo tāṅpet. Mebāri nadāwayāṅ tāyan uwā Anututā gāwerayāṅ yāk.

¹⁷⁻¹⁸Ude iwerānā Ferotā Josep iwetkuk; Nāk dāpmonken ṅode tāṅkut. Nāk Nail ume dubiniken kāroṅ wādāṅ itkaṅ bulimakau 7 gupi tāga Nail ume gānaṅ naniktā abāṅpāṅ tepāraṅ naṅ irirā yabāṅkut. ¹⁹Bulimakau 7 ude intājukun abākaṅ uterak āneṅi 7 ude abuṅo uwā kujarigān, Isip komeken nākā nāmo yabāwani. ²⁰Bulimakau kujarigān unitā abāmaṅ noriyetā itkuṅken kuṅkuṅ. Kuṅpāṅā noriye gupi tāga uwā naṅpāṅ kāmā āpmonkuṅ. ²¹Naṅpāṅ kāmā āpmonkuṅopāṅ ude tāṅkuṅ yāṅ nāmo yabāṅpāṅ-nadāwen. Nāmo, koki nāmo tokṅeṅpāṅ irani udegān itkuṅ. Dāpmonken ude tāṅpāṅ kikuṅkut yāk.

²²Kikuṅpāṅ akuṅkaṅ āneṅi patpāṅ dāpmonken ṅode tāṅkut; Sāguom kubā tādotpāṅ āroṅirān kaṅkut. Uterak bureni 7 taṅi, tāgatā ahāṅkuṅ. ²³U punin terak āneṅi kubā tādotpāṅ āroṅkuko uwā bureni 7 mānit kādāp ikektā dāpani pogopigān ude ahāṅkuṅ. ²⁴Tāṅpākaṅ bureni pogopigān unitā bureni tāga uwā kudup kāmā āpmonkuṅ. Dāpmonken ude tāṅkut yāk. Dāpmonken ude tāṅkuro unita kāren kāwani āmatā mebāri nāwerut yāṅkaṅ yāwerakaṅ mebārita tāṅguṅ taṅkuṅ yāk.

²⁵Ude iwerānā Joseptā Fero ṅode iwetkuk; Dāpmonken yarā tāṅkuno unitāṅo mebāri kubāgān. Anututā kudān kubā pewān ahānayāṅ tākaṅ unita kwawak gāwoṅāreṅkuk. ²⁶Bulimakau 7 gupi tāga dāpmonken yabāṅkuno uwā obaṅ 7 ude itta tāyak. Ba sāguom bureni tāga nitek 7 yabāṅkuno uwā udegān obaṅ 7gān. Dāpmonken yarā unitāṅo mebāri kubāgān. ²⁷Tāṅ bulimakau 7 gupi kujarigān, tohari nāmo uwā obaṅ 7 nakta jop itnayāṅ tāmaṅo unitāṅo wārani. Ba sāguom bureni mānit

kādāp ikektā dāpani pogopigān ahānjirā yabāṅkuno u imaka, udegān. 28 Unita nadāsi! Gāwetat ṅo bureni api ahāwek. Anututā pewān ahānayāṅ tāṅo uwā gāwoṅāreṅkuko u yāk. 29 Nadātan? Isip kome pāhap ṅoken obaṅ 7 u gānaṅ ketem ahāṅ bumbum api tāneṅ. 30-31 Upāṅkaṅ kadāni tāga u tāreṅjirān u punin terak nakta jop irit obaṅ āneṅi 7 api it yāpmāṅ āroneṅ. Kadāni uken nakta jop irit wakiinik ahānjirān sākgāmān itkuṅo unita guṅ takinik api tāneṅ. Bureni, kome ṅo api waṅ morewek. 32 Unita Fero, gāk ṅode nadāsi; Dāpmonken kadāni yarā tāṅkuno u mebāri kubāgān tāṅkuno uwā mebāri ṅodeta; Anututā imaka u bureni api pewa ahāneṅ yāṅ nadāk peyak. Tāṅkaṅ imaka u ahākta kadāni kerāpi tāyak yāk.

33 Ude yāṅpāṅ Joseptā Fero ṅode iwetgān tāṅkuk; Eruk, gāk āma nadāk-nadāki tāga kubā iwoyāṅpāṅ Isip kome pāhap u kudup watāni irekta epān kaṅ imi yāk. 34 Ude tāṅpāṅ kaṅiwat āma ātu yepmaṅpipāṅ obaṅ 7, tāṅ-bumbum kadāni ahāwayāṅ tāko u gānaṅ ketem ahānjirā āma unitā ketem morāki gapmanta biṅam yāpmāṅpāṅ kāmita kaṅ pek tāṅput yāk. 35 Kaṅiwat āma uwā kadāni tāga uken ketem kāmi nakta u yāpmāṅ daninayāṅ tāṅo uwā kudup yotpārare kubākubā tāṅo ketem pewani yot gānaṅ pewā kuṅjirā watāni kaṅ irut yāk. Tāṅpākaṅ Fero, epān uwā gākṅo wāpka terak kaṅ tāṅput. 36 Ketem penayāṅ tāṅo uwā nakta jop irit obaṅ 7 ahāwayāṅ tāko unita biṅam kaṅ pewut. Ude tānayāṅ tākaṅ uwā nakta jop irit kadāni uken kubātā nāmo api kumbek.

Ferotā Josep watā āma ārowani ude teṅkuk

37 Ude iwerānā Ferokāt piā āmaniye Joseptā man yāṅkuko u nadāwā tāgaṅkuṅ. 38 Nadāwā tāgawāpāṅ Ferotā piā āmaniye ṅode yāwetkuk; Nin āma Josep udewani, Anutu tāṅo Munapik ikek, netāpāṅ api kaṅ-ahāne? Imata āma kubāta wāyākṅene? 39 Ude yāṅpāṅ Josep iwetkuk; Bureni, man niwetan u Anututā yāṅahāṅpāṅ gāwetak. Unita āma nadāk-nadāk ikek gāk ṅodewani kubā nāmo itak yāk. 40^c Unita gākā nākṅo kome pāhap ṅo watā irenta gepmaṅtat yāk. Gāk man yāṅjiri āmawebenaye kudup gākṅo man api buramineṅ. Tāṅpākaṅ āma kubātā gārepmiṅtaṅi nāmo. Nāmo, nākāgān gākṅo ārowani api iret yāṅ iwetkuk.

41 Ferotā ude yāṅpāṅ ṅode iwetgān tāṅkuk; Eruk, Isip kome pāhap tāṅo watā ārowani gepmaṅtat yāk. 42^d Ude iwetpāṅ siworok kerī nanakiken pewani Fero ini wārani nīkek u keriken nanik ketāreṅpāṅ Josep kerī nanakiken peṅ imiṅkuk. Tāṅpāṅ tek sākgāmān wādāwān āroṅ imiṅpāṅā meran kubā golpāṅ tāṅpani meran tāṅ imiṅkuk. 43 Ude tāṅpāṅ Ferotā Josep ṅode iwetkuk; Gāk nākṅo āpani ude itan unita nākṅo karis namba 2 hostā wādāwani uterak kuṅat tāyi! Uterak kuṅariri āma ātutā intājukun kuṅpāṅ ṅode api yāwettāṅ kuneṅ; Gukut imāpmok tāṅ imut! yāṅ ude api

^c 41:40 Apos 7:10 ^d 41:42 Dan 5:29

yäwettän kunen yäk. Ude tänkuko uwä Ferotä Josep Isip täño watä äma pähap tenjuk.

⁴⁴Ude yänpän Josep äneni ñode iwetgän tänkuk; Näk Isip täño intäjukun äma itat upänkañ gäkä nämö nadän yämiñiri Isip komeken äma kubätä ini nadänpän imaka kubä täga nämö api täñpek. Gäkä nadäñiri uyaku täga api täñpek yäk. ⁴⁵Tänpän Ferotä wäpi kodaki Safenat-Panea yän iwetkuk. Wäpi kodaki iwetkañä eruk webenita Heriopolis yotpärare täño bämop äma wäpi Potifera unitäño äperi wäpi Asenat u imiñkuk. Tänpäkañ Joseptä Isip kome pähap täño watä äma intäjukunta itkuk.

⁴⁶Josep uwä obañ 30 ude tärenjirän Ferotä Isip kome kañiwat piä u täkta iniñ kireñkuk. Täñjirän Josep Fero tenpen päñku Isip kome kudup kañiwat piä täñtän kuñatkuk. ⁴⁷Ude tänpän kuñarirän Isip komeken obañ 7 ketem ahän bumbum täñkuñ. ⁴⁸Täñkañ obañ 7 u gänañ ketem kämi nakta u kudup yotpärare kubäkubä täño ketem pewani yot gänañ pewä kuñ moreñkuñ. Ketem kämita peñkuño uwä yotpärare kubäkubä epän iniken iniken u gänañ nanik. ⁴⁹Joseptä ude täkta yäwettän kuñarirän ketemtä yot tokñepän jirañ ude patkuñ, ämatä täga daninañi nämö tänpäkañ ketem danik-danik epän u peñkuk.

⁵⁰Täñkañ nakta jop irit kadäni u nämö ahänjirän Josep webeni Asenat uwä nanaki yarä bäyañkuk. ⁵¹Nanaki tuänitä ahänjirän Joseptä ñode yänjuk; Anututä täñkentän namiñirän notnaye meña nanata nadäwätäk täñkuro u täretak, ba komi nadän yäpmän äburo u täretak. Unita nanakna tuä ño wäpi Manase yän iwetat. ⁵²Tänpän nanaki monänitä ahänjirän ñode yänjuk; Komi piäna kome ñoken Anututä nanaknaye namitak unita wäpi Efraim yän iwetat yäk.

⁵³Tänpäkañ Isip komeken ketem ahän bumbum obañ 7 u tärenjuk. ⁵⁴^e Tärewänkañ nakta jop irit obañ 7 Joseptä bian yänjuk u ahänjuk. Ude ahänjirän kome päke uken ketem nämö upänkañ Isip komeken ketem täga nañpän itkuñ. ⁵⁵^f Eruk nakta jop irit u wakiinik täñjirän Isip ämawebetä nakta Ferotä ketem yämikta yänapiñkuñ. Yänapiñirä Ferotä ñode yäwetkuk; In Josepken kwäkañ unitä yäwänkañ uterakgän kañ täñput yäk.

⁵⁶Tänpäkañ nakta jop irit u wakiinik tänpän Isip kome u kudup pat yäpmän kuñkuk. Ude ahänjirän Joseptä ketem yot it yäpmän kuñkuño u dät yämiñirän Isip ämawebetä suwañpän nak täñkuñonik. ⁵⁷Täñkañ kome ätuken udegän, nakta jop irit waki ahänjirän ämawebe uken nanik-naniktä äbänpän Josepken yänapiwäpäñ nadän yämiñirän ketem suwañkuñ.

Josep täño noriyetä Isip komeken ketemta kuñkuñ

42 ¹Kenan komeken nakta jop udegän itkañ Jekoptä manbiñam ñode nadänjuk; Isip komeken ketem suwañpän-nak täñ itkañ.

^e 41:54 Apos 7:11 ^f 41:55 Jon 2:5

Ude nadānpāṅ nanakiye yāwetkuk; In imata jop itkaṅ kowat kawān tāṅ itkaṅ? ² Isip komeken ketem itkaṅ yāṅ nadātat unita uken kuṅpāṅ ketem suwaṅpāṅ yāpmāṅ ābut, jop itpāṅ nakta kumnetā!

³ Nanitā ude yānpāṅ yāwet-pewān Josep noriye 10 udetā ketem suwanayāṅ Isip komeken kuṅkuṅ. ⁴ Upāṅkaṅ Jekoptā Josep noripaki māden nanik-inik wāpi Benjamin u noriyekāt kukta yājiwātukuk. Kādet miṅin kuṅtāṅgān bārāpi kubā ahāṅ imek yāṅ nadānpāṅ iyap taṅkuk. ⁵ Tāṅkaṅ Jekop tāṅo nanakiye uwā Kenan kome māhemkāt penta kuṅkuṅ, nakta jop irit Kenan komeken imaka, ahāṅkuko unita.

⁶ Tāṅpākaṅ Joseptā Isip kome tāṅo watā āma pāhap itkaṅ, āmawebe uken-uken nanikta ketem yāmiṅirān suwaṅkuṅ. Ude tāṅ irirān Josep noriye ukeṅo pāṅku ahāṅ imiṅpāṅ gwājiṅ āpmonṅ imiṅkuṅ. ⁷ Tāṅirā Joseptā noriye yabānpāṅ-nadāṅkukopāṅ mebārini nāmo yāṅahānpāṅ yāwetkaṅ man kādāp ikek ṅode yāwet yabāṅkuk; In de naniktā ābākaṅ? Ude yāwānā iwetkuṅ; Ketem suwanayāṅ Kenan komeken naniktā ābākamāṅ yāk. ⁸ Joseptā notnaye yāṅ nadāṅkukopāṅ kowata nāmo kaṅpāṅ nadāṅkuṅ. ⁹ Tāṅpāṅ Joseptā dāpmonken bian tāṅkuko unita juku piṅpāṅ ṅode yāwetkuk; Nadātat! In nintāṅo iwaniyetā nibānpāṅ nadāk tānayāṅ ābākaṅ. In ninkāt āmik tākta nadānpāṅ kome kubā de uken watāni nāmo itak yāṅ kaṅpāṅ nadāk tānayāṅ ābākaṅ. Ude nibānpāṅ nadāṅkaṅ komejinken kuṅpāṅā intājukun āmajiye ṅode api yāwetneṅ; Uken ba uken watāni nāmo itkaṅ yāṅ api yāwetneṅ!

¹⁰ Ude yāwerānā noriyetā yāṅkuṅ; Ārowanina, ude nāmo! Watā āmakaye ninā, ketem suwakta ābākamāṅ. ¹¹ Nin āma kubā tāṅo nanakiyegān. Ninā jop man nāmo yāwani. Yāyan udetā nāmo ābākamāṅ yāk. ¹² Iwerāwā yāwetkuk; Jop man yākaṅ! Nintāṅo iwantā nibānpāṅ nadāk tāna yānpāṅ ābākaṅ yāk. ¹³ Yāwānā iwetkuṅ; Yāke, ude nāmo! Nin ninin buap 12 ude ahāṅkumāṅ, āma kubā tāṅo nanakgān, Kenan komeken irani. Tāṅkaṅ nintāṅo māden nanik kubā naninkāt itkamān. Tāṅ notninpak kubā paotkuk yāk.

¹⁴ Ude yāṅirā Joseptā yāwetkuk; Ude nāmo. Nāk bian tāweraro ude; In nintāṅo iwaniyetā nibānpāṅ nadāk tānayāṅ ābāṅ ṅo unita mebāri kwawak ahātak. ¹⁵ Nāk Fero tāṅo wāpi terak man kehāromi ṅode tāwetat; Intāṅo notjinpak māden nanikjin unitā kome ṅo nāmo ābeko uwā in kome ṅo naniktā āneṅi āyāṅutpeṅ komejinken nāmo api kuneṅ yāk. ¹⁶ Unitā notjinpak kubā peṅ iwet-pewā pāṅku notjinpak nanikāt itkamān u imagurānkaṅ ābun! In ātuwā komi yotken irirā man yākaṅ u jop ba bureni yāṅ api kaṅpāṅ nadāwet. Notjinpak nāmo ahāwānā in jop man yāwani, nintāṅo iwantā nibānpāṅ nadākta ābākaṅ yāṅ bureni-inik api nadāwet yāk. ¹⁷ Ude yānpāṅ komi yotken yepmanjirān edap yarākubā ude tāreṅkuk.

§ 42:2 Apos 7:12 ^h 42:9 Stt 37:5-10

18-19 Edap yarakubä tärewäkaŋ Joseptä ñode yäwetkuk; Nadäkaŋ? Näk Anutu u umuri yän nadänpän kuŋat täyat yäk. Unita näkä tepmarpa kukta nadänpänä ñode kaŋ täŋput; In äma täga siwoŋi kuŋatkaŋ u täŋpawä, notjinpak kubägänpän tewa komi yot gänaŋ irirän in ätuwä ketem tama yäpmän päŋku mähemjiye ketemta jopinik itkaŋ unita yämut yäk. 20 Yämiŋkaŋ notjinpak mäden nanik uwä imagut yäpmän äbut. Intä ude täŋpawä in man bureni näwetkaŋ yän nadänpän kumän-kumän nämo api tadäpet yäk. Joseptä ude yäweränä yänkuko udegän täkta nadäŋkuŋ. 21 Täŋkaŋ ini-tägän näwetgäwet täŋpän yänkuŋ; Bureni! Mäden naniknin waki täŋ imiŋkumäŋo unita kowata umuri pähap ño ahän nimitak yäk. U konäm butewaki täŋ nimiŋirän mani nadänpän kowata nämo täŋkentän imiŋkumäŋo unita kudän umuri ño kowata ahän nimitak yäk. 22ⁱ Ude yänpän Rubentä yäwetkuk; Näk täwetkuro uwä! Notninpak u waki täŋ imineŋo yän täwerakaŋ nämo nadän namiŋkuŋo unita kumäk-kumäki täŋo kowata ahän nimitak ño yäk.

23 Joseptä noriye täŋo man nadäŋkukopän man yäwerayän nadäŋkaŋ man yäpmän äyänjurani äma iwerirän äma unitä man yäpmän äyänutpän yäwetkuko unita noriyetä nin täŋo man nämo nadätak yän nadäŋkuŋ. 24 Ude täŋpän inigän päŋku konäm kotkuk. Konäm korän tägawäkaŋ äneŋi äbänpän noriyetä kaŋirä Simeon iŋitpän keriyat pädät täŋkuk. 25 Ude täŋkaŋ piä ämaniye yäwet-pewän ketem ini yäkken-yäkken daiŋ yämiŋkuŋ. Yäkken daiwä tokŋewäpän uterak moneŋ ketem u suwakta yäpmän äbuŋo u äneŋi daiŋ yämiŋkuŋ. Ude täŋpän kädetta däkum yämikta yäwetkuk. Yäwerirän udegän täŋkuŋ.

26 Ude täŋpäkaŋ Josep noriye ketem suwaŋkuŋo u doŋki terak peŋpän yäpmän kuŋkuŋ. 27 Kuŋtängän kome bipänpän patkuŋken noripak kubätä doŋkinita ketem imayän nadänpän iniken yäk meni pitpän kaŋkuk; Moneŋ ketem suwaŋkuko u yäk meniken irirän. 28 Kaŋpän noriye yäwetkuk; Näkŋo moneŋ äneŋi peŋ namiŋkuŋo yäk meniken itak ño yäk. Ude nadänpän-nadäwätäk pähap täŋpän yänpän-nadäk ñode täŋkuŋ; Nin kädet siwoŋi tämäŋopänkaŋ mebäri imata Anututä bäräpi ño pewän ahän nimitak yäk?

Josep noriye nani Jekopken äneŋi kuŋkuŋ

29 Parä yänewänkaŋ kuŋtängän Kenan komeken ahänpän nani Jekop manbiŋam kuduŋtagän iwet moreŋkuŋ. 30 Manbiŋam ñode iwetkuŋ; Isip kome unitäŋo äma ärowanitä man kädäp ikek ñode niwetkuk; In iwan täŋ nimikta äbäkaŋ yän niwetkuk. 31-32 Ude niweränä ñode iwetkumän; Nin äma täga, ninin buap 12, nanin kubägän. Ninkät nanik kubä-tägän paotkuk. Täŋ mäden nanik-inikä naninkät komenin Kenan u itkamän yän

ⁱ 42:22 Stt 37:21-22

iwetkumäj. ³³Ude iwetnawä kowata ɲode niwetkuk; In äma täga ba waki yäj nadäkta ɲode täñirä kañ nadäwa; Inkät nanik kubä ɲogän irirän in ätuwä mähemjiye nakta jop itkañ unita ketem yäpmäj päñku kañ yämut yäk. ³⁴Äneñi äbänpänjä mäden nanikjin imaguräkañ kañ äbut yäk. Intä ude täñpawä In äma täga yäj api nadäwet. In äma täga yäj nadäj tamiñpäñ notjinpak ɲo taniñ kirewapäj in kome ɲoken ketem suwakta täga äbänkañ kuk api täneñ yäk. Man ude niwetkuk.

³⁵Nani manbiñam ude iwetkañä ketem yäkken nanik ketem pewaniken äreñpä kuñkuñ. Ude täñpänjä moner ketem suwakta yämani ukeño kuduptagän yäk meniken yabäj ahänkuñ. Moner u yabänpän nani ba nanakiye kudup umun pähap täñkuñ. ³⁶Moner yabänpän nani Jekoptä ɲode yäwetkuk; In ude täñpän nanaknaye kudup nomägatnayän. Josep paotkuk, udegän Simeon ɲo nämo itak. Täñpän Benjamin imaka, nomägatnayän täkañ uwä butewaki pähap u näkägän api nadäwet yäk. ³⁷Ude yänjirän Rubentä nani iwetkuk; Näk Benjamin äneñi nämo yäpmäj äbawä unita kowata nanaknayat bok kañ däpmäj yäk. Unita Benjamin näk ketna terak pe. Näkä äneñi täga api yäpmäj äbän gamet yäk.

³⁸Ude iweränä Jekoptä yänkkuk; Nanakna ɲo inkät nämoinik api kwek! Bianinitä kumbukopäj inigän it namitak. In kädet miñin kuñtängän umuri kubä ahäj tamiñjirän nanakna Benjamin ɲo käwep kumbek. Ude ahäweko uwä intä täñpewä äma tägawani näk kumbet yäk.

Josep noriye Isip komeken äneñi kuñkuñ

43 ¹Täñpäkañ nakta jop irit uwä Kenan komeken pen wakiinik itkuk. ²Ude irirän Isip komeken nanik ketem yäpmäj äbuño uwä nanpä paorirän Jekoptä ɲode yäwetkuk; In ninta ketem suwakta äneñi kañ kut yäk. ³Ude yänjirän Judatä nani iwetkuk; Nan, nadätan? Isip täño intäjukun äma unitä man kehäromi ɲode niwetkuk; In mäden nanikjinkät bok nämo äbawä näk nämo api tabäwet yäk. Injingän äbänkañ iñamnaken nämoinik api ahäneñ yäj ude niwetkuk. ⁴Unita nan, gäkä Benjamin bok kukta niniñ kireweno uwä täga päñku ketem api suwane yäk. ⁵Upänkañ iyap tawiwä nämo api kune, äma unitä ɲode yänkkuko unita; Injingän nämoinik ämneñ yäk. Notjinpakkät bok nämo äbawä nämo api nadäj tamet yäj niwetkuk.

⁶Jukatä ude yäwänä nani Jekoptä yäwetkuk; In Benjamin täño manbiñam äma u imata iwetkuñ? Ude täñkuño uwä komi namikañ yäk. ⁷Yäwänä nanakiyetä iwetkuñ; Äma unitä yänjabäk mäyap ɲode niwetkuk; Nanjin kumbuk ba itak? Ba notjinpak mäden nanik kubä itak? Yänjabäk ude niwerirän itkamäj ude manbiñam iwetkumäj. Ude iweritna kowata ude api niwerek yäj nämo nadänkañ iwet moreñkumäj.

⁸Ude yänpän Judatä nani iwetkuk; Benjamin näka naniñ kirewipäj akumañ kuna yäk. Ude täñpeno uyaku gäk ba nintäño webe nanak

kudup nakta nämo api kumne. ⁹Tänkaŋ ɲode yänkehärom täyat; Näkɲa Benjaminta watäni api iret. Täŋ äneŋi nämo imagut yäpmänj äbawä unitäŋo momi näka biŋam irirän kome terak it yäpmänj kuŋira api tärewek yäk. ¹⁰Eruk kuna! Kadäni karonji jop itkamänj. Yän-nadäwätäk nämo tänkumänj yäwänäku Isip kome kuŋkaŋ äbäk kadäni yarä uku tänam yäk.

¹¹Yänjirän nanitä yäwetkuk; Yäyan ude tänaŋi tänpäwä in kuna yänpänj imaka gäripi nitek kome ɲo nanik upän yäkjinken daiŋpänj yäpmänj kaŋ kut yäk. Päya mujipi näŋpani, päya umumi kábäŋi nitek ba kähäräp umeni näŋpani, imaka udewani ätu ironjinta yäpmänj päŋku äma unita kaŋ imut! ¹²Tänpänj moneŋ taŋi yäpmänkaŋ kut yäk, moneŋ kodaki bok bian ketem yäk meniken daiŋkaŋ tamiŋkuŋo u bok. Täŋguŋ taŋpänj tamiŋkuŋ kәwep yäk. ¹³Ude tänkaŋ Benjamin imaguräkaŋ äma ukenä kut! yäk. ¹⁴Intä kuŋirä Anutu Kehäromi mähemitä täŋkentäŋ tamiŋjirän notjinpak Simeon ba Benjamin ɲo bok tepmaŋpänkaŋ kaŋ äbut. Täŋ nanaknaye paot namikta biŋam tänpäwä ini kaŋ paot namut!

¹⁵Ude yäwänkaŋ eruk nanakiyetä iron täŋo tuŋum, moneŋ kodaki ba biani bok yäpmänkaŋ Benjamin imaguräkaŋ Isip komeken kumaŋ päŋku Josep ahänj imiŋkuŋ. ¹⁶Ude täŋjirä Joseptä Benjamin kaŋpänj yori watä äma iwetkuk; Äma äbäkaŋ u yän-yäkɲat yäpmänj päŋku yotna gänaŋ yepmaŋ yäk. Ude tänkaŋ tom kubä utpänj ijiwut. Ijiwäpänj kepma äma ukät ketem bok nänaŋyän yäk. ¹⁷Ude iweränkaŋ yänkuko udegän iwatpänj Joseptä yotken yämagut päŋku yämaken yepmaŋkuk.

¹⁸Joseptä ini yotken yämagut yäpmänj kuŋjirän noriyetä bumta umuntaŋpänj yänkuŋ; Wära! Intäjukun äbumäŋo ugän yäkninken moneŋ äneŋi daiŋ nimiŋkuŋo unita kәwep ɲo nipmaŋkaŋ yäk. Nin yot ɲo iritna äbä nidäpmänpänj doŋkinin niyomägatpänj komi piäniken api nipmanej yäk. ¹⁹Ude yänpänj Joseptä yot yämaken ahänpänj itkaŋ yot watä äma u ɲode iwetkuŋ; ²⁰⁻²¹Nadätan? Nin bian ketem suwakta äbumäŋopänj ninin komeken äneŋi kuŋtängän kädet miŋin patkumänjken yäk gänaŋ nin kubäkubä täŋo moneŋ kudup irirä yabänkumänj. Ude tänkumäŋopänj moneŋ u äneŋi yäpmänj äbäkamänj yäk. ²²Ba ugän nämo, moneŋ kodaki, ketem äneŋi suwakta yäpmänj äbäkamänj. Moneŋ biani u netä daiŋ nimiŋkuŋo u nämo nadäkamänj yäk.

²³Ude yäwäwä yäwetkuk; Umuntäneŋo! Anutujin, Nanjin täŋo Anutu unitä yäkjinken daiŋ tamiŋkuk yän nadäwut! Näk moneŋjin uku täga yäput yäk. Ude yänkaŋ päŋku Simeon komi yot gänaŋ nanik imagut yäpmänj noriyetä itkuŋken äpuk. ²⁴Imagut yäpmänj äpäŋpänjä noriye kudup Joseptä ini yot gänaŋ yän-yäkɲat yäpmänj äronpänj ume gwet yämiŋjirän kuronji ärutkuŋ. Ume gwet yämiŋkaŋ doŋkinita imaka, ketem yämiŋkuk. ²⁵Ude tänkaŋ Joseptä ketem bok nakta kepma äbayänj yänj ude nadänpänj irona tuŋum yäpmänj äbuŋo u täŋtuŋum taŋkuŋ.

²⁶Ude tāj irirā Joseptā ābānā iron tuŋumi yāpmāj ābuŋo u iŋamiken peŋkuŋ. Peŋpāj gwājij āpmonŋ imiŋkuŋ. ²⁷Gwājij āpmonŋ imiŋirā Joseptā yāwetkuk; Ai, nāwerut! Nanjin tāgawanita nāwetkuŋo ukeŋo apiŋo jide itak? Tāga itak ba kumbuk? ²⁸Yāwānā yāŋkuŋ; Piā āmaka nanin u tāga itak yāk. Ude yāŋpāj gukuri imāpmok tāŋpāj gwājij āpmonŋ imiŋkuŋ. ²⁹Gwājij āpmonŋ imiŋkaŋ akuŋirā iniken monāni Benjamin u kaŋpāj yāŋkuk; Notjinpak nanjinkāt irirān nāwetkuŋo ukeŋo ŋo? Ude yāŋpāj Benjamin iwetkuk; Nanakna, Anututā tāŋkentāŋ gamiton! yāk. ³⁰Ude iwetpāj iniken monāni kaŋkuko unita butewaki nadāŋpāj konām korayāŋ uruŋ kāda bārāneŋ pāŋku kotkuk. ³¹Konām korān tārewāpāj iŋami dapun umetā ārutpāj kehārom tāŋpāj āneŋi noriye dubiniken kuŋkuk. Noriye dubiniken kuŋpāj watā āma iwetkuk; Ketem gwet nimi! yāk.

³²Ude iwerānā watā āma unitā ketem ini ābot-ābot peŋ yāmiŋkuk. Josepta inigān, Josep noriyeta inigān, eruk Josep tāŋo piā āmaniye, Isip nanik unita inigān peŋkuk. Isip naniktā Hibru āmakāt ketem penta nakta tarāki nadāk tāŋkuŋo unita udewā tāŋkuk. ³³Josep inigān irirān noriye Josep iŋamiken inigān tawaŋ terak tuānitā it pāŋku māden nanik Benjaminken tāreŋkuk. Ude itkaŋ Josepkāt kowat kawān tāŋ itkaŋ nadāwā inide kubā tāŋkuŋ. ³⁴Ude irirā watā āma unitā ketem gāripi nitek Josep inita pewani yāpmāŋpāj yāmiŋkuk. Ude tāŋpāj noriyeta kubākubā yāmiŋkaŋ Benjaminta māyap peŋ imiŋkuk. Eruk, ketem naŋpāj ume komi bok naŋpāj kuduŋtagān oretoret tāŋkuŋ.

Joseptā noriye tāŋyākŋarani tāŋkuk

44 ¹Komeniken āneŋi kunayāŋ tāŋirā Joseptā yot watā irani ŋode iwetkuk; Gāk āma ŋonita ketem māyap, ini yāpnaŋi uterakgān yākiken gwet yāmi yāk. Ude tāŋpāj iniken iniken moneŋ ketem suwakta yāpmāj ābuŋo u udegān ini yākken-yākken meniken āneŋi daiŋ yāmi. ²Tāŋpāj nākŋaken ume gwet nāŋpani siliwapāj tāŋpani u māden naniki tāŋo yāk meniken peŋkaŋ ketem tāŋo moneŋ bok daiŋ imi yāk. Joseptā watā āma iwet-pewān udegān tāŋ moreŋkuk. ³Tāŋpāj patkuŋo yāŋewānā eruk noriye u, doŋki tuŋumikāt yepmaŋpā yāpmāj kuŋkuŋ. ⁴⁻⁵Yotpārare peŋpeŋ ban nāmo kuŋirā Joseptā yot watā āmani iwetkuk; Eruk, gāk yāwat yāpmāj ku! Pāŋku yabāŋpāj ŋode yāwet; Imaka umuri pāhap tākaŋ yāŋ pāŋku yāwet. Tāga tāŋ tamānkaŋ kowata imata waki tāŋ imiŋpāj ume gwet nāŋpani siliwapāj tāŋpani u kubota yāpmaŋ? Ārowaninatā ukengān ume nak tāyak. U it imiŋirān dāpmonken tāŋo mebāri yāŋahāk tāyak. Ude tāŋirā wakiinik tāyak! yāŋ yāwet yāk.

⁶Man ude iwetpāj peŋ iwet-pewān pāŋku yabāŋ ahāŋpāj Joseptā yāŋkuko udegān yāwetkuk. ⁷Ude yāwerānkaŋ kowata ŋode iwetkuŋ; Ārowaninin! Man ude imata niwetan? Nin kudān udewani nāmo tāk

tākamāj. ⁸Nin bian ketem yāk meniken monēj yabāj ahānjumājo u Kenan komeken nanik āneji yāpmāj ābumāj. Unita imata āma ārowanika tājo monēj tuŋum kubota yāpne? ⁹Unita tuŋum u ninken nanik kubā tājo yāk gānaŋ kaŋ-ahāwiwā kumākta biŋam kaŋ tānpān! Tānpānkaŋ nin ātu gāka komi piā api tāne yāk. ¹⁰Yāwāwā yāwetkuk; Yākaŋ ude kaŋ ahāwān! Ume gwet nānpāni ukejo kubātā yākken kaŋ-ahāwawā āma unitāgān nākjo watā piā api tānpēk. Ātu uwā yepmaŋpa jop api kunēj yāk.

¹¹Ude yāwānā yāki bārāneŋ yāpmānpāj komeŋ peŋpāj meni kudup pitkuŋ. ¹²Meni kudup pitkaŋ irirā Josep tājo watā āma unitā yāk kubākubāken duiŋ iŋjŋkuk. Tuāniken jukun yāput peŋkaŋ yabāntāŋ pāŋku māden nanik Benjamintā yākken ume gwet nānpāni ukejo bureni kaŋ-ahānjŋkuk. ¹³Kaŋ-ahāwānā umuri pāhap nadānpāj teki weŋpāj tuŋum ketem tāŋ butuŋpāj doŋki terak peŋpāj āyāŋutpeŋ yotpārareken āneji kuŋkuŋ.

¹⁴⁻¹⁵Kuŋpājā Josep yoriken pen irirān Judakāt noriyekāt yori gānaŋ āroŋpāj Josep gwāiŋj āpmoŋ imiŋirā yāwetkuk; Wa! In kudān ude imata tākaŋ? Āma nāk ŋodewanitā kāren tānpāj intājo mebāri kābop irani tāga kaŋpāj nadāwek yāŋ nāmo nadāŋkuŋ? ¹⁶Yāwānā Judatā yāŋkuk; Yāke, ima manpāj gāwetne? Anututā nintājo mebāri kwawak peyak unita jide gāweritna nadāwi tāgawek? Nadātan? Notninpak māden nanik unitājo yāk meniken ume gwet nānpāni kaŋ-ahātak unitāgān nāmo, nin kumāntagān gāka watā piā api tāŋ gamine.

¹⁷Ude iwerāwā Joseptā yāŋkuk; Ude nāmo! Yāk meniken ume gwet nānpāni kaŋ-ahātak unitāgān nāka watā piā api tāŋ namek. In ātuwā sākgāmān kumaŋ nanjinken kukot! ¹⁸⁻²⁰Yāwānā Judatā Josep iwetkuk; Ārowanina! Nadāŋ namiŋiri man gāwerira kokwawak nadāŋ nameno yāk. Gāk Fero bumikgān itan unita kadāni kubā ābāŋitna ŋode niwetkun; Nanjin itak? Ba notjinpak kubā itak? yāŋ ude niweriri ŋode gāwetkumāj; Ei, nanin itak. Tāŋkaŋ māden naniknin kubātā itak. Uwā nanin tāgawani irirān ahānjŋkuk. Tāŋ iniken tuāni uwā kumbuk. Miŋitā nanak yarābok ugān bāyaŋ yepmaŋkukopāj kubā-tāgān itak. Unita nanintā māden nanik unita gāripi taŋi nadāk tāyak. ²¹⁻²²Ude gāweritna ŋode niwetkun; In u imagut yāpmāj nākken ābāŋirā api kāwet yāŋ niweriri ŋode gāwetkumāj; Nanak unitā nani teŋpeŋ kunaŋi nāmo. Teŋpeŋ kuŋirān nani butewakita kumbek. ²³Ude gāweritna niwetkun; Māden nanikjin u nāmo imagut yāpmāj ābāŋpājā nāk āneji nāmo api nadāŋ tamet! ²⁴Man ude yāŋiri nintā kuŋpāj watā piā āmaka nanin gākjo manbiŋam iwetkumāj.

²⁵Iweritna nanintā Ketem suwakta āneji kut! yāŋ niwetkuk. ²⁶Ketem suwakta āneji kut yāŋ niwerirān iwetkumāj; Tāga nāmo api kune yāk. Benjamin bok kunayāŋ tākamāj uyaku tāga api kune. Benjaminkāt bok nāmo kunero uwā Isip kometa watāni pāhap itak unitā tāga nāmo api

nadāŋ nimek. ²⁷⁻²⁸Ude iwetnapāŋ nanintā niwetkuk; Webenatā nanakna yarā ugān bāyaŋ namiŋkuko u nadākaŋ? Kubātā waki nepmaŋ paotkuk. Tom āgwāritā kāwep utpāŋ naŋ paotkukopāŋ nāmo kak tāyat yāk. ²⁹We! Nanakna māden nanik-inik ŋo nomāgatnayāŋ tākaŋ? In kādet miŋin kuŋtāŋgān umuri kubā ahāŋ tamiŋjirān nanakna Benjamin ŋo kāwep kumbek. Ude ahāweko uwā intā tāŋpewā āma tāgawani nāk api kumbet yāŋ niwetkuk.

³⁰⁻³¹Nanin uwā man ude niwetkuko unita notninpak māden nanik ŋo tāga nāmo teŋpeŋ kune yāk. Nanintā notninpak māden nanik ŋonita gāripi taŋi nadāk tāyak unita watā piā āmakaye nintā teŋpeŋ kunero uwā nanintā iŋamta wāyākŋewān wawāpāŋ api kumbek. Kumāŋjirān momi nintā yāpne yāk. ³²Nāk notnapak māden nanik ŋo nan iŋamiken āneŋi yāpmāŋ kwetta man kehāromi ŋode iwetkut; Nākŋa Benjaminta watāni api iret. U āneŋi nāmo imagut yāpmāŋ ābero uwā unitāŋo momi nāka biŋam irirān kome terak it yāpmāŋ kuŋjira api tārewek yāŋ iwetkut. ³³Unita ārowanina, nadāŋ namipāŋ notnapak māden nanik ŋonita kowata nākā itpāŋ gākŋo watā piā tāŋ gamiŋjira noriyekāt kaŋ kut! yāk. ³⁴Niningān tāga nāmo api kune. Butewaki ārowani pāhap udewani nana terak ahāŋjirān kakta nāmo nekaŋ yāk.

Joseptā iniken mebāri yāwetkuk

45 ^{1j}Norietā ude yāŋirā Joseptā piā āmaniye itkuŋo u yabāŋpāŋ iŋamiken koret yāŋ nadāŋpāŋ ŋode yāŋkuk; In kuduŋtagān āpāmaŋ kut! yāk. Ude yāŋjirān āpāmaŋ kuŋjirā Joseptā noriye mebāri ni yāŋahāŋpāŋ yāwetkuk. ²Ude tāŋpāŋ konām mabiŋ kot tāŋjirān piā āmaniye yāman itkuŋo u nadāŋpāŋ Ferotā yotken biŋam man tewān kuŋkuŋ. ³Tāŋkaŋ Joseptā noriye ŋode yāwetkuk; Nāk notjinpak Josep! Nana itak? Ude yāwerān nadāŋpāŋ norietā bumta umuntaŋpāŋ kowata man nāmo iwetkuŋ.

⁴Umuntaŋ irirā Joseptā noriye yāwetkuk; In tuān ŋogān ābut yāk. Yāwet-pewān dubiniken ābāŋjirā ŋode yāwetkuk; Nāk māden nanikjin Josep yāk. Intā gwāki yāpmākta Isip komeken nepmaŋpā āburo u nāk ŋo! yāk. ⁵Nadāwātāk tāneŋo. In moneŋ yāpmāŋpāŋ kome ŋoken naniŋ kireŋkuŋo unita injinta kokwawak nāmo nadāneŋ. Āmawebetā kumneŋ yāŋpāŋ Anututā ini nadāŋpāŋ nepmaŋpān ābut yāk. ⁶Apiŋo nakta jop irit ahāŋjirān obaŋ yarā tāretak. Piā kodakiken yānat tāktāk kadāni nāmo kerāp tāyak. Unitā jop it yāpmāŋ āronayāŋ tākamāŋ u obaŋ 5 ude āneŋi it yāpmāŋ api āroneŋ yāk. ⁷In ba ābotjiye paotneŋ yāŋpāŋ Anututā intājukun nepmaŋpān ābut yāk. Anututā nākā tāŋkentāŋ tamikta ude tāŋkuko uwā ini pārik kubā tāŋkuk yāk. ⁸U nadākaŋ? Intā nāmo

^j 45:1 Apos 7:13

nepmanpā äbut. Nāmo, Anututā ini-tägän nepmanpän äburo unita Fero nadāj iminjirän Ferotä iniken yot watä ba Isip täño watä äma ärowani iretta nepmanpuk yäk.

⁹* Ude yānpāj yānkuk; Eruk, inä bārāneņ kuņkaņ nana manbiņam ñode kaņ iwerut; Nanaka Joseptä gäka man ñode yānkuk; Anututä Isip kome pähap unita äma ärowani nepmanpuk. Unita kadäni kārōņi nāmo iren. Bārāneņ näkken kaņ äbi yāñ iwerut. ¹⁰Äbikaņ Gosen komeken tuän ugän api tepmanpet. Äbayāj täno u gākñagän nāmo. Nanakaye, äbekaye, oraņkaye, yawakaye it tamikaņ u kudup yāmagurikaņ kaņ äbut yāñ iwerut. ¹¹Nadākaņ? Nakta jop irit uwä pen it yāpmāj kuņjirän obaņ 5 ude api tärewek. Unita in uken irirä näkä tabāj täwarira gäk ba äbotkaye yawakaye nakta nāmo api kumneņ.

¹²Näkño mebäri apiño nadākaņ. Dapunjintä nabānjirä näkñaken monāna Benjamin imaka, udegän nabätak yäk. ¹³Näk Isip komeken piä ärowani tänpāj itat unitäño manbiņam bok, imaka imaka yabānpāj-nadäk täkaņ unitäño manbiņam nana kaņ iwerut! Ude tänpāj bārāneņ kaņ imagut yāpmāj äbut. ¹⁴Ude yāwetpāj monānikät kowat bäyaņ imän tänpāj korän kotkumän. ¹⁵Konām korit-korit päñku noriye ätuwä bäyaņ yāmiņpāj bumumiken yeņpāj konām kot yebatkuk.

¹⁶Ude täñ irirä äma kubätä Ferotä yotken kuņpāj Ferokät ämaniye manbiņam ñode yāwetkuk; Josep noriye äbākaņ yäk. Yāwerirän bānep täga nadāñkuņ. ¹⁷⁻¹⁸Ude tänpājä Ferotä Josep iwetkuk; Notkaye ñode yāwet yäk. In doņki terak tuņum ketemjin peņpāj Kenan komejinken äyāñutpeņ kuņpāj nanjin ba webe nanakjiye yāmagurākaņ näkken kaņ äbut! Tänpākaņ kome täga taniņ kirewapāj Isip komeken ketem ahāj bumbum pätak ño naņpāj kaņ irut yäk. ¹⁹Ferotä ude yānpāj ñode yäkgän tänkuk; ñode yāwet yäk. In webejiye nanakjiyeta nadānpāj Isip komeken nanik karis tomtä wädāwani ätu kaņ yāpmāj kut. Täñkaņ nanjin bok kaņ imagurut! yäk. ²⁰Ude täñkaņ imaka tuņum yot gānaņ nanik unita nadāwätäk täneņtäwä. Isip komeken tuņum udewanigän tägatäga itkaņ u api tamine yäk.

²¹Ferotä man iwetkuko u Joseptä noriye yāwetpāj karis tomtä wädāwani ätu ba ketem kädet miņin nakta yāmiņkuk. ²²Täñkaņ noriye ätuta tek kubäkubä daiņ yāmiņkuk. Ude tänpājä Benjaminta tek säkgämän 5 ude imiņpāj uterak moneņ taņi siliwa moneņ 300 ude imiņkuk. ²³Täñkaņ nanitawä doņki 10 terak Isip kome täño tuņum gäripi nikek ätu peņkuk. Tänpāj äneņi doņki webeni 10 uterak ketem ätu nanita biņam naņtäñ Isip komeken äbekta peņpāj peņ yāwet-pewän kuņkuņ. ²⁴Peņ yāwet-pewän kunayāj tänjirä ñode yāwetkuk; In kuņtängän kädet miņin yāñawät-awät nāmo täneņ yäk.

^k 45:9-11 Apos 7:14

²⁵Ude yāwet-pewān Isip kome peṅpeṅ kumaṅ pāṅku Kenan komeken nani Jekop ahāṅ imiṅkuṅ. ²⁶Ahāṅ imiṅpāṅ manbiṅam ṅode iwetkuṅ; Nanaka Josep itak! yāk. Unitā Isip kome pāhap unitāṅo āma ārowani itak. Ude yāṅirā Jekoptā man iwetkuṅo u nadāṅpāṅ kikuṅputpāṅ nadāwān bureni nāmo tāṅpāpāṅ jop yabāṅ itkuk. ²⁷Nadāwān bureni nāmo tāṅpākaṅ Joseptā man yāwetkuko udegān iwet moreṅkuṅ. Tāṅpāṅ karis tomtā wādāwani Joseptā nanita biṅam pewān kuṅkuṅo u yabāṅpāṅ bāneptā oretoret nadāṅkuk. ²⁸Ude tāṅpāṅ yāṅkuk; Tāga. Nanakna Josep itak unita nāk nāmo kaṅkaṅ kumbero udeta eruk pāṅku kaṅ kāwa! yāk.

Jekop Kenan kome peṅpeṅ Isip komeken kuṅkuṅ

46 ¹Ude yāṅpāṅ Jekoptā imaka imaka kuduṅtagān kobet tāṅpāṅ pāṅku Beseba komeken ahāṅpāṅ nani Aisak tāṅo Anutu iniṅ oretta tom kubā utpāṅ ijiṅ imiṅkuk. ²Ude tāṅirān Anututā dāpmonken ṅode iwetkuk; Jekop! Jekop! Yāwānā Jekoptā yāṅkuk; Nāk ṅo yāk. ³Yāwānā yāṅkuk; Nāk nanka Aisak tāṅo Anututā nadāṅ gamitat unita Isip komeken kukta umuntāweno. Uken uyaku gepmaṅpa nanak weṅbāyak tāṅiri ābotkaye taṅi api ahāṅ yāpmāṅ kuneṅ. ⁴Nāk gākkāt bok Isip komeken api kude yāk. Tāṅpākaṅ ittāṅgān uken nanikpāṅ āneṅi api gāmaguret. Tāṅkaṅ nanaka Joseptā watā it gamiṅ yāṅpāṅ kuṅirān api kumben yāk.

⁵Anututā ude iwerānkaṅ Jekoptā Beseba kome pena yāṅ yāṅirān nanakiyetā nani ba webeniye nanak kudup karis tomtā wādāwani Ferotā pewān ābuṅo uterak yepmaṅpā āronkuṅ. ⁶⁻⁷¹ Kenan komeken itkaṅ tuṅum pāke yāpuṅo ukāt yawakiye kudup bok yāmagut yāpmāṅ kuṅkā Isip komeken ahāṅkuṅ. Jekoptā āperiye nanakiye ābekiye oraniye u kudup Isip komeken yāmagut yāpmāṅ kuṅkuk.

Jekop nanakiye oraniye wāpi tawaṅ

⁸Ṭowā Jekop nanakiye oraniye Isip komeken kuṅkuṅo unitāṅo wāpi tawaṅ. Tāṅkaṅ webeni kubā wāpi Leatā nanakiye ṅode bāyaṅ imiṅkuk; Nanaki tuāni Ruben. ⁹Ruben nanakiye Hanok, Palu, Hesron, Kami. ¹⁰Tāṅ nanaki kubā wāpi Simeon. Unitāṅo nanakiye ṅode; Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Soha, Saul. (Saul uwā, Simeon webeni Kenan komeken nanik yāpuko unitā bāyaṅkuk.) ¹¹Tāṅ nanaki kubāwā wāpi Livai. Unitāṅo nanakiye ṅode; Geson, Kohat, Merari. ¹²Tāṅ nanaki kubāwā wāpi Juda. Unitāṅo nanakiye ṅode; Era, Onan, Sela, Peres, Sera. (Era kenta Onan u Kenan komeken kumbumān). Peres uwā nanakiyat Hesron, Hamul. ¹³Tāṅ nanaki kubāwā wāpi Isaka. Isaka tāṅo nanakiye ṅode; Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴Tāṅ nanaki kubāwā wāpi Sebulun, unitāṅo nanakiye ṅode;

¹ 46:6 Apos 7:15

Seret, Elon, Jalel. ¹⁵Nanakiye u Leatä Mesopotemia komeken Jekopta bāyaŋ imiŋkuk. Äperi kubä wäpi Daina kome ugän ahäŋkuk. Äperi nanakiye ba oraniye kuduptagän 33 ude. Uwä Leatä bāyawani.

¹⁶Eruk, Jekop webeni kubä wäpi Silpatä nanakiye bāyaŋkuko uwä ŋode; Kubäwä Gat. Gat nanakiye Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, Areli. ¹⁷Täŋ nanaki kubä Ase. Unitäŋo nanakiye ŋode; Imna, Isva, Isvi, Beria. Äperi kubägän wäpi Sera. Beriawä nanakiyat Hebe kenta Malkiel. ¹⁸Nanakiye oraniye uwä Silpatä tawaŋken ahäŋkuŋ. Silpa uwä Lea täŋo watä piä webe, nani Labantä imiŋkuko u. Nanakiye oraniye 16 ude ahäŋkuŋ.

¹⁹Täŋpäkaŋ Jekop webeni Reseltä nanakiyat Josep kenta Benjamin bāyaŋkuk. ^{20^m} Joseptä Isip komeken webeni wäpi Asenat yäpmäŋirän nanakiyat Manase kenta Efraim bāyaŋkuk. Webeni uwä Potifera, Heliopilis kome täŋo bämop äma, unitäŋo äperi.

²¹Täŋ Benjamin täŋo nanakiye ŋode; Bela, Beke, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, At. ²²Jekop webeni Reseltä nanak ude bāyaŋ imiŋkuk. Nanakiye, oraniye 14 ude Reseltä tawaŋken nanik.

²³Täŋpäkaŋ Jekop webeni kubä wäpi Bilhatä nanakiye ŋode bāyaŋkuk; Kubäwä Dan. Dan nanaki kubägän wäpi Husim. ²⁴Täŋ nanaki kubä Naptali. Unitäŋo nanakiye ŋode; Jasel, Guni, Jese, Silem. ²⁵Nanakiye oraniye 7 u Bilhatä tawaŋken nanik Jekopta biŋam bāyawani. Bilha uwä Resel täŋo watä piä webe, nani Labantä imiŋkuko u. ²⁶Eruk ämawebe Jekoptä äbotken ahäwani Isip komeken kuŋkuŋo u kuduptagän 66 ude. (Nanakiye täŋo webeniye u nämo daniŋkaŋ 66 ude ahäŋkuŋ.) ^{27ⁿ} Joseptä Isip komeken irirän nanak yarä ahäŋkumäno u bok daniŋpäŋ Jekop äboriye Isip komeken itkuŋo u 70 ude itkuŋ.

Jekop Isip komeken päŋku ahäŋkuk

²⁸⁻²⁹Täŋpäŋ Jekoptä Gosen komeken kwa yäŋpäŋ nanaki Juda intäjukun Josepken iwet-pewän kuŋkuk. Päŋku Josep iweränkaŋ karis hostä wädäwani kubä tuŋum täŋpäŋ uterak nani imagutta Gosen komeken kuŋkuk. Josep päŋku nani Jekop kaŋ-ahäŋpäŋ bāyaŋ imiŋpäŋ kadäni käroŋi kot ibat itkuk. ³⁰Konäm kot ibattäyon Jekoptä nanaki Josep iwetkuk; Eruk, iŋamka dapun gabäŋpäŋ itan yäŋ nadätat unita kumäkta pidäm täyat yäk.

³¹Ude iwerirän Joseptä noriyekät nani pähap ŋode yäwetkuk; Näk päŋku Fero man ŋode iwerayäŋ; Notnaye ba nana täŋo äboriye Kenan komeken iranitä näkken äbäkaŋ. ³²Äbot uwä sipsipta watäni itkaŋ bulimakau piä bok täk täkaŋ. Yawakiye, tuŋumi kuduptagän yäpmäŋ äbuŋ. Näk Fero man ude iwerayäŋ yäk. ³³⁻³⁴Unita nadäwut! Ferotä yäŋ-

^m 46:20 Stt 41:50-52 ⁿ 46:27 Apos 7:14

tāmagut pānku tepmaṅpān In ima piā tāk tākaṅ? yān tāwet yabānirān ṅode kaṅ iwerut; Watā piā āmakaye nin nanak tāpuriken sipsip yawakta watāni itkumāṅonitā it yāpmān ābākamān, oraniyetā tānpani udegān. In man ude iwerāwā Ferotā nadāwān tarāki tānirān kome gāgāni kubā wāpi Gosen uken api tepmaṅpek. Isip naniktā piā ude tānpanita tarāki nadāk tākaṅ unita yāk.

Jekoptā Fero ahān imiṅkuk

47 ¹Eruk Joseptā man ude yāwet paotpānā Feroken kuṅpān iwetkuk; Nana, notnaye, yawak ba tuṅumi u kudup yāpmānpan Kenan komeni peṅpeṅ ābuṅo Gosen komeken itkaṅ yāk. ²Ude iwetkaṅ noriye 5 udepān Fero iṅamiken yepmaṅkuk. ³Yepmaṅirān Ferotā Josep noriye ṅode yāwet yabānṅkuk; E! In ima piā tāk tākaṅ? Ude yāwerānā yānkuṅ; Watā piā āmakaye nin yawak sipsip watāni it tākamān, oraniyetā tānpani udegān yāk. ⁴Nin kome ṅoken itpān-nadākta ābumān. Kenan komeninken nakta jop irit pāhap ahānṅkuko unita yawakninta ketem kubā nāmo itkuṅ. Unita gākā nadān nimiṅiri Gosen komeken api itne yāk.

⁵⁻⁶Ude yāwānā Ferotā Josep iwetkuk; Nankakāt notkaye gākken tāga ābuṅ yāk. Nadātan? Isip kome pāhap ṅo gāk ketka terak itak. Unita nankakāt notkaye Gosen kome tāgaken yepmaṅpipān itkot. Uken itkaṅ ābotkaye ukāt nanik kubā āma nadāk-nadāk ikek u tānṅpāwā yepmaṅpipān nākṅo yawaknayeta watāni kaṅ irān yāk.

⁷Ferotā ude yāwerānkaṅ Joseptā nani imagut yāpmān Feroken kuṅkuk. Pānku ahān imiṅpān Jekoptā Fero kon man iwetkuk. ⁸Kon man iwerānā Ferotā iwet yabānṅkuk; Gākṅo obaṅ jide? ⁹Yāwānā Jekoptā iwetkuk; Kome terak ittān kuṅatkuro uwā obaṅ 130 ude tāreṅkuk. Kadāni kerāpi u komi butewaki nikek itkut. Upānkaṅ nanaye oranayetā kome terak itpān-nadāk kadāni kāroṅi tānkuṅo udegān nāmo kaṅ-ahātāt. ¹⁰Ude yānṅpān kon man iwetpeṅ kuṅkuk.

¹¹Tānṅpākaṅ Ferotā man yānṅkuko ude Joseptā noriyekāt nanita Isip kome kukṅi inita biṅam yāniṅ kireṅkuk. Kome u tāgagāmān, Rameses yotpārare kāda yepmaṅpān itkuṅ. ¹²Josep ude tānṅpān nani ba noriye ba noriye tāṅo webeniye nanakiye yawakiyeta ketem yāmiṅkuk. Uwā nanakiye jide itkuṅo u terak ketem yāmiṅkuk.

Joseptā Isip kome watāni itkuk

¹³Tānṅpākaṅ komeni komeni nakta jop irit ahāntān kuṅtāyon Isip kome ba Kenan kome māhemi bok, nakta bumta yeṅkuṅ. ¹⁴Ude ahānirān āmawebe u naniktā ābā ketem gwākita moneṅ peṅkuṅ. Peṅirā Joseptā moneṅ u kudup yāpmānpan Ferotā yotken kubākengān peṅkuk. ¹⁵U punin terak, eruk Isip ba Kenan komeken moneṅ paotkuk. Moneṅ paorirān kome māhemtā ābānṅpān Josep iwetkuṅ; Gāk ketem jop nimi.

Ketem nämo nimirpän nibän äwaräkuk tänjiri dapunkaken kumnayän. Nintäño monej kudup paotkuko ubayän yäk.

¹⁶Ude yäwäwä Joseptä yäwetkuk; Monejjin paoräwä yawakjiye kañ yäpmän äbut! Yäpmän äbänjirä unita kowata ketem api tamet yäk.

¹⁷Ude yänjirän yawakiye ketem gwäkita yäpmän äbuñ. Hos, sipsip, meme, bulimakau, doñki kuduhtagän yäpmän äbänjirä kowata Joseptä ketem yäminkuk. Ude täñ yäpmän kuñtäko obañ u täreñkuk. ¹⁸Obañ u täreñjirän obañ äneji kubä keräp tänjirän Josepken äbänpän iwetkuñ; Ärowaninin, imata jop man gäwetne? Nin täño monej kudup paotkuñ, ba tom imaka, u gäka biñamgän täñ moreñkuñ. Unita ninin ba komenin ugänpän täga ganiñ kirene. ¹⁹Tänkañ iñamkaken imata ninin ba komenin bok jop paotneñ? Ude nämo! Gäk nin ba komenin suwañpän ketem nimikañ komenin Ferotä inita biñam tänjirän nininä Ferota watä piä kañ täñ imina. Kumänpän paoritna kometä jop päreko ujeta ketem yeri nimirjiri yeri piñpän nañpän nämo api kumne.

²⁰Ude iweräkañ Joseptä Isip kome kudup Ferota biñam suwañkuk. Ketem kubä nämo irirän unita ämawebe Isip komeken nanik kuduhtagän ini kome kome ketem gwäkita Ferota biñam iniñ kireñkuñ. ²¹Ude tänjirä Joseptä Isip kome kukñi kukñi umude unude äma itkuño u kuduhtagän Ferota watä piä täkta biñam yämagutkuk. ²²Kome päke u suwañkañ bämop äma täño kome ugänpän nämo suwañkuk. Ferotä bämop äma piäni gwäkita ketem yämik täñkuko unita komeki nämo yäpuk.

²³Ude täñpän Joseptä ämawebe ñode yäwetkuk; Näk apiño injin ba komejin suwawapän Ferota biñam täkañ unita ketem yeri ño yäpmän päñku piwut! yäk ²⁴Ketem piwäpän bureni ahänjirä äbot 5 ude kañ pewut. Eruk, ketem äbot 4 uwä in ba webejiye nanakjiyetä nakta ba yerita peñkañ äbot kubäwä Ferota biñam kañ pewut yäk. ²⁵Ude yäweränä ämawebetä iwetkuñ; Gäkä täñkentän nimirjiri nämo kumbumäño unita nibäwi tagawäpän Fero täño watä piä kañ täna yäk.

²⁶Ude täñpän Joseptä Isip kometa kädet ñode pewän ahänjkuko pen itak; Ketem piäken nanik äbot 5 ude peñkañ äbot 4 piä mäheki inita biñam. Täñ äbot kubäwä Ferota biñam. Täñpäkañ bämop äma täño komewä Ferotä nämo suwañkuk.

Jekop täño kumäk-kumäk kadäni keräp täñkuk

²⁷Isrel ämatä Gosen kome mähem ude täñpän irirä äperiye nanakiye mäyap ahänkuño udegän tuñum ahän bumbum täñkuñ. ²⁸Täñpäkañ Jekop Gosen komeken obañ 17 it yäpmän äronjirän iniken obañ 147 täreñkuk. ²⁹° Eruk, kumäk-kumäk kadänini keräp tänjirän nanaki Josep

° 47:29-30 Stt 49:29-32, 50:6

yäj-imagutpäñ ñode iwetkuk; Näka gäripi nadäñpäñä orañ namipäñ ketka gäyeknaken penkañ gupna Isip komeken nämo api äneñpet yäj yänkehäromtä. ³⁰ Isip nanik nämagut päñku nanaye oranaye äneñpanikengän kañ nepmañ yäk. Yäwänä Joseptä iwetkuk; Yäyan ude api täñpet yäk. ³¹ Yäyan ude api täñpet yäj iwerirän Jekoptä yänkuk; Man yäyan u bureni yänkehäromtä! yäk. Ude iweränä Joseptä yänkehäromtak man iwetkuk. Iwerän täreñirän ähottaba injtkañ gwäjñ äpmonkañ Anutu iniñ oretuk.

Jekoptä Josep nanakiyat kon man yäwetkuk

48 ¹ It yäpmäj ärontängän Josep manbiñam ñode iwetkuñ; Nanka käyäm täyak yäk. Ude iwerirä Joseptä nanakiyat Manase Efraim yämagurän yäpmäj oranitä yotken kuñkuñ. ² Päñku ahänirä äma kubätä Jekop iwetkuk; Nanaka äbätak yäk. Ude iwerirän nadäj moreñ aku itkuk. ³ Täñpäñ Josep iwetkuk; Nadätan? Anutu Kehäromi Mähemitä Lus yotpärare Kenan komeken bian ahäj namipäñ ñode näwetkuk; ⁴ Näkä nadäj gamiñira äpetkaye nanakaye, äbekaye, orañkaye mäyap ahäj bumbum api täneñ. Täñpäkañ gäk äma mäyap täño nani pähap täñiri äbotkayeta kome ño yämiñira inita biñam yäpmäñpäñ kome ño mähemi api täneñ. Anututä ude näwetkuk. ⁵ Näk Isip komeken nämo äbäñira nanakayat Isip komeken ahänkumäno uwä näka biñam! yäk. Efraim, Manase uwä nanaknayat Ruben kenta Simeontä it namikamän ude itdeñtä yäwani yäk. ⁶ Täñ äpetkaye nanakaye mäden ahänayäj täño unitä gäkñata biñam kañ täñput yäk. Mäden ahänayäj täño uwä tuäni monäni yarä u wäpi terak kome mähemi api täneñ. ⁷ Näk Mesopotemia komeken naniktä äbäñira Efrata yotpärare keräp täñirän Kenan komekengän webena Reseltä kädet miñin kumbuk. Kumäñirän butewaki nadäñpäñ äneñkut. (Apiñowä Efrata yotpärare u wäpi Betlehem yäj iwet täkañ).

⁸ Eruk Jekoptä Josep nanakiyat yabäñpäñ iwet yabäñkuk; Ai! Nanak ño netä täño? ⁹ Yäwänä Joseptä nani iwetkuk; Nanaknayat kome ño irira Anututä namikuko u yarä ñobayäj yäk. Yäwänä Jekoptä yänkuk; Yepmañpi dubinaken äbänkañ kon man yäwera yäk. ¹⁰ Jekop tägawani täñirän dapuri wañkuño unita oraniyat ket nämo yabäñpäñ-nadäñkuk. Ude täñkañ Joseptä nanakiyat orani dubiniken yepmañirän bäyañ yämiñpäñ bumumiken yeñkuk.

¹¹ Ude täñpäñ Josep ñode iwetkuk; Näk äneñi nämo api gabäwet yäj nadäñkuropäñ Anututä nadäñirän gäk nanakayatkät bok tabätat. ¹² Ude iwerirän Joseptä nanakiyat orani bakäniken nanik pudätpäñ yepmañpäñ irirän injami kome terak yäpäñ äpmonkuñ. ¹³ Ude täñpäñ Jekop kerä

kāpmāk kāda nanaki monāni Efraim teŋkuk. Tāŋpāŋ kerī bure kāda nanaki tuāni Manase teŋkuk. ¹⁴Joseptā ude yepmaŋirān Jekoptā kerī bure kāda tuāni Manase gwākiken penaŋipāŋ kerī kowat irepmirān kerī bure kāda monāni Efraim gwākiken peŋkuk. Peŋpāŋ kerī kāpmāk kāda Manase gwākiken peŋkuk. ¹⁵Ude tāŋpāŋ nanaki Josep kon man ŋode iwetkuk;

Nana Aisak ba orana Abraham, Anututā yabāŋ yāwarirān iŋamiken kuŋatkumān. Anutu unitāgān nāka watāni itkukotā itak. Unitā nanak yarā ŋo kon tāŋ yāmān.

¹⁶Tāŋkaŋ Aŋero, komi butewaki mebāri mebāri uken nanikpāŋ nāmagutkuko unitā nanak yarā ŋo kon tāŋ yāmiŋirān nākŋo wāpnatā yarā ŋoniterak pat yāpmāŋ kuyon, ba nana Aisak, orana Abraham unitāŋo wāpitā bok. Anututā nadāŋ yāmiŋirān nanak yarā ŋonitā nanak weŋbāyāk tāŋirān kome terak ahāŋ bumbum kaŋ tāŋput.

¹⁷Kon man ude yāŋ paorirān nanitā kerī bure kāda Efraim gwākiken peŋkuko unita Joseptā kawān nāmo tāgawāpāŋ nani kerī bure kāda yāpmāŋkaŋ Efraim gwākiken nanik Manase gwākiken pewayāŋ yāpuk.

¹⁸Ude tāŋpāŋ yāŋkuk; Nan! Ude nāmo. Nanak ŋonitā intājukun nanik unita ketka bure kāda ŋo tuā gwākiken pe! ¹⁹Yāwānā Jekoptā Josep tāŋo man utpāŋ yāŋkuk; Nāk nadāwa tārewākaŋ ude tāyat yāk. Manase u āma wāpi biŋam ikek itpāŋ kuŋarirān oraniye māyap api ahāneŋ. Upāŋkaŋ monānitā irepmitpāŋ nanakiye oraniye āma ābot pāhap tāŋpāŋ api itneŋ. ²⁰Ude yāŋpāŋ kepma ugān kon man āneŋi kubā ŋode yākgān tāŋkuk; Kāmi-kāmi Isrel āmawebetā āma kubā kon man iwerayāŋ nadāŋpāŋ ek wāpjek terak wohutpāŋ ŋode api yāneŋ; Anututā Efraim Manase tāŋkentāŋ yāmiŋkuko gāk udegān tāŋ gamiton! Jekoptā ude yāŋpāŋ monāni Efraim intājukun peŋpāŋ tuāni Manase māden teŋkuk.

²¹Jekoptā ude tāŋpāŋ nanaki Josep ŋode iwetkuk; Nadātan? Nāk kumbayāŋ tāyat upāŋkaŋ Anututā gākkāt itpāŋ kāmiwā tāmagut yāpmāŋ orajiyetā kome kujatken āneŋi api kwek yāk. ²²Tāŋpākaŋ Amo āmawebe ābot dāpmāŋpāŋ yāwat kireŋpāŋ kome wāpi Sekem yāyomāgatkuro u notkaye ātuta biŋam nāmo, gāka biŋam ganiŋ kiretat yāk.

Jekoptā nanakiye imaka kāmi ahāŋ yāmikta yāwetkuk

49 ¹Jekop nanakiye yāŋpābā kubākengān yepmaŋpāŋ imaka kāmi ahāŋ yāmayāŋ tāŋkuko u kudup ŋode yāwetkuk; ²Nanaknaye, in ket nadāwut! Nanjin nākā man tāwerayāŋ tāyat u yāpmāŋpāŋ nadāk-nadākjin-ken pekot. ³Eruk, nanakna tuāna Ruben, gabāŋpāŋ kehāromtak tāyat! Nāk gubaŋi itkaŋ intājukun gāk bāyaŋkut. Bāyawakaŋ

^r 48:20 Hib 11:21

ämawebetä nabänjirä näk äma bureni kehäromina nikek ahänkut. Gäkŋo kehäromikatä notkaye ätu yärepmit morek täyak. ⁴Upänkaŋ gäkŋo irit kuŋat-kuŋat uwä umetä wakiinik tokätpän päna täk täyak udeyani. Gäk näka nämö nadän namipän watä webena kubä yänikŋatpän dämpmon bok patkumäno unita näk mäyak nadänkut. Mebäri unita gäk notkaye täŋo intäjukun äma nämoinik api iren yäk. ⁵Jekoptä Ruben man ude iwet morenpän eruk nanakiyat Simeon kenta Livai ŋode yäwetkuk; Ek mebärijek kubägan. Ek ämik täŋo tuŋum yäpmän kuŋatpän ämik täk takamän. ⁶Unita näk ekkät itpän-nadäk penta täga nämö täne yäk. Ek äma dämpmäkta man yänpän-nadäk takamän unita. Ek kokwawak tänpän äma bäränjek dämpmäk takamän. Ba gäripita tom päriki jop-nadän dämpän tokät takamän yäk. Kädet wakiwaki udeyani täk takamän. ⁷Ek kokwawak wakiinik nadänpän tänpän kuŋat takamän unita injek terak bäräpi ŋode api kotaden; Näkä ek ba nanak pewän ahänayän täkaŋ u täwat kireŋpewa pänku Isrel äma äbot ätu gänän kubäkubä api ittän kunej. Äbot kubägan nämö api itneŋ yäk.

⁸Jekoptä man ude yäwetpän nanaki Juda ŋode iwetkuk; Juda, notkayetä wäpka biŋam yäpmän akuŋpän punin api penen yäk. Ba iwankayetä gutna yänkaŋ api täŋburut täneŋ. Täŋjirä gäkägän yepmänitpän ureŋ täŋpi kuk api tänpän. Gäk ude täŋjiri notkayetä api gwäjiŋ äpmon gamineŋ yäk. ⁹^s Gäk laion gubaŋi udeyani. Laion u kepma tom dämpän näntän kuŋattängän kome bimpänjirän äneŋi äyänutpen dämpmon patpat bägupken kuŋkaŋ parirän tom kubätä äbä täga nämö täŋikŋareko udegän ämawebe kudup gäka api umuntak täneŋ. ¹⁰Juda, gäkŋo äbotken nanik äma yabän yäwat piä takta api ahän yäpmän kunej. Bureni, oraŋkaye ahänayän täkaŋ unitä intäjukun äma ude itkaŋ yabän yäwat piä täŋjirä äma äbot komeni komenitä äbä gwäjiŋ äpmon yämiŋpän tuŋum api buŋät yämik täneŋ. ¹¹Juda uwä wäpi biŋam ikek it täyak. Unitäŋo wain piäni taŋi pähap unita doŋkinatä bureni näneŋ yän yänpän nadäwätäk nämö täŋkaŋ wain päya terakgän topmäk täyak. Ba äma jopitä tek umepän ärut täkaŋ ude nämö. Äma unitä moneŋ ikek unita wain umenigänpän tek ärut täyak. ¹²Umeta iwäwä wain umenigänpän näntäyon dapuri gämänek täyak. Ba bulimakau nonoŋi takätpän nak täyak unita meni kujat kuräki pakiinik täk täkaŋ. Bureni! Juda uwä jäwäri nämö, äma ini pärik kubä api irek.

¹³Eruk, Jekoptä Judata man ude yänpän nanaki Sebulun ŋode iwetkuk; Sebulun, gäk gwägu taŋi gägäniken api iren yäk. Kome irayän täyan u säkgämän, gäpe taŋi taŋitä äbä täga itneŋ yäk. Gwägu pomi terak gäkä irayän täyanken unitä pänku Saidon kome unitäŋo kome mäheŋi ude api iren yäk. ¹⁴Ude yänpän nanaki Isaka ŋode iwetkuk; Isaka, gäkäwä doŋki

^s 49:9 Nam 24:9; Rev 5:5

kehāromi kubā. Tuŋum bārāpi bārāpi mādeka terak peŋirā kādet kuŋatta bitnāŋpāŋ jop uken maŋit itan yāk. ¹⁵Upāŋkaŋ komeka ba irit bāgup tāga kubā kaŋpāŋ piā tāga tāŋpen. Āma tāŋo watā piā āma ude api tāk tāŋpen yāŋ iwetkuk.

¹⁶Jekoptā Isaka man ude iwetpāŋ nanaki Dan ŋode iwetkuk; Dan, gāhāwā intājukun āmatā itkaŋ āmawebe ābotkaye api yabāŋ yāwaren, notkayetā iniken āboriye yabāŋ yāwat tākaŋ ude yāk. ¹⁷Nanakna, ude irayāŋ tāyan upāŋkaŋ gāk gāmok komi kubā, kādet jāmjam pārani ude api iren. Gāmok jājam irirā hos kubātā ābānā māmekiken iŋpewān hostā kikŋutpāŋ āma uterak maŋirani u api kwarut maŋpān kunēŋ. Gāk udewani yāk.

¹⁸Jekoptā man ude yāŋ moreŋpāŋ ŋode yāŋkuk; Yawe, gākŋo tāŋkentāk piā kehāromi nitek ahāwayāŋ tāko unita itsāmāŋtat! yāk. ¹⁹Eruk ude yāŋpāŋ nanaki Gat ŋode iwetkuk; Kadāni ātuken kubo āma ātutā gāk ba ābotkayekāt āmik api pewā ahāk tāneŋ yāk. Upāŋkaŋ in kehārom taŋpāŋ api yāwat kirek tāneŋ yāk.

²⁰Ude yāŋpāŋ yāŋkuk; Nanakna Ase, gāhāwā kome tāgaken itkaŋ piā tāŋpayāŋ tāyan u ketem tāgatāga ahāŋ bumbum api tāneŋ yāk. Ketem ahānayāŋ tākaŋ uwā sākgāmān, āma wāpi nitek tā yabāŋgārip tāŋpāŋ api nak tāneŋ yāk.

²¹Ude yāŋpāŋ nanaki Naptali iwetkuk; Gāk meme āgwāri bumik. Uwā iniken gāripi terak kuŋatkaŋ nanak sākgāmān bāyak tākaŋ udewani yāk.

²²Jekop ude yāŋpāŋ eruk nanaki Josep ŋode iwetkuk; Josep, gāk wain pāya tāga muji pi bumta pewā wādāk tākaŋ udewani yāk. Pāya uwā ume gāgāniken itkaŋ kubirigān āroŋirān momitā bumta iriŋ wādāk tāyak. ²³Gāk ittāŋ kuŋariri āma komi gāka kokwawak nadāŋpāŋ gabāŋ ahāŋpāŋ āpatā gamneŋ yāk. ²⁴Tāŋirā gākā ehutpāŋ āpa gwājiŋpāŋ pāra nāmo api yamben yāk. Ketka kuŋat kehāromi tāŋpayāŋ tāko uwā nanka Jekop tāŋo Anutu kehāromi māhemi, unitā tāŋkentāŋ gamiŋirān kehāromi nitek api iren yāk. Anutu uwā Isrel tāŋo Watā Pāhap ba Isrel tāŋo Mobā Kuŋat, unitāŋo kehāromitā api tāŋkentāŋ gamek yāk. ²⁵Bureni, nanka tāŋo Anutu unitāgān tāŋkentāŋ gamik tāyak. Anutu kehāromi māhemi uwā iron mebāri mebāri ŋode pewān ahāŋ gamik tākaŋ; Iwān punin nanik ba ume kome gānaŋ nanik, ba nanakaye māyap, ba yawakaye imaka māyap. Iron ude pewān ahāŋ gamik tākaŋ. ²⁶Nanka nākŋo kon man terak iron ahāŋ gamayāŋ tāyak uwā buŋāt yāpmāŋ ārok tāyon pom biani biani u kaŋ yārepmirān. Ba iron u imaka sākgāmān oranayetā bian yāpuŋo u imaka, kaŋ yārepmirān yāk. Tāŋpāŋ Josep, gāk yāpmāŋ daniŋpāŋ notkaye yārepmiŋpāŋ wāpka biŋam ikek itan unita iron pāhap yāyat ŋo gāka terak kaŋ āroŋ morewut yāk.

²⁷Jekoptā Josep man ude iwetpāŋ nanaki Benjamin ŋode iwetkuk; Gāk aŋ komi tom dāpmāŋpāŋ nāŋpani kubā udewani yāk. Tamimaŋā tom ātu

däpmanjpanj pengän kudup nak täyak. Tänpänj bipäda ätu däpmanjpanj naŋkaŋ ätu däkumta pek täyak.

²⁸Eruk, Jekop täño nanakiye uwä ini äbot-äbot ittänj kuŋkuŋo u Isrel kome täño äma äbot 12 udetä itkuŋ. Jekop nanakiye 12 u kubäkubä täño mebariniye yabänjpanj-nadäk tänpänj uterakgän kon man yäwetkuko u äbä täretak ŋo.

Jekop kumbänjpanj äneŋkuŋo unitäño manbijam

²⁹⁻³⁰^t Jekop nanakiye man ude yäwet paotpanjä ini kumäkta manbijam ŋode yäwetkuk; Näk kumbani notnayetä itkaŋken u kukta keräp täyak yänj nadätat. Näk kumänjira kome nanaye oranaye äneŋkuŋken kaŋ äneŋput yäk. Kome u Kenan komeken, kome täpuri wäpi Makpela, Mamre kome edap abani käda uken itak yäk. U äma Hit nanik wäpi Efron unitäño piä tobät gägäniken itak, kome orana Abrahamtä ini ba äboriye änenenja suwaŋkuko u yäk. ³¹^u Kome uken äbekna orana Abraham yanäpi äneŋkuŋ. Tänpänj meŋna nana Aisak yanäpi pähap u imaka ugän äneŋkuŋ. Webena Lea imaka u äneŋkut yäk. ³²Kome ba awaŋ uwä Abrahamtä Hit nanik täŋopänj suwaŋkuk. Näk u kaŋ äneŋput. ³³^v Eruk Jekop nanakiye man ude yäwet morenpanj patpanjä eruk kuroŋi mugwäjipänj waki kumbuk.

50 ¹Eruk nani kumbuko parirän Josep nani bäyaŋ iminpanj konäm butewaki tänpänj inamiken injuk. ²Ude tänpänj itkaŋ eruk mäden Josep nani täño komegup bäränj nämo paraŋpanj kehäromigän pen irekta yänjpanj Isip täño äma nadäwani ätu ŋode yäwetkuk; In imaka käbänj säkgämän nikek u yäpmänj päbä nana gupi terak ŋo kaŋ ärut imut yäk. ³Ude yäweränä äma u Isip äma ätutä kumänjirä täk täŋkuŋo u Jekoptä kumbänä udegän gupiken ärut imik täŋ yäpmänj kuŋ irirä kepma 40 ude tärenjuk. Eruk ude täŋ morenpanj Isip nanik ämawebe Jekopta konäm butewaki täŋ yäpmänj kuŋirä kepma 70 ude tärenjuk.

⁴Konäm butewaki täŋ yäpmänj kwä tärenjirän Joseptä Fero täño watä piä ämaniye ŋode yäwetkuk; In näka gäripi nadäkaŋ u tänpäwä man yäyat ŋo yäpmänj päŋku Fero ŋode iwerut; ⁵^w Nana täño kumäk-kumäki kadäni keräp taŋjirän man kehäromi kubä ŋode näweränpanj yänjkehärom taŋkut; Näkä kumbawä Kenan komeken kome muni kubä näkŋa kumänjira änenenja suwaŋkutken ukengän kaŋ äneŋ yäk. Nana ude näwetkuko unita Fero gäk nepmaŋpi päŋku nana kome uken äneŋkaŋ äneŋi äyänjutpeŋ ŋo api äbet yäk.

⁶Ude yänjirän Ferotä nadänjpanj kowata man Josepken ŋode tewän kuŋkuk; Gäk päŋku nankatä man gäwerirän yänjkehärom taŋkuno udegän täŋkaŋ äneŋi kaŋ äbi yäk. ⁷Ude iwerirän Josep päŋku nani

^t 49:30 Stt 23:3-20 ^u 49:31 Stt 25:9-10, 35:29 ^v 49:33 Apos 7:15 ^w 50:5 Stt 47:29-31

Kenan kome uken āneŋkuk. Jekop ānehta kuŋkuŋo u Fero tāŋo āma wāpi nīkek ba āma ekāni ekāni ba Isip kome tāŋo intājukun āma kuduŋtagān Josepkāt bok kuŋkuŋ. ⁸Josep webeni nanakiye ba noriye kuduŋtagān ba Jekop tāŋo āboriye kuduŋtagān kuŋkuŋ. Ironi tāpuri tāpuri ukāt sipsip, bulimakau unitāgān Gosen kome uken itkuŋ. ⁹Tāŋā āma ātu karis hostā wādāwani uterak ba hos terak Josepkāt penta kuŋkuŋ. Āma ābot kuŋkuŋo u kubāgān nāmo. Āmawebe bumta akuŋ kireŋkaŋ Jekop ānehta kuŋkuŋ.

¹⁰Eruk kuŋtāngān Atat kome wit gupi tātuwani bāgupken Jodan ume ani kukŋi udude uken ahāŋkuŋ. Eruk uken ahāŋpāŋā konām butewaki pāhap tāŋkuŋ. Ude tāŋpāŋ itkaŋ Josep u tāŋbute-bute tāŋpāŋ konām butewaki tāŋ yāpmāŋ kuŋirān kepma 7 ude tāreŋkuk. ¹¹Konām butewaki tāŋ irirā Kenan āmawebetā yabāŋpāŋ man ŋode yāŋkuŋ; U yabāwut! Isip naniktā konām butewaki taŋi pāhap, kadāni karoŋi tāŋ yāpmāŋ ābākaŋ yāk. Ude yāŋkuŋo unita kome u wāpi Abel-Misraim yāŋ yāk tākaŋ. Wāpi u mebāri Isip nanik tāŋo butewaki pāhap.

¹²⁻¹³^x Jekop nanakiye ude tāŋkuŋo uwā nani tāŋo man buramiŋpāŋ Kenan kome uken āneŋkuŋ. Kome nani āneŋkuŋken u wāpi Makpela, Mamre kome dubiniken, kome Abrahamtā bian āma kubā Hit nanik wāpi Efron unita moneŋ imiŋpāŋ kome u inita yāpukken u. ¹⁴Tāŋpākaŋ Josep nani Jekop u āneŋpāŋ yejāmāŋpāŋ peŋkaŋ māden nanakiye, noriye, wanoriye, piā āmaniye bok kuŋkuŋo u kudup āneŋi āyāŋutpeŋ Isip komeken kuŋkuŋ.

Norietā Josepta umuntaŋkuŋ

¹⁵Eruk nani āneŋpeŋ ābā komeniken itkaŋ norietā yāŋkuŋ; Eruk apiŋo jide itkamāŋ? Josep ninta kokwawak pen nadāŋpāŋ yāwānāku imaka goret tāŋ imiŋkumāŋo unita kowata udegān tāŋ nimatek yāk. ¹⁶Ude yāŋpāŋ man ŋode pewā yāpmāŋ Josepken kuŋkuk; Kadāni nanka nāmo kumāŋkaŋ man ŋode niwetkuk; ¹⁷In goret tāŋkuŋ. Notjinpak Josepta waki tāŋ imiŋkuŋo unita Josepken pāŋku ŋode iwerut; Ninā waki tāŋ gamiŋkumāŋo unita kowata nāmo tāŋ nimen. Momi tāŋkumāŋo u peŋ nimisi yāk. Unita Josep, nin nanka tāŋo Anutu unitāŋo piā āmaniyetā ŋode gāwetkamāŋ; Nantā man ude niwetkuko unita butewaki nadāŋ nimiŋpāŋ mominin nāmo yāpmāŋ kuŋaren yāk. Yāŋirā Joseptā nadāŋpāŋ konām kotkuk.

¹⁸Josep ude tāŋirān noriye dubiniken ābāŋpāŋ iŋami yāpā āpmonŋpāŋ patkaŋ ŋode iwetkuŋ; Nin apiŋo gākŋo watā piā āma ude itkamāŋ yāk. ¹⁹Yāŋirā Joseptā yāwetkuk; In nāka umuntāneŋtawā yāk. Nāk Anutu tāŋo bāgup yāpmāŋpāŋ Anutu bumik tāga nāmo iret. ²⁰In bian

^x 50:13 Apos 7:16

nāk yāpāwakta man yānpān-nadāk tānkuŋo upānkaŋ Anututā waki u yāpmān āyānūtpān imaka tāga kubā ŋode pewān ahāŋkuk; Āmawebe māyaptā nakta jop itpān kumnaŋi upānkaŋ Anututā intāŋo waki yāpmān āyānūtpān nākā terak tāŋkentāk pāhap pewān ahāŋirān nākā in tāŋkentān tamitat ŋo. ²¹Unita in nadāwātāk tāneŋtawā. Nāk tāŋkentān tamiŋira in ba nanakjiye tāga api itneŋ yāk. Josep noriye man sākgāmān ude yāwettāyon noriye umun pāhap nadāŋkuŋo u paotkuk.

Josep kumbuko unitāŋo manbiŋam

²²Eruk Josep tāŋo kumāk-kumāki kadāni kerāp taŋirān Jekop tāŋo āboriye ukāt Isip kome it yāpmān kuŋirān obaŋ 110 tāreŋirān kumbuk. Unitāŋo manbiŋam ŋode; ²³Josep nāmo kumānkaŋ nanaki monāni wāpi Efraim unitāŋo nanakiye oraniye yabāŋkuk. Ba kodak irirān nanaki tuāni wāpi Manase unitā nanaki kubā wāpi Maki bāyaŋkuk. Eruk Maki unitāŋo nanakiye ahāŋirā Joseptā inita iwoyānpān watāni it yāmiŋkuk.

²⁴Eruk Joseptā kumbayān nadānkaŋ noriye yānpābā yepmaŋpān ŋode yāwetkuk; Eruk nāk kumbayān tāropānkaŋ Anututā ini inta watā api it tamek yāk. Tānpān in yān-tākŋat yāpmān kome ŋo kakātāŋpeŋ kome kubāken api tepmaŋpek. Kome u Anututā Abraham, Aisak kenta Jekopta bureni api tamet yān yāwetkukken u api yān-tākŋat pānku api tepmaŋpek yāk. ²⁵Man ude yānpān noriye ŋode yāwetkuk; In ŋode tāneŋta yāŋkehārom tawut. Anututā tāmagurirān Isip kome ŋo peŋpeŋ kunayān tānpānā nāk kumbayān tāro u nākŋo kujatna imaka, yāpmānkaŋ kaŋ kut yāk. Ude yāwerirān yāŋkehārom taŋkuŋ.

²⁶Tānpākaŋ Josep obaŋ 110 tāreŋirān Isip komeken kumbuk. Kumbānkaŋ Isip nanik tāŋo āma nadāwani ātutā komegup nāmo parawekta imaka kābāni tāga nitek gupi terak ārutkaŋ bokis gānaŋ peŋpān āneŋkuŋ.

† 50:25 Kis 13:19; Jos 24:32; Hib 11:22